

ПОЛИТИКИН

Немачка 5.80 DEM, Швајцарска 5.00 CHF, Аустрија 40.00 ATS,
Шведска 28.00 SEK, Македонија 85 ДЕН, Словенија 250 SLT,
Русија 3.50 USD, Хрватска 12.00 HRK, БиХ 3.50 KM,
Грчка 750 GRD,

ISSN 0032-339-x

9 770032 339010

ЗАБАВАНИК

9. X 1998. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LX • ЦЕНА 15 ДИНАРА • БРОЈ 2435

СТРИП

РУКАВИЦЕ ТАЈ ДОР

2x15
K-3

За све од 7 до 107

Фирма

Веровали или не!

СА САМО ШЕСТ ГОДИНА

ЗЕРА КОЛБУРН (1804-40) ТАЧНО ЈЕ ИЗРАЧУНАЛА ДА БИ СЕ ТОЧАК ПРЕЧНИКА 3,66 МЕТРА ПРЕЛАЗЕКИ ПУТ ОД 412 КИЛОМЕТАРА ОКРЕНУО 112,640 ПУТА.

БОКЕ УМЕЈУ ДА ЗВИКДЕ!

ЗОВАНКА
ОРЛЕАНКА НИЈЕ
РОЂЕНА У
ФРАНЦУСКОЈ.

ЈЕСТИВО ТЕСТО ОД КАМЕНА

СПРАВЉА СЕ У ЈЕДНОМ СЕЛУ У БЛИЗИНИ АКРЕ У ГАНИ ГДЕ СЕ СВАКЕ ГОДИНЕ ИЗВАДИ 5000 ТОНА КАМЕНА КОЈИ СЕ ЗАТИМ ТУКА И МЕША СА ВОДОМ.

3,2 КИЛОМЕТРА СВИЛЕ

САДРЖИ
ЈЕДНА
ЈЕДИНА
ЧАУРА
СВИЛЕНЕ
БУБЕ.

ПОСТОЈИ
 806×10^{65}

РАЗЛИЧИТИХ НАЧИНА
ДА СЕ РАСПОРЕДЕ
52 КАРТЕ
У ШПИЛУ.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

●●● земља са најнижим врхом у Европи није, како би се могло претпоставити, Холандија већ Данска чији највиши врхови износе: Ејер Бавнехеј 173 метра и Химелбјерг 147! Просечна надморска висина Данске, иначе, износи 30 метара

●●● за пет година све британске основне школе повезаће се с Интернетом и сваки ће ученик добити своју e-mail адресу – ову далекусежну револуцију школства намерава да спроведе власник „Мајкрософта“ Бил Гејтс са својим пријатељем британским премијером Тонијем Блером

●●● око 4,5 милиона ста-

новника Папуе Нове Гвинеје, једне од најзабаченијих области света, говори више од 700 различитих језика

●●● ловци у Сједињеним Америчким Државама одстреле годишње 100.000 дивљих свиња, али оне су и даље једна од најбројнијих животињских врста ове земље

●●● од укупно 30 милиона Канађана само 4 одсто становништва бави се пољопривредом. То им не смета да производе 16 одсто светског жита

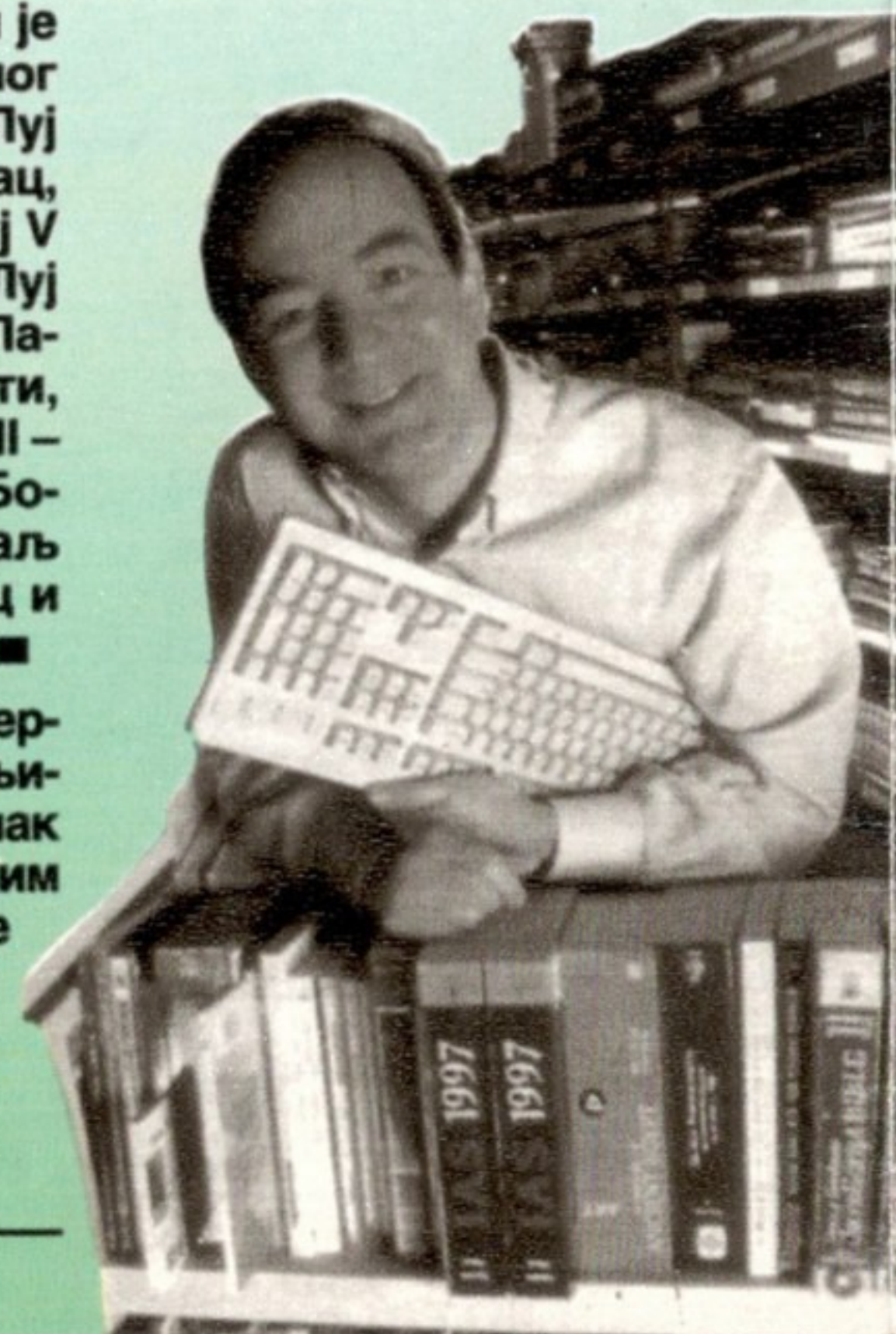
●●● с протоком воде од 500 кубних метара у секунди, брзином пада од 36 км/х и ширином од 100 ме-

тара, водопад Детифос на крајњем североистоку Исланда најмоћнији је у Европи. Врло скромна снага према оном на реци Инга у Заиру чији проток воде износи у просеку 43.000 кубних метара у секунди

●●● Луј је име за многе француске краљеве, али је сваки од њих осим „редног броја“ имао и надимак: Луј I – Побожни, Луј II Муцавац, Луј IV – Прекоморски, Луј V – Лењи, Луј VI – Дебели, Луј VII – Млади, Луј VIII – Лављег Срца, Луј IX – Свети, Луј X – Свадљивац, Луј XII – Отац Народа, Луј XIV – Богмдани, Велики и Краљ Сунце, Луј XV – Љубимац и Луј XIX – Краљ Грађанин

●●● трговина преко Интернета цвета: тако једна књижара (Amazon.com) нуди чак 2,5 милиона наслова својим купцима, док архитекте „обилазе“ на екрану моделе кућа својих клијената. Триста милиона корисника Интернета биће

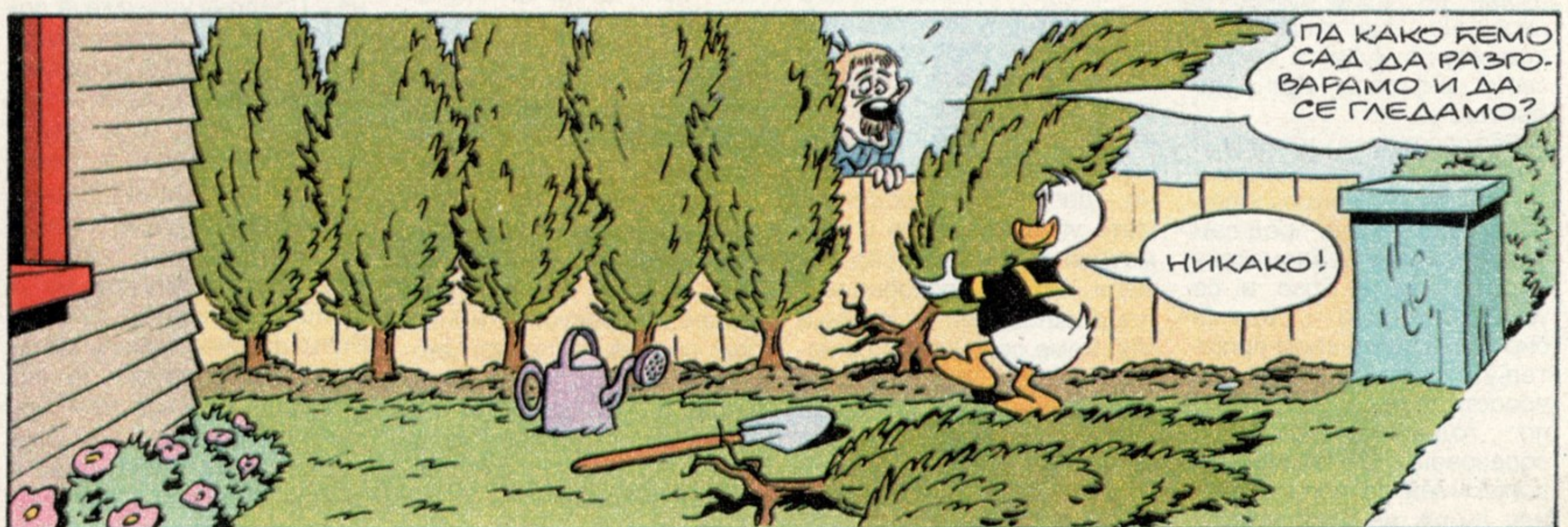
2000. године огромно тржиште. Европљани ће преко светске компјутерске мреже 2001. године трошити 40 милијарди динара, а америчке фирме направиле на Вебу 2002. промет од 4.000 милијарди динара

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

Ж

орж де Селв, млади француски амбасадор на двору Хенрија VIII, приближавао се журним корацима месту које је у Лондону називао својим домом. Француски краљ Франсоа I сматрао је двадесетпетогодишњег бискупа Де Селва особом од највећег поверења, па га је – очекујући увек нова узбуђења на енглеском тлу – са југа Европе послао у Лондон одвојивши га, ако не заувек, оно бар за неко време, од дугих и аналитичких разговора са млетачким дуждом и не тако честих, али свакако драгоцених тренутака у друштву папе Клемента VII. Вулкански темперамент Хенрија VIII учинио је да тешко размрсиво клупко догађаја на двору, које се покаже пред сваким новим послаником, за Жоржа де Селва почне да се одмотава теже и спорије него што би био случај да се уместо овог Тјудора на престолу нашао неко други.

Вођен жељом да што пре оконча мисију због које је послат у Енглеску, Де Селв се невољно али темељно упустио у проучавање веза и бурних догађаја око енглеског престола покушавајући да одвоји жито од кукоља и да се лично увери у намере владара који је својом непредвидивошћу држао у будном стању европски континент. Помало уморан од посла каквом је иначе био несклон, Жорж де Селв данас је необично живахним коракком журио кући, а сусрет свом пријатељу Жану де Дентвилу.

Двадесетдеветогодишњи Дентвил, такође дипломата, стигао је у Лондон неколико дана раније, пред сам Ускрс, у краћу дипломатску мисију коју је брзо и са успехом обавио и сада је био спреман да свом пријатељу посвети пажњу и све преостало време. Блиски по годинама, пореклу, образовању, отворени и пријемчиви за нова сазнања, Жорж де Селв и Жан

четири

ИСТОРИЈА
ПИСАНА
СЛИКАРСКОМ
ЧЕТКОМ

ТАЈНА

ИСКОШЕНОГ

ОГЛЕДАЛА

ШТА ЈЕ ЧУВЕНИ НЕМАЧКИ СЛИКАР ИЗ 16. ВЕКА ХАНС ХОЛБАЈН МЛАЂИ ХТЕО ДА ПРИКАЖЕ СВОЈИМ ДЕЛОМ „ФРАНЦУСКИ АМБАСАДОРИ НА ЕНГЛЕСКОМ ДВОРУ“ ОСТАЛО ЈЕ ТАЈНА. ЗАНИМЉИВО ЈЕ ДА НА СЛИЦИ МОЖЕ ДА СЕ ПРОЧИТА И РЕЧ

СРБИЈА

де Дентвил били су отелотворења „модерних“ умова привржених шеснаестом веку који се увелико захуктавао. Исцрпевши прву озбиљну тему, Дентвилу дугогодишњу меланхолију којој он није умео сам да се одупре – а за коју је његов пријатељ тешко налазио оправдања, али је увек имао довољно разумних речи – двојица младих дипломата упустила су се у разматрање „случаја“ сер Томаса Мора, доскорашњег лорд-канцелара Хенрија VIII, коме се, делили су исто уверење, судбина није смешкала. Надали су се да ће гост кога су очекивали те вечери, немачки сликар Ханс Холбајн, моћи да им помогне у расветљавању

догађаја који су се плели око Мора.

Тројицу ђентлмена, странце у граду у коме су се само малобројни осећали као код куће, очекивао је тих дана и један озбиљан посао који ће, у то су сви били уверени, завршити великим задовољством. Једном врстом за Холбајна, а потпуно другачијим за младе пријатеље. Дентвил дужи боравак у Лондону био је јединствена прилика коју ниједан од њих није желео да пропусти – и Холбајн се дао на посао: двоструи портрет Жоржа де Селва и Жана де Дентвила требало је да утисне у незаборав дане које су провели заједно у Лондону, за Ускрс 1533. године.

ХОЛБАЈН

Непуна година проведена у Лондону учинила је довољно да се слава Ханса Холбајна Млађег потпуно заслужено прошири и тим делом Европе. Томе је свакако допринела и препорука која га је седам година раније први пут довела у Енглеску. Веома задовољан портретима које му је сликар начинио, Еразмо Ротердамски, „краљ хуманиста“, препоручио је чиста срца таленат свог новог пријатеља жељама својих старих пријатеља на Острву. Пре свих, био је то Еразмов дугогодишњи по-

ПОДНИМИ
ЗАБАВНИК

знаник Томас Мор кога је, као и читаву Морову породицу, Холбајн портретисао одмах по доласку у Енглеску. Сlike које је направио приликом тог првог боравка у Лондону, као и вести о његовим успесима на Конти-ненту, које су до Енглеске путовале спорашћу уобичајеном за то доба, учиниле су да нови долазак сада већ познатог сликара у Лондон отпочне израдом серије унапред наручених портрета неколицине немачких трговаца са сталним боравком у енглеском главном граду.

Припреме за израду овог двоструког портрета биле су дуге и темељне, као и сам рад на њему. Када су у рано јутро следећег дана Де Селв и Дентвил заузели своја места, са десне и леве стране велике дрвене полице, све је већ било спремно за око и руку Ханса Холбајна. Жан де Дентвил у огртачу постављеном раскошним крзном ослонио се левом руком на полицу застрту једноставним турским ћилимом. Његов свечан изглед наглашавао је златни ланац с медаљоном реда светог Михаила.

Одећа Жоржа де Селва иако свечана, одаје особу много скромнијег става. Правећи скицу за портрет који ће двојицу пријатеља показати у готово природној величини, Холбајн је нарочиту пажњу посветио предметима који су не случајно, и не без реда и смисла, заузели места на једноставном комаду намештаја између њих. Желећи да на прави начин искаже склоности својих нових познаника, онако како их је упознао преко мноштва размењених писама, сликар је промишљиво одлучио да у средиште портрета постави све оне ствари које симболично приказују двојицу младих аристократа — у сваком тренутку спремних за нова сазнања којима је 16. век врвео, било да је

Цртеж показује под којим се углом најбоље види лобања у дну слике, а сва овако подробна објашњења из приче о Холбајновој слици дугујемо Леониду Шејки који је у свом делу „Трактат о сликарству“ једно цело поглавље посветио „Амбасадорима“.

У ТО ДОБА НА НАШИМ ПРОСТОРИМА

1521. година

Сулејман II Величанствени освојио Београд

1526. година

Битка код Мохача. Турци побеђују.

1527. година

На превару убијен самозвани цар Јован Ненад који је окупио Србе под хабсбуршком влашћу у Војводини и покушао да уреди државу.

иста година

Митрополит Павле, или Павле Смедеревски, подигао је буну против прикључења Српске цркве Охридској архиепископији, наредне се године и сам прогласио за епископа. Неки тврде да је 1531. године обновио Пећку патријаршију, али се све на крају неславно завршило.

1529. година

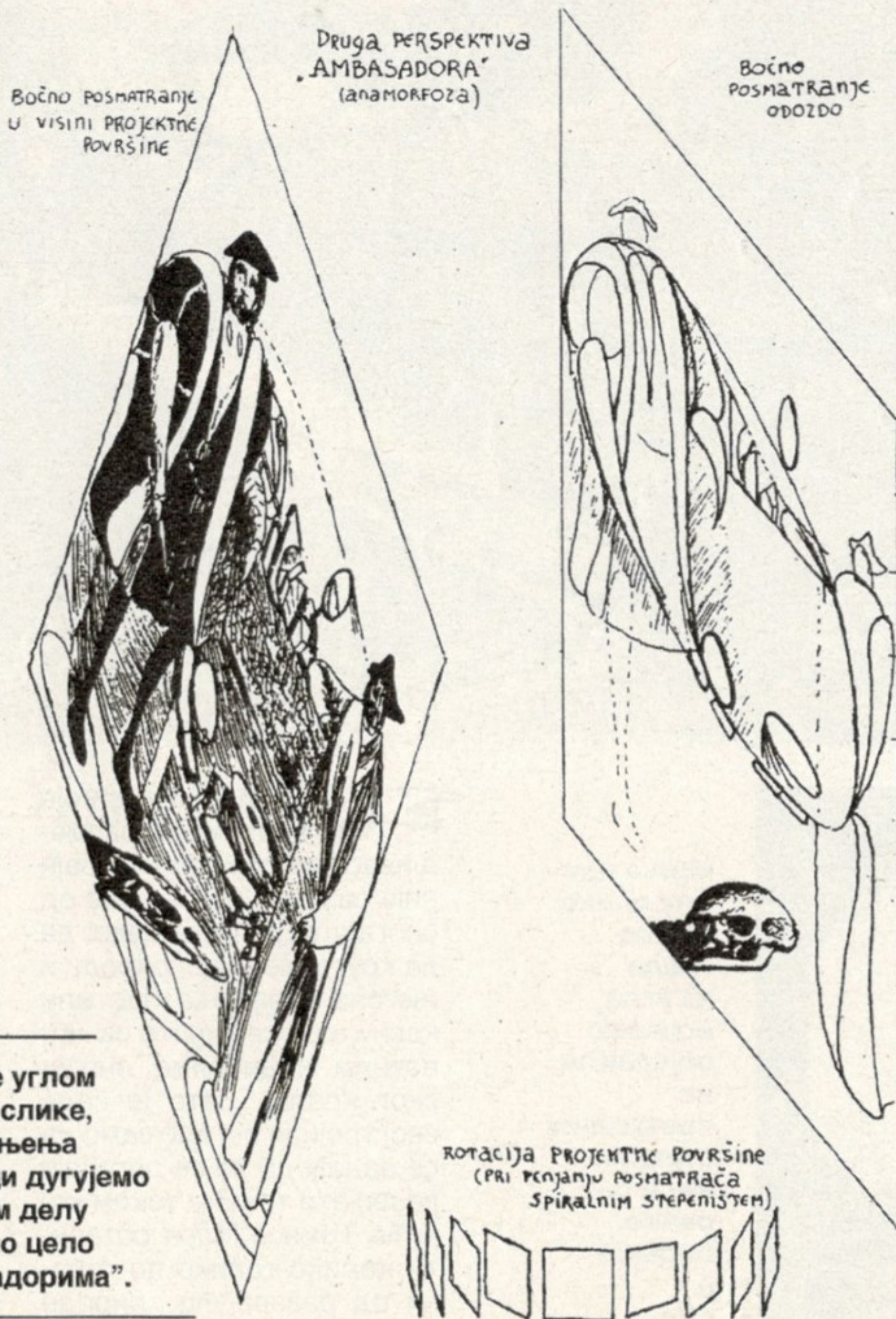
Турци прелазе преко наших крајева и опседају Беч.

1533. година

Турци и Фердинанд Хабсбуршки склапају мир.

до 1537. године

Владао је последњи српски деспот Павле Бакић, у то време су живели и песници Ханибал Луцић на Хвару, Марин Држић у Дубровнику, Петар Зоранић у Нину, а Срби су имали штампарију у Горжду којом су руковала браћа Ђурађ и Теодор Љубавић.

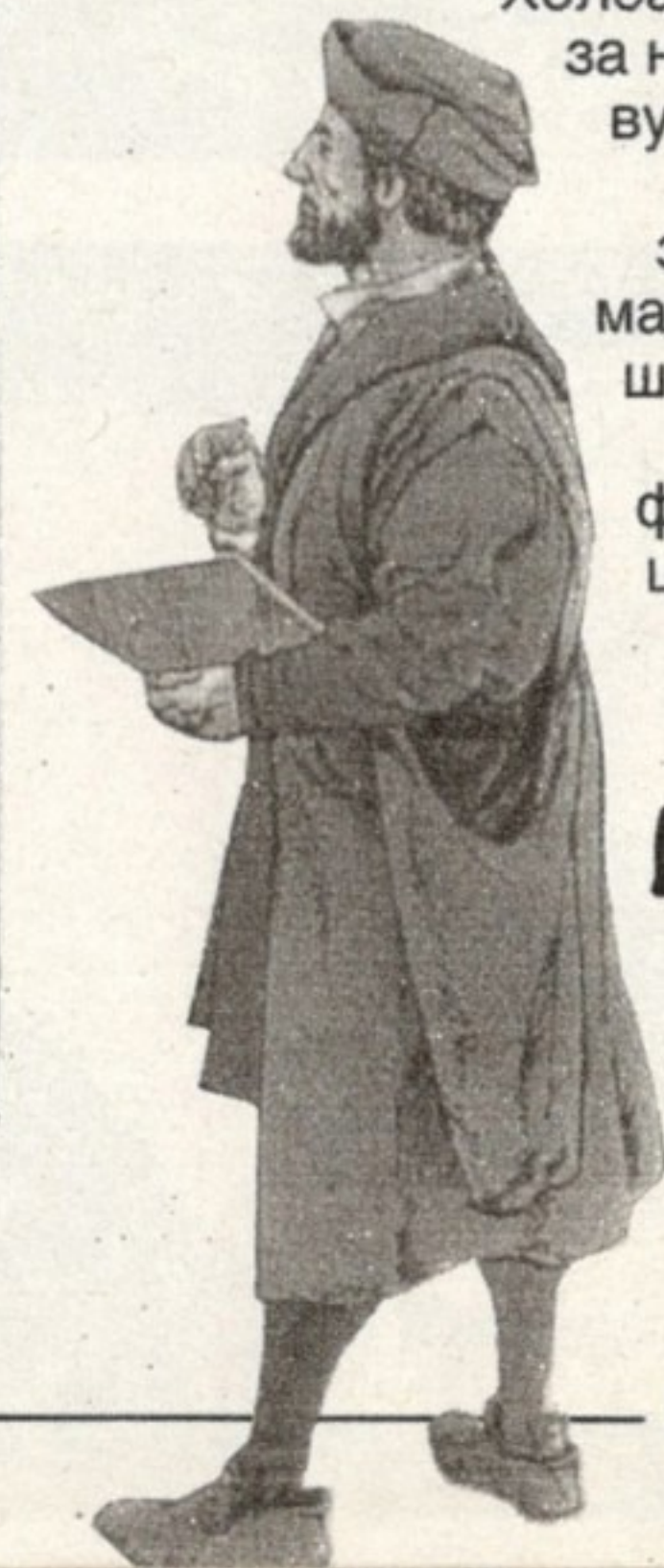
реч о новооткривеном континенту, планети или новом подручју мисли.

„Ствари неба“ које су заузеле место на горњој полици Холбајн је донео са собом у Лондон. Њих је набавио код Кратцера, астронома и мајстора инструмената кога је портретисао четири године раније у Базелу. Позирајући дуго и стрпљиво Холбајну, млади посланици нису пропустили прилику да се упознају са предметима које раније нису често виђали: велики небески глобус заузео је место на полици одмах иза Дентвилових руке, поред њега је цилиндрични сунчани часовник, па квадрант — инструмент за мерење углова, а онда још један сунчани часовник са компасом израђеним од слонове кости. Последњи предмет са десне стране је торкветум, инструмент који је служио за одређивање положаја небеских тела.

Провевши прилично времена у друштву Кратцера, сликар се, вођен потребом да што дубље зарони у душу човека чији ће лик кистом сместити у незаборав, до танчина упознао и са свим предметима који су чинили свакодневницу чувеног астронома. Зато је сада својим новим познаницима лако објаснио једноставни начин на који је, уз помоћ тега од олова, торкветумом могла да се измери удаљеност звезда.

Предмети на доњој полици, ствари свакодневног живота, довели су тројицу центлмена на тему која их је из различитих разлога заокупљала. Поставши пријатељ Томаса Мора,

Холбајн се за његову судбину занимао више него француски посланик.

пет

Мрља при
дну слике,
ако се
гледа
из угла
који смо
објаснили
на
претходној
страни,
види се
овако,
лобања
на
слици
лево.

ници. Из писама које је повремено размењивао са Еразмом, Холбајн није сазнао ништа више од онога што је и сам знао: да ће крута Морова природа и његова схватања пре или касније да се укрсте са животним плановима енглеског краља. Зато је сада свој тројици остало само да се надају да ће се догађаји развијати таквим током који ће Томаса Мора оставити колико-толико по страни од разарајуће природе Хенрија VIII.

Свет какав су познавали Жорж де Селв и Жан де Дентвил, и у чијем су мењању на свој начин учествовали представљен је на малом „земаљском“ глобусу из 1523. године. Тај глобус је дело картографа Шенера, и дошао је из исте „радионице“ у којој је 1492. немачки картограф Мартин Бехајм направио први глобус на свету. На Шенеровом су исцртане политичке зоне, а на европском тлу видљива је и ознака Србија (Servia),

са границама од којих су неке за десетак година, колико настанак глобуса дели од тренутка када га је Холбајн овековечио, вољом снажнијих и амбициознијих владара померене у разним правцима. Мали уступак Дентвилу, у чијем је дому овај портрет требало да заузме почасно место, Холбајн је учинио учртавши у глобус ознаку за малу област северозападно од Париза, на обали Сене у којој је Дентвил имао посед.

Поред глобуса налази се полуотворена књига из 1527. године са Апијановим математичким прорачунима, а до ње велика лаута испред које је отворена књига химни. Снажан лондонски печат Холбајн је заувек утиснуо у овај портрет, осликавајући под на коме дипломате стоје тако да опонаша јединствени мозаик који се налази у Вестминстерској катедрали. Поклањајући једнаку, до краја посвећену пажњу сваком, и најмањем детаљу ове, и форматом велике слике. Ханс Холбајн, славни син ништа мање славног оца, завршио је једно од својих најчувенијих дела, започето за Ускрс 1533. године.

Пред њим је било ново искушење које га је водило право на двор Хенрија VIII.

ЗНАК

Пењући се степеништем једне куле Дентвиловог замка, поглед особе којој је било допуштено да ужива у мајсторству Ханса Холбајна неминовно би се зауставио на једном детаљу слике који је остајао замагљен из сваког другог угла осим оног што се отварао са тих неколико степеника. Жућкаста блештава мрља, која је подсећала на одсјај неког удаљеног непознатог предмета само је са тог места постајала јасна и видљива. У огледалу, постављеном на под, између Дентвила и Де Селва огледала се сјај-

на лобања чије место никако није могло да буде у стварности двојице дипломата. Хиром великог уметника та лобања је нашла место између Жана де Дентвила и Жоржа де Селва опомињући на пролазност сваког оног ко би се заведен савршеном једноставношћу сликаревих потеза усудио да помисли да ће се такав склоп лица и предмета једном поновити или можда трајати заувек. Ниједан се посетилац замка никада није дужи задржао на овом месту. Пожурили би степеницама ка врху, одакле се портрет видео у пуном сјају, а где би лобања поново постајала обична блештава мрља.

Сујеверни би можда помислили да оваквом симболу смрти и није место међу младим пријатељима и да она, та лобања, може да привуче некакво зло. Такве мисли сигурно нису биле блиске ни једном од тројице мушкараца чијом је вољом настао овај портрет■

Жорж де Селв умро је изненада 1541. године.

Холбајна је покосила куга 1543.

Жан де Дентвил је умро у 52. години (1554)■

Љиљана Бољановић

*

* *

Чувена слика се налази у Националној галерији у Лондону и заведена је под каталошким бројем 564.

Десно је део глобуса са слике „Амбасадори...” на коме се види Србија. Дат је у природној величини.

КОЊ ПОКРЕЋЕ ДЕСНУ ПРЕДЊУ...

Дефиниције су познате сваком решавачу укрштених речи. Сличне дефиниције, само знатно исцрпније и тачније, даје једнојезични речник да би објаснио значење појединих речи. Можете ли на основу следећих дефиниција из „Речника српскохрватскога књижевног језика“ Матице српске да погодите на које се речи односе?

1. Дебела вунена ваљана тканина за сељачко одело; уопште тканина од које се праве одела и хаљине, чоха.

2. Онај који је лишен свештеничког чина.

3. Осушена кукурузна стабљика, кукурузовина.

4. Нарочита смеша силиката добијених жарењем смесе кречњака и глине, која кад се покваси и кад

јој се дода песак постаје тврда као камен.

5. Трк при којем коњ покреће истовремено десну предњу и леву задњу ногу, затим леву предњу и десну задњу.

6. Пун месец; време кад је месец пун.

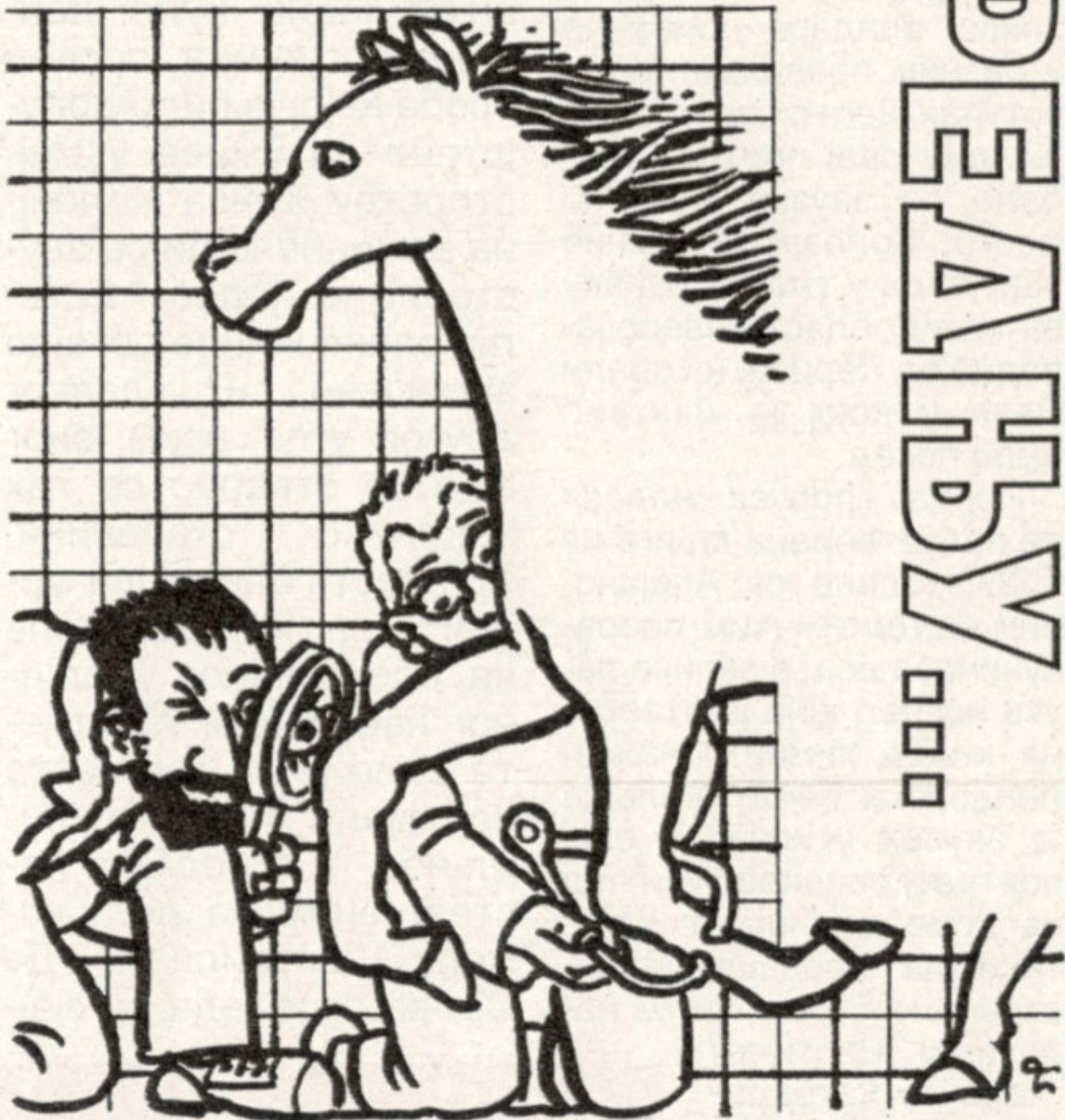
7. Који се догодио према казивању других, о коме се зна према туђој тврдњи; тобожњи.

8. У коме има руде, богат рудом.

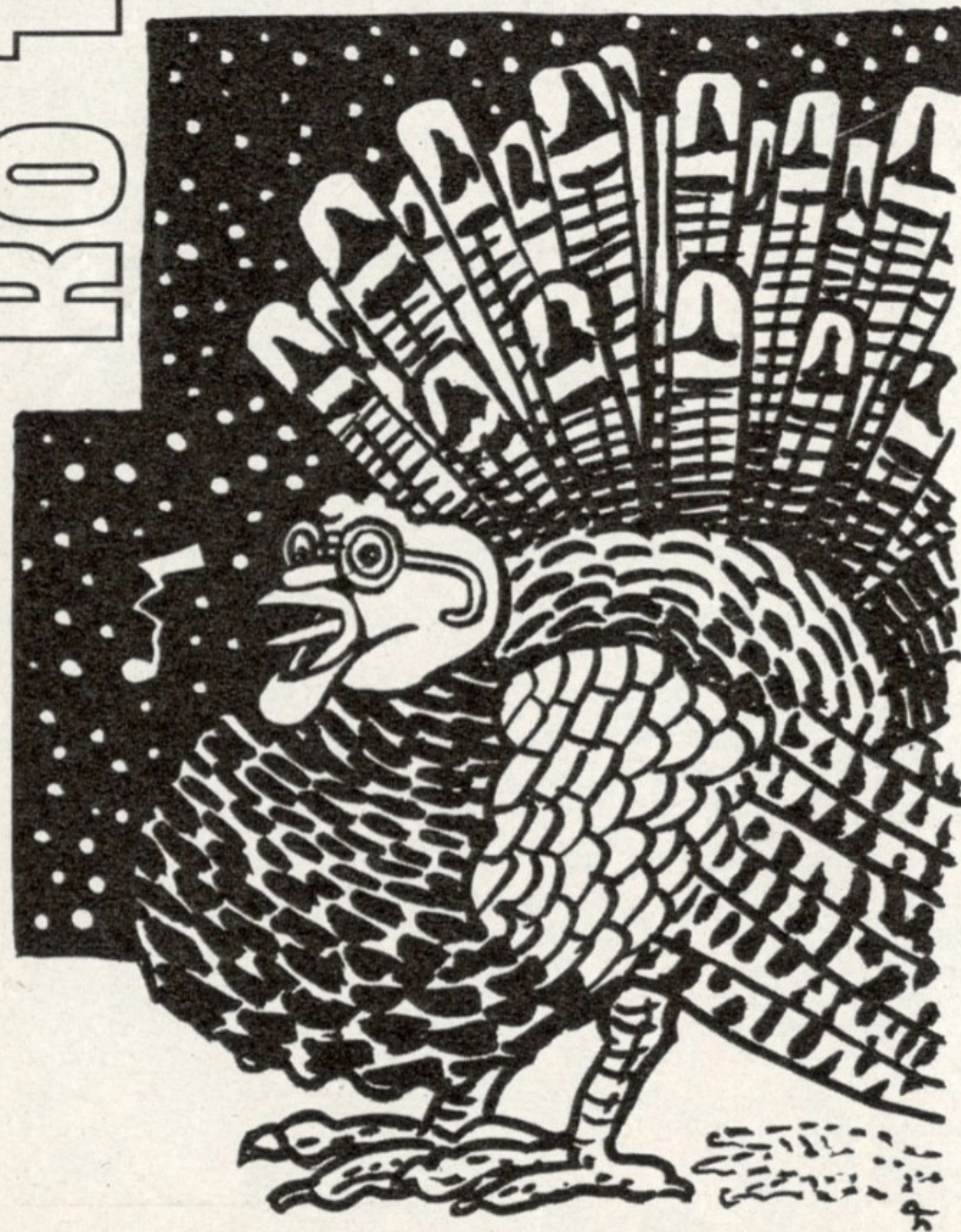
9. Чекати стојећи дуго на једном месту, чамити.

10. Одавати или изазивати кратке звукове који се брзо и једнолично понављају; брујати; зујати ■

Решење: 1. сујко, 2. рас-
поп, 3. шаша, 4. цемент,
гнет, 5. кас, 6. уштап, 7. на-
водни, 8. рудносно, 9.
прежати, 10. илџаџ

КО ТО ТАМО КАУЧЕ?

Следеће речи нису нimalо уобичајене у наше доба, али су потребе за разумевањем класичних дела српске књижевности. За колико њих бисте умели да објасните шта значе?

1. ЈЕКТИКА
2. ЂОЗЛУЦИ
3. ГРАДИНАР
4. ЦЕЛАЦ
5. ДИВИТ
6. БЕДЕКЕР
7. ПЕЧАТЊА
8. БЛАГОДЕЈАЊЕ
9. ЧРЕЗВИЧАЈАН
10. ПОДРУГ
11. ГРЕБЕНАТИ
12. КАУКАТИ

Одговори

1. Јектика је старо име за туберкулозу (сушицу), одакле и придев јектичав (туберкулозан).

2. Ђозлуци су наочаре (реч је турског порекла).

3. Градинар је баштован (од градина – башта, врт).

Код нас је тако преведен наслов збирке песама индијског песника Рабиндраната Тагоре.

4. Целац је неугажен, не-такнут снег.

5. Дивит је турски израз који означава мастионицу, или прибор за писање уопште.

6. Бедекер се звао један издавач туристичких водича у прошлом веку, по коме су све такве књиге називане „бедекери“.

7. Печатња је стари назив за штампу, понекад и за штампарију.

8. Благодејање (благодјејање) је новчана помоћ сиромашним а добрим ученицима – отприлике оно што бисмо данас назвали стипендија. Такви ђаци су се звали благодејанци (благодјејанци).

9. Чрезвичан (стари русизам) значи ванредан, изузетан, особен.

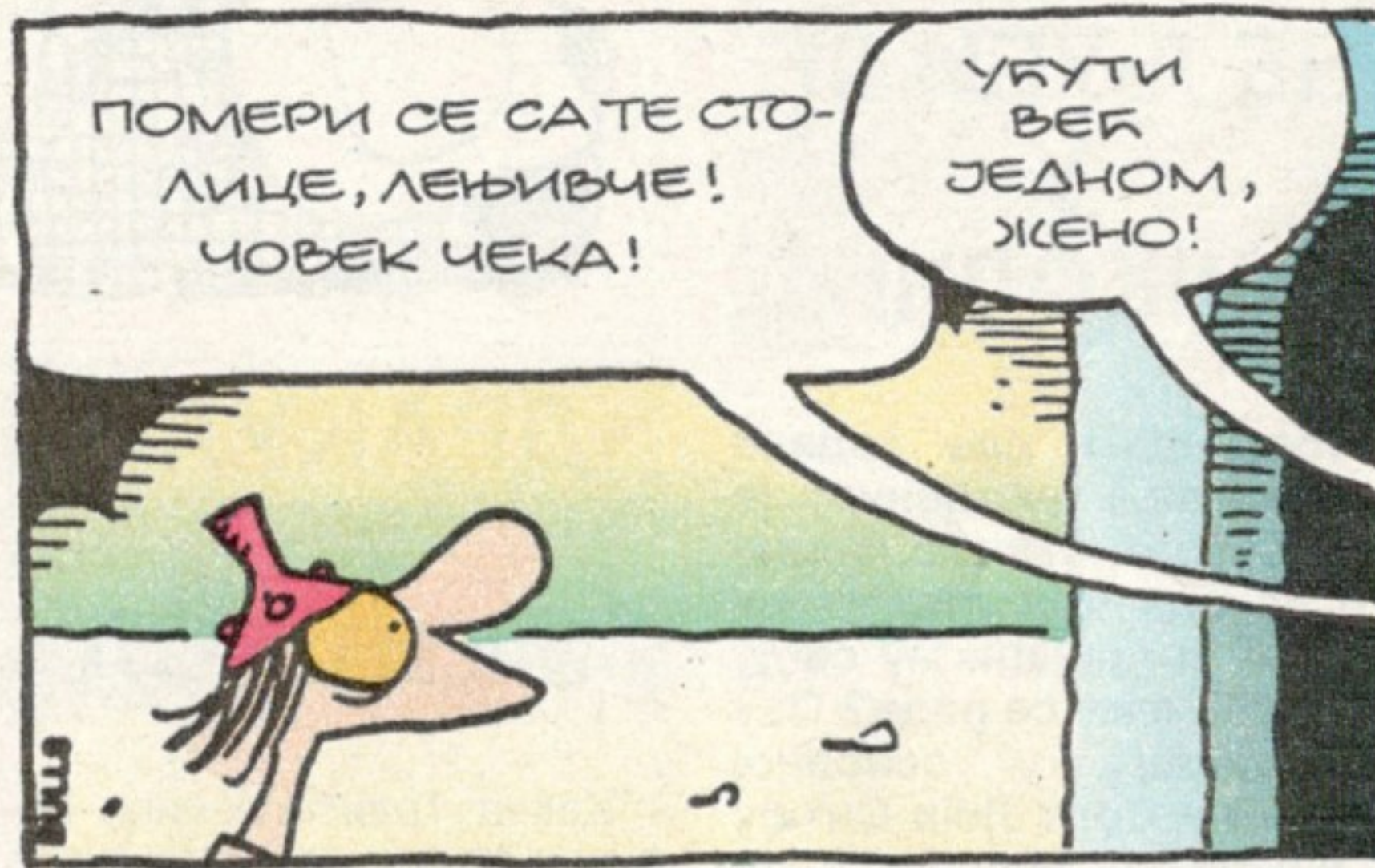
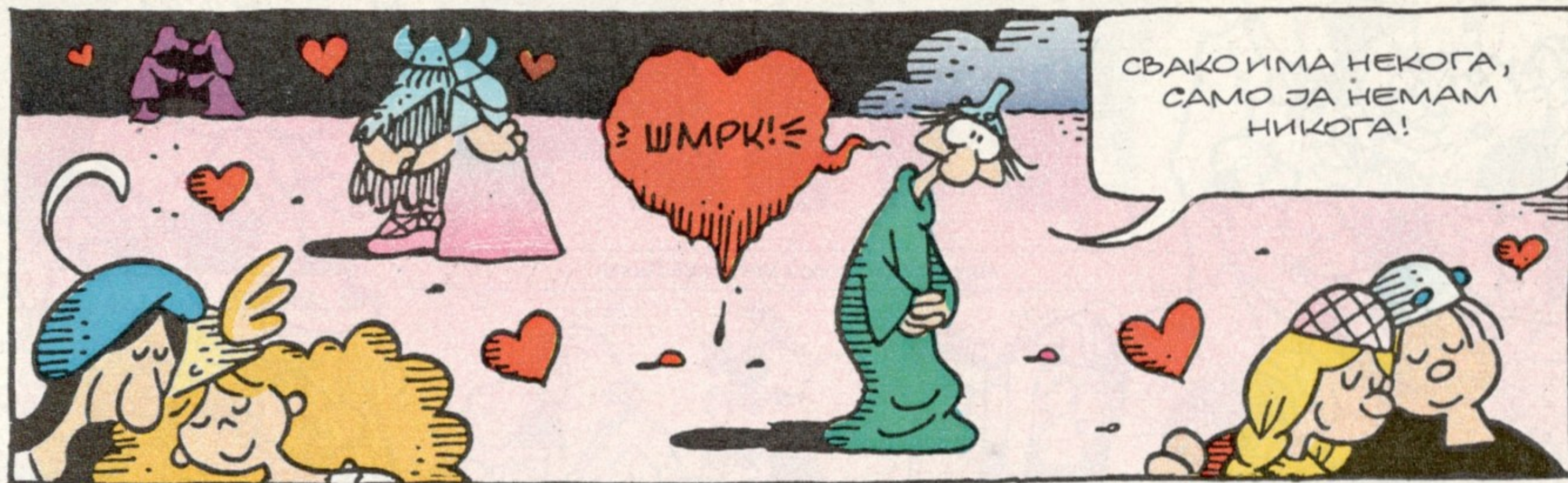
10. Подруг значи један и по, нпр. подруг сахата – сат и по, подруг године – годину и по дана.

11. Гребенати вуну (или лан, конопљу, кудељу) значи рашчешљавати је помоћу гребена, алатке са гвозденим зупцима.

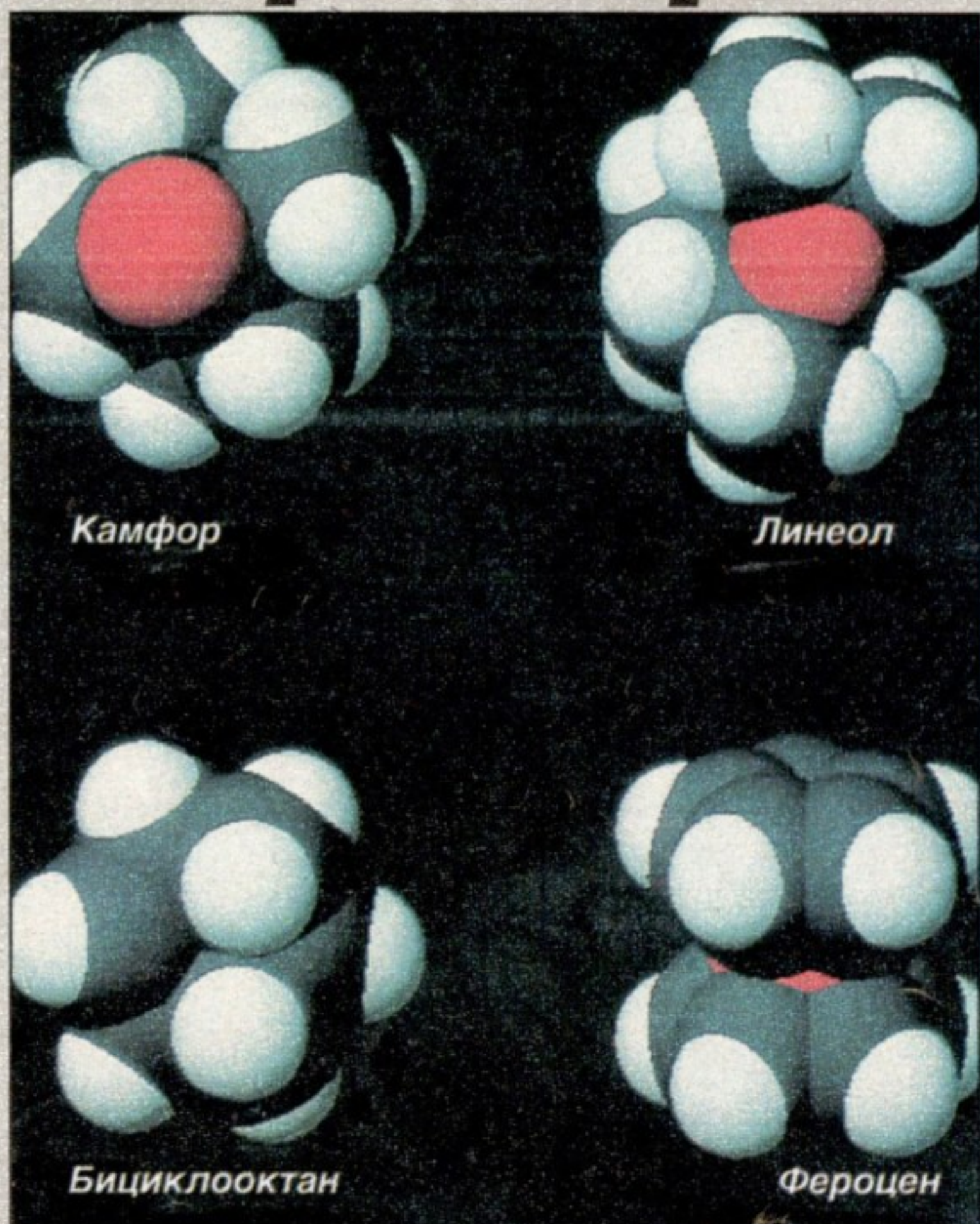
12. Каукати је ономотопејски глагол за глас ћурке или ћурана: ћурке каучу, а тај глас се зове каук ■

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

МИРИШУ ОСЦИЛАЦИЈЕ!

шњења: због своје еластичности везе које држе на окупу атоме једног молекула омогућавају му да осцилира у јединственом распону који ће препознати рецептори у нашем носу. А распон осцилација, за сваки молекул другачији, не зависи од облика молекула. Тако се објашњава зашто молекули различитог облика, као што су никлоцен, циклохептатрин и тропилиден шире исти мирис – они осцилирају на исти начин. И обрнуто – молекули истог облика, као фероцен и никлоцен, различито миришу јер различито трепере.

Нова теорија изазвала је грдну гужву и бурне ра-

справе међу хемичарима, физичарима, а посебно лекарима који баш и не могу да се похвале да су до краја проучили како ради наше чуло мириса, можда најнеиспитаније од свих других (вида, слуха...). Физичар професор Меклод је одбија, доктор Холи, физиолог по струци, подржава. У међувремену је др Тирен, кога расправе не узбуђују, направио рачунарски програм који утврђује мирис молекула и пре него што буду синтетизовани да би потом могли на најбољи начин да се слажу с другим мирисним молекулима. У неке нове, досад непознате парфеме ■

ТАКО МЛАДА ЗВЕЗДАНА ПРАШЧИНА

Никада астрономи нису са већом тачношћу могли да прате судар две галаксије: захваљујући вационском телескопу Хабл, најситнији детаљи мере сада 15 светлосних година! Невероватан резултат ако се зна да се спајање две галаксије, назване Антене, догађа на 63 милиона светлосних година удаљености од нас. У средишту судара астрономи Space Telescope Science Institute открили су више од 1000 маглина или супермаглина са врло сјајним пла-

вичастим звездама, што је сигуран знак да су сасвим младе. Проучавање ових младих сазвежђа велике густине потпуно је избацило из употребе теорију по којој она настаје у исто време кад и галаксије, па су према томе исте старости. По мишљењу Бреда Вајтморуа, из судара галаксија може да се роди на хиљаде сазвежђа. Одређујући њихову старост, моћи ће да се утврди и време великих космичких потреса – судара галаксија ■

Откриће др Луке Тирена, истраживача са Универзитета у Лондону, према коме наш нос прима мирисе захваљујући томе што миришљави молекули вибрирају, може из основа да измени прављење парфема. Како то?

До сада су научници веровали да мирис одређује облик миришљавих молекула. Из радова др Тирена произилази, међутим, да у 95 одсто случајева наше чуло мириса реагује на осцилације миришљавих молекула, а само у 5 одсто на њихов облик.

Ево и обја-

На месту судара астрономи су открили више од 1000 звезданих маглина

БРАЋА МУХАР

И ТОШИН

БУНАР

Земун је дао многе знамените људе, а ови опет градили лепе куће поред којих данашње генерације пролазе а да не знају ни чије су ни како су подизане.

Мухар је, на пример, важна саобраћајна раскрсница у Земуну, место на ком се Улица цара Душана наставља на Главну. Данас се каже: на аутобуској станици код Мухара, у апотеци испод Мухара, две улице изнад Мухара... А само стари Земунци знају да је Мухар презиме двојице браће, Мијата и Ивана, који су стигли у Земун пре Првог светског рата. Дошли су сиромашни из Хрватске. Вредни и умешни радили су, али, по мишљењу чаршије, никако нису могли да зараде толико новца да већ 1909. године направе прелепу једносратну зграду на углу Главне и Улице Василија Васиљевића. Зграда се води на адреси Главна 53. Извођач радова био је познати Јосиф Краус. Дуго је Земуну кружила прича да су браћа Мухар приликом рушења старе куће која се налазила на месту данашње нашли гомилу златника и да

дванаест

су тим новцем подигли садашњу зграду, једну од најлепших у Земуну. Мијат нема потомака, а Иван је оставио иза себе кћерку Зденку. Поживео је скоро један век – умро је 1966. године.

Другачија је прича о Ичковој кући у центру Земуне, у Бежанијској број 18. Много је дато за њену обнову, а зна се да кућа уопште није била власништво Петра Ичка који је служио код београдског везира. Када су власт узеле дахије, Петар је прешао у Карађорђеву слу-

жбу. Био је и тумач за турски језик и вождов дипломата. После пропасти Првог српског устанка у бежанију је кренуо и Ичко. Где ће него у Земун. Одсео је у свратишту, налик турском хану, у чијем је приземљу била кафана „Краљевић Марко”. Та стара зграда подигнута је још 1793. године у стилу класицизма. Ичко је борао у том назови хотелу, па отишао. Згради је остало име – Ичкова кућа.

Један од значајних Земунца свакако је Теодор Апо-

столовић звани – Тоша. По њему је цео један крај данашњег Земуне, односно Новог Београда, добио име – Тошин бунар!

Где се буре заустави

Тоша је рођен око 1745. негде у Македонији. Ближих података о његовом детињству нема, а није познато ни када је дошао у Земун. Бавећи се трговином, постао је имућан. И сапунџија је био, што је у његово време значило да је правио свеће које

Српски дом у Светосавској 22, велика и лепа зграда излази на три улице

Цео један крај у Земуну добио је назив по трговцу Теодору Апостоловићу који је, према народном казивању, уснио необичан сан. И важна варошка раскрсница носи име браће трговаца

су доносиле лепу зараду. Имао је кућу у данашњој Гундулићевој улици. Зграда је порушена. Умро је 1810. године и сахрањен на месном гробљу. Жена га је надживела.

Апостоловић је имао једног сина и две кћери. Старија кћерка удала се у Београду за трговца Драгашевића с којим је имала сина, познатог генерала и песника Јована Драгашевића. Млађа Тошина кћерка удала се за угледног земунског чиновника Рукавину. Њихов

син живео је више него комотно, а умро као пуки сиромаш.

Тоша Апостоловић је био велики српски патриота. Помагао је сиротињу, а Земуну поклатио Контумацку цркву у Градском парку. Но, догодила се невоља – Тоши је почео да попушта вид. Једне ноћи, причао је, уснио је сан у којем му се јавио Бог и рекао да се попне на врх свог винограда и оданде, низ стрмину, пусти празно буре. Тамо где се буре заустави треба да ископа бунар и његовом водом да пере очи па ће се излечити.

Тоша је све тако и учинио, али није познато да ли му се вид поправио. Бунар са аловима, где су сељаци појили стоку, са целим имањем око бунара, пре смрти је завештао Земунској црквеној општини. Дуго су се око бунара недељом и празником сакупљали Земунци, нарочито ђаци. Ту су долазили на излет, играли, веселили се, одмарали... Тоша то није доживео. Тако су бунар и простор око њега добили име – Тошин бунар.

Цео крај од Бежанијске улице до Тошиног бунара био је под виноградима и без иједне куће. Касније је бунар затрпан и у непосредној близини подигнута кафана – „Тошин бунар”. Потом је кафана дошла у посед породице Кокотовић која ју је назвала „Нови Београд”. То је прво помињање Новог Београда у новијој историји. Где се налазио Тошин бунар? Управо ту где је данас кафана с истим именом. Становници Студентског града у шали је називају – „Цакарта”!

Земунци, иначе, деле свој град на Горњу и Доњу варош. Доња варош је старо градско језгро оивичено улицама Николаја Островског, Вртларском, Орачком, Његошевом и Земунским кејом. Некадашња Улица маршала Тита најпре се називала Петроварадинска, а данас – Главна.

Горња варош простирала се, а и данас је тако, од Гардоша и Ђуковца дуж Улице цара Душана све до такозване Коњичке школе. Њу су насељавали углавном Срби пребегли у Земун у време Кочине крајине. Горња варош настала је око 1789. године. Истовремено, Аустрија је те и следеће године у

Горњој вароши подигла две болнице за своје војнике. Било је то у време аустријске опсаде Београда.

Аустријанци су Гоњу варош називали Јозефштат – Јозефов град, а данашњу Улицу цара Душана називали су, по имену сина Марије Терезије – Улица цара Јосифа II.

Од занимљивих земунских зграда свакако треба поменути Блауенштајнерову кућу у Главној улици број 16. Власник Фрања Блауенштајнер држао је посластичарницу и бечке колаче који су Београђанима а и Земунцима, „памет померали”!

После Првог светског рата радњу је предао Петру Глумцу, пријатељу, али уз захтев да трговачки део посла води Глумчева жена Вида која је била умешан трговац. Глумац није нимало заостајао за Блауенштајнером по посластичарском таленту. Чувене колаче посластичарнице „Блауенштајнер” помиње и Оскар Давичо у „Песми”. Петар Глумац је умро 1966. године.

У дворишту куће Рудолфа Гатера у Главној улици 22 отворен је први стални Земунски биоскоп. Гатер је био Немац. Живео је од 1866. до 1931. године. Земунцима је остао у сећању као најбољи фотограф у граду. Касније га је надмашио Никола Рајшић, а свог оца син Бранко Рајшић који је најбоље владао есперантом у Земуну. Власник Гатерове куће постао је Коста Петровић, први изборни градоначелник Земуне.

Читај, роде, и сабирај цвеће...

Шта рећи за Стевана Капамацију који је имао кућу у Главној број 24?

На Земунском гробљу налази се његова бронзана фигура у природној величини, дело вајара Петра Палавичинија. Капамација је рођен 1856, а умро 1930. године. Прославио се по готовим оделима које је шио у серијама. Београђани су прелазили у Земун у старој одећи, куповали код њега нову, а стару бацали и тако се враћали у Београд не плаћајући царину јер се она није узимала за робу коју је човек носио на себи.

Стеван Капамација дошао је у Земун као млад и пуки

сиромаш, из Јужне Македоније. Бавећи се трговином, стекао је велики иметак.

Зграда у Светосавској 22, позната под именом Српски дом, посебно је занимљива. Власништво Земунске црквене општине, подигнута је 1812. године. Незадовољна њеним изгледом и величином, Црквена општина је срушила зграду 1907. године, откупила плацеве и 1909. године подигла нову, велику зграду која излази на три улице, са главним улазом у Светосавској 22. Од првог дана здање је названо Српски дом, а служило је за потребе школе, црквених канцеларија и становање свештеника.

Стара зграда имала је библиотеку, најстарију у свих Срба у области просвећивања. На згради библиотеке налазила се табла коју је поставио народни добротвор трговац Димитрије Братогрлић. У Првом српском устанку он је Карађорђу слао оружје и муницију.

На табли је изливен позлаћеним словима текст који је Братогрлић сам сачинио „Мудрости је цвеће у књигама кон овде има стотинама. Читај, роде и сабирај цвеће, оно т’ нигда увенути неће”. У згради Српског дома библиотека је била до 1941. године када се ту уселила усташка бојна. После завршетка рата у згради се налазила партизанска касарна, потом основна школа „Душан Вукасовић”, а данас школа „Сава Јовановић – Сирогојно”. Школа дели двориште са Богородичном црквом којој, у ствари, припада цела порта.

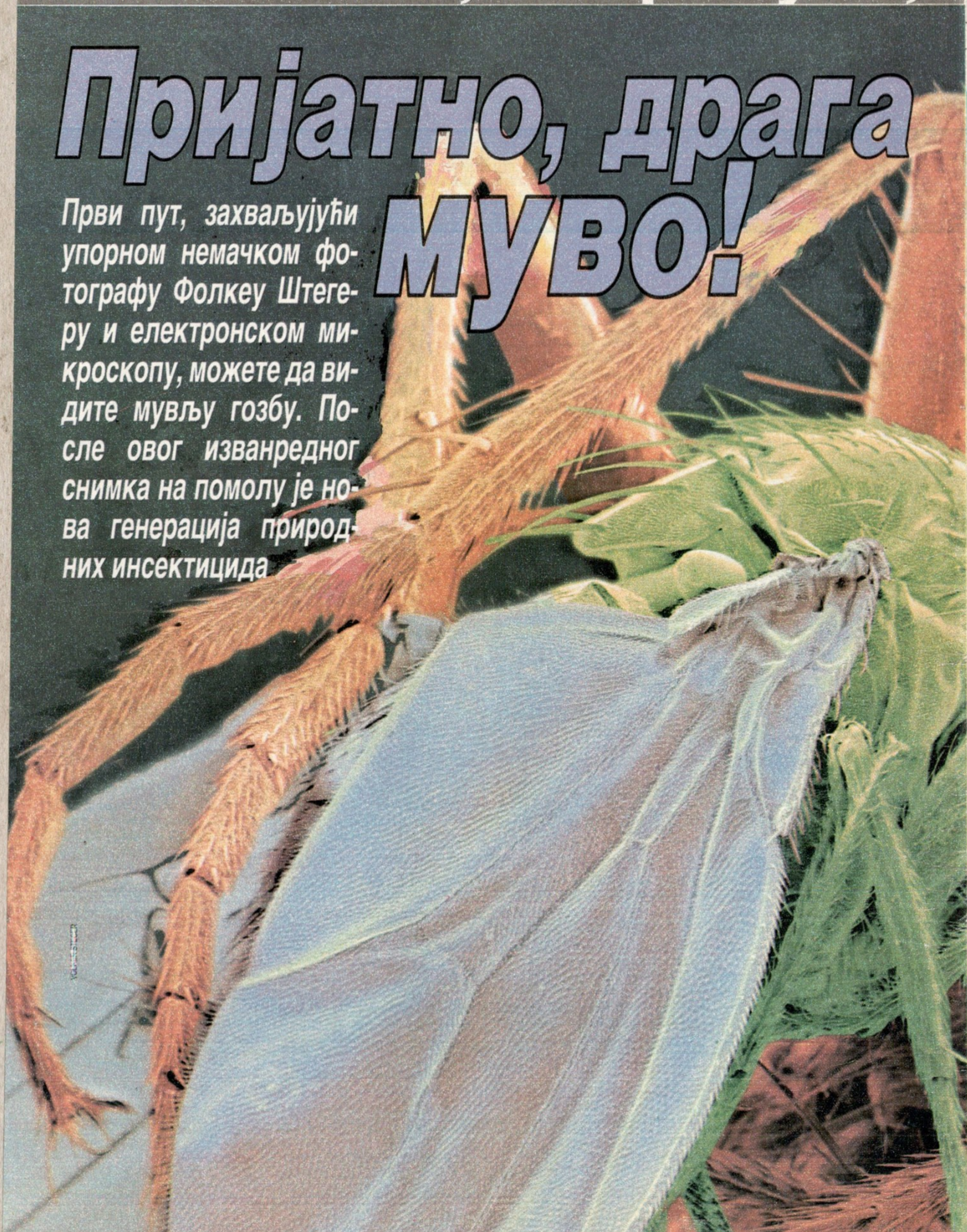
Поменимо и зграду Царинарнице. Постоји и данас, преко пута Старе капетаније на Земунском кеју, али служи за становање. У почетку се зграда називала тридесетичарски и соларни уред. Назив тридесетичарски одговарао је проценту који се плаћао на вредност робе пренете преко земунске границе. Соларски уред, пак, бринуо је о продаји соли на велико на коју је држава имала монопол. Магацини соли налазили су се одмах иза зграде Царинарнице где је данас ресторан „Скала”, познатији као „Стакленац”■

Миленко Тодоровић

Успавани, замрзнути,

Пријатно, драга МУВО!

Први пут, захваљујући упорном немачком фотографу Фолкеу Штегеру и електронском микроскопу, можете да видите мувљу гозбу. После овог изванредног снимка на помолу је нова генерација природних инсектицида

па снимљени за вечност

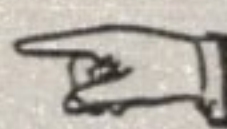
Мушица *Coenosia humilis* у тренутку кад се спрема да се почасте винском мушицом (породица *Drosophilidae*), открила је једну од својих тајни захваљујући електронском микроскопу: лукава, она не буши жртву било где, већ тражи „мека“ места да би зарила своје рило. Да би начинио ове изванредне фотографије, Немац Фолке Штегер успавао је своје моделе етером, а затим их „скаменио“ помоћу танке и провидне пластике. И то позлаћене!

Дуго се већ зна колико су бубамаре корисне у вртovima и баштама: још од средњег века ови су инсекти „посвећени Богородици“ и по њој су добили своје познато име (Марија-Мара). Разлог што је бубица постала човеку мила, па је увек пушта да одлети даље, јесте у томе што она неуморно тамани лисне и штита-

Ова ларва бубамаре гости се лисном ваши сишући јој сокове из трбуха. Да би се направио овај снимак, убица и жртва ухваћени су усред борбе, залеђени у замрзивачу, а потом прекривени пластиком.

Сочна ваш коју је допола прогутала бубамара. Иза чељусти јакних као дробилца не остаје ни мрвица.

 сте ваши. Челоусти које мељу и прождрљивост грабљивице у највећој мери су у служби човека: забележено је да је једна бубамара појела деведесет одраслих и 3000 ларви штитастих ваши док се и сама развијала као ларва, а без сумње поједе исто толико као одрастао инсект! Просечан оброк мужјака бубамаре, каже статистика, износи 20 ваши, а женки је потребно три пута више. Зато се данас бубамаре извозе, увозе, продају. Зна се и цена: на Антибима можете купити 20 бубица за 60 динара.

Готово свака земља на свету има врсте пренете из других крајева као средство биолошког сузбијања штеточина. Један од најупадљивијих примера је *Rhodolia cardinalis*, аустралијска бубамара, која је пренета у Калифорнију и Јужну Америку, где је сузбила и држи на оку штитасту ваш *Icerya purchasi*, врло опасну штеточину лимуновог дрвета. Тако су данас ови инсекти постали драгоцени помоћници баштована који више не морају да користе вештачке инсектициде да би се отарасили штеточина које преплаве њихове вртове. А убудуће ћемо, можда, захваљујући замисли немачког фотографа Фолкеа Штегера, бити у стању да проширимо лепезу ових природних инсектицида и то, изгледа, мушицама о чијем начину лова сада знамо много више.

Невиђеном стрпљивошћу и довиљивошћу Штегер је извео прави подвиг: ухватио је тренутак гозбе, и то баш онај кад инсекат тек што је шчепао своју жртву и почиње да се части, и успео да призор „фиксира“ и сними кроз електронски микроскоп – техником која захтева да модели буду потпуно непокретни!

Да би то постигао, Штегер је у својој лабораторији поставио убицу и жртву, очи у очи, у једној кутији. У часу напада успавао је своје моделе помоћу етера или их замрзавао да би „зауставио“ сцену. Резултат: под „оком“ електронског микроскопа и мува и бубамара одале су неке своје тајне. Ове слике приказују да, супротно оном што се досад мислило, мала тропска мушица *Coenosia humilis* не убија своју жртву забадајући јој с муком рило између очију: она свој плен пробуши непогрешиво налазећи „меке“ пукотине њеног оклопа, између грудног дела и главе. Иако мало и танко, рило омогућава мушици да нападне и савлада инсекте много веће од себе и добро оклопљене (због чега се дуго мислило да кроз кратко и шиљато рило убризгава у жртву и неку отровну материју!).

Овај податак свакако ће подстаћи истраживаче да се баце на издвајање нових врста мува – убица које треба да помогну човеку. А неке од њих ненадмашни су ловци – могу да угледају плен и са раздаљине од више километара! Врсте које имају кратак животни век неће моћи да се огледају у том послу јер би слабо служиле као природни инсектициди... Али, места за бригу нема: на овом свету бар има мува, а оне се размножавају као муве.

В. М.

КОПИЈА
СКУПЉА
ОД
ОРИГИНАЛА

ТАЈНА

Жаг око 1980. године. Главне личности: Џејмс Хенри Дјувин, трговац сликама европских мајстора, и Јанван Олден, нежења ко ји је са својом старијом сестром живео у лепој старој кући поред краљевског дворца. Иначе, лорд Дјувин, Џејмсов брат од стрица, био је један од оснивача читавог низа трговина антиквитетима у Енглеској и градовима Европе.

Мада је био веома богат, Ван Олден је живео једноставним животом и веома скромно. Био је то човек високог стаса, беле косе и достојанственог држања. Током година, а није их имао мало, сакупио је сјајну збирку уметничких предмета. С времена на време он би ку-

пио неку лепу и ретку ствар у „Галерији Дјувин“ у Хагу. Исто тако с времена на време Џејмс Дјувин би свратио у Ван Олденову кућу да би му стари колекционар показао неки нови примерак који је у међувремену додао својој збирци.

Једне вечери, у трпезарији осветљеној свећама, Ван Олден је задивљеном Дјувину показао стари тањир из времена династије Минг и копију тог тањира израђену у Делфту у 18. веку. Оба тањира налазила су се један поред другог у дну витрине која је потицала из времена Вилијема Оранског (1533–1584). Ван Олден је пажљиво извадио оба тањира и дозволио Дјувину да их узме у руке и изблиза разгледа. То до тада ником

Илустровао Брана Јовановић

КИНЕСКИ ТАЊИРА

још није допустио, толико је ценио та два тањира.

Нешто није у реду

Неколико година касније Џејмс Дјувин се вратио у Лондон, али је често због послова долазио у Холандију. Кад се тако једном нашао у Хагу, одлучио је да посети старог Ван Олдена. Врата му је отворио један уштогљени собар и обавестио га да је стари господин сувише болестан да би примао посете.

Дјувин је наредних дана сазнао да се Ван Олден већ дуже не осећа добро, да њега и његову старију сестру не посећује више нико од сродника, те да о њима предано брину собар и једна служавка. Месеци су

Угледном посетиоцу из Енглеске уштогљени собар је у два наврата рекао да је његов господар толико болестан да никог не може да прими и грубо му затворио врата испред самог носа

пролазили и Дјувин се поново нашао у Хагу, па је зажеleo да види старог Ван Олдена. Отворио му је онај исти собар који је поновио да је стари господин толико слаб да не може да прима посете и изговоривши то залупио му врата пред носом.

Дјувин се није наљутио, али је помислио да ту нешто није у реду. Тог истог поподнева, док је ишао према једној продајној галерији, учинило му се да га прате. Кад је напуштао галерију, видео је једног човека на другој страни уске улице који му је изгледао сумњиво. Дјувин је прешао стотинак метара, а онда се зауставио испред једног излога. У стаклу излога видео је тог истог човека на супротној страни улице.

Два дана касније, обилазећи град, поново му се учинило да га прате. Ни сам није знао зашто је баш тада помислио на лепу стару кућу у којој је лежао његов пријатељ. Отишао је у своју хотелску собу и, заваљен у удобној фотели, почео да размишља шта да ради. Најзад је одлучио да оде до Петра Лефевра, холандског трговца кога је годинама познавао, и све му исприча. Лефевр, међутим, није сматрао да се догађа нешто сумњиво. Дјувин је остао при своме, али га је Лефевр уверавао да би изгледало и смешно и глупо да се обрате полицији кад немају ништа опипљиво у рукама.

— Зар Ван Олден нема адвоката коме бих могао да се обратим? — Дјувин је био упоран.

— Колико ја знам, нема га већ неколико година.

Дјувин се због овог одговора још више забринуо.

— Да ли се у уметничким круговима у последње време догодило нешто неуобичајено? — питао је. — Да ли је неки трговац изненада за радио много новца?

Неко их прати

Дјувинов пријатељ Лефевр се замислио и после извесног времена најзад рекао:

— Сад кад сте то поменули, сетио сам се да су два овдашња трговца, досад безначајна, наједном стекла силан новац. Питали смо се како им је трговина наједном тако добро пошла. Прича се да често путују у Париз и Лондон и да живе раскошно.

Дјувин и Лефевр одлучили су да обиђу радње нових богаташа. Ништа нису открили. Али, док су се враћали Лефевровој кући, Дјувин је био убеђен да их прате.

Седећи у салону, нису пристајали да разговарају о Ван Олдену. Изненада, кад је Лефеврова супруга послужила чај, Дјувин је, кружећи погледом преко уметничких предмета у салону Луја XVI, изненада испустио своју шољу.

— Они тањира... — обратио се зачуђеном Лефевру показујући једну витрину на супротном зиду. — Откуд вам они тањира?

— Донела ми их је пре извесног времена једна жена и тражила ми за њих четрдесет долара — одговорио је домаћин. — Заиста сам их јефтино купио.

— Ко је та жена, где станује?

— Мислим да негде имамо њену адресу. Зашто?

— Ови тањира су из Ван Олденове збирке. У то сам сигуран, личном ми их је по-

казао. То су копија из Делфта и кинески оригинал.

Лефевр је био запрепашћен и није могао да поверује у оно што му је пријатељ рекао. Дјувин га је подсетио да се тањира из времена династије Минг још могу наћи, али да је копија израђена у некој мајсторској радионици у Делфту права реткост. Одмах су се упутили на адресу коју је жена оставила, али њу тамо нико није познавао. Лефевр није желео да на било који начин, чак ни као сведок, буде умешан у скандал, па је одлучио да само обавести рођаке старог господина саветујући им да се обрате полицији.

У жалосном стању

Сутрадан ујутру један полицијски инспектор у цивилу зазвонио је на вратима лепе старе куће. Кад му је собар отворио, иза угла су искочила три полицајца, одгурнула га и улетела у кућу.

У једној закључаној соби на првом спрату нашли су Ван Олдена и његову сестру. Били су, како је Дјувин касније причао, у жалосном стању. Одмах су их пренели у болницу, а собара и његову саучесницу ухапсили.

У истрази и на суђењу кривци су признали да су продали много слика и уметничких предмета и то неком трговцу Бухолцу. Знајући за пријатељство свог газде и Дјувина, слуга је с Бухолцом удесио да Енглеза прате кад год дође у Хаг.

Ван Олден се никада више није вратио у своју кућу. Настанио се са сестром у једном пансиону за добростојеће старије особе. Кад је једном дознао да је Дјувин допутовао у Хаг, послао му је поруку с молбом да га посети.

После поздрава дуго му је захваљивао што му је спасао живот, а затим се окренуо према столу који се налазио поред њега — подигао је мараму од кинеске свиле и Дјувину понудио оба драгоцена тањира. ■

К. В.

Двадесети век

1907.

РОЂЕНИ

22. мај: Лоренс Оливије, британски позоришни и филмски глумац.

22. мај: Жорж Реми, или Ерже, творац стрипског јунака Тинтина.

УМРЛИ

10. фебруар: сер Вилијам Хауард Расел, први велики ратни извештач.

4. септембар: Едвард Григ, норвешки композитор.

1. новембар: Алфред Жари, француски писац.

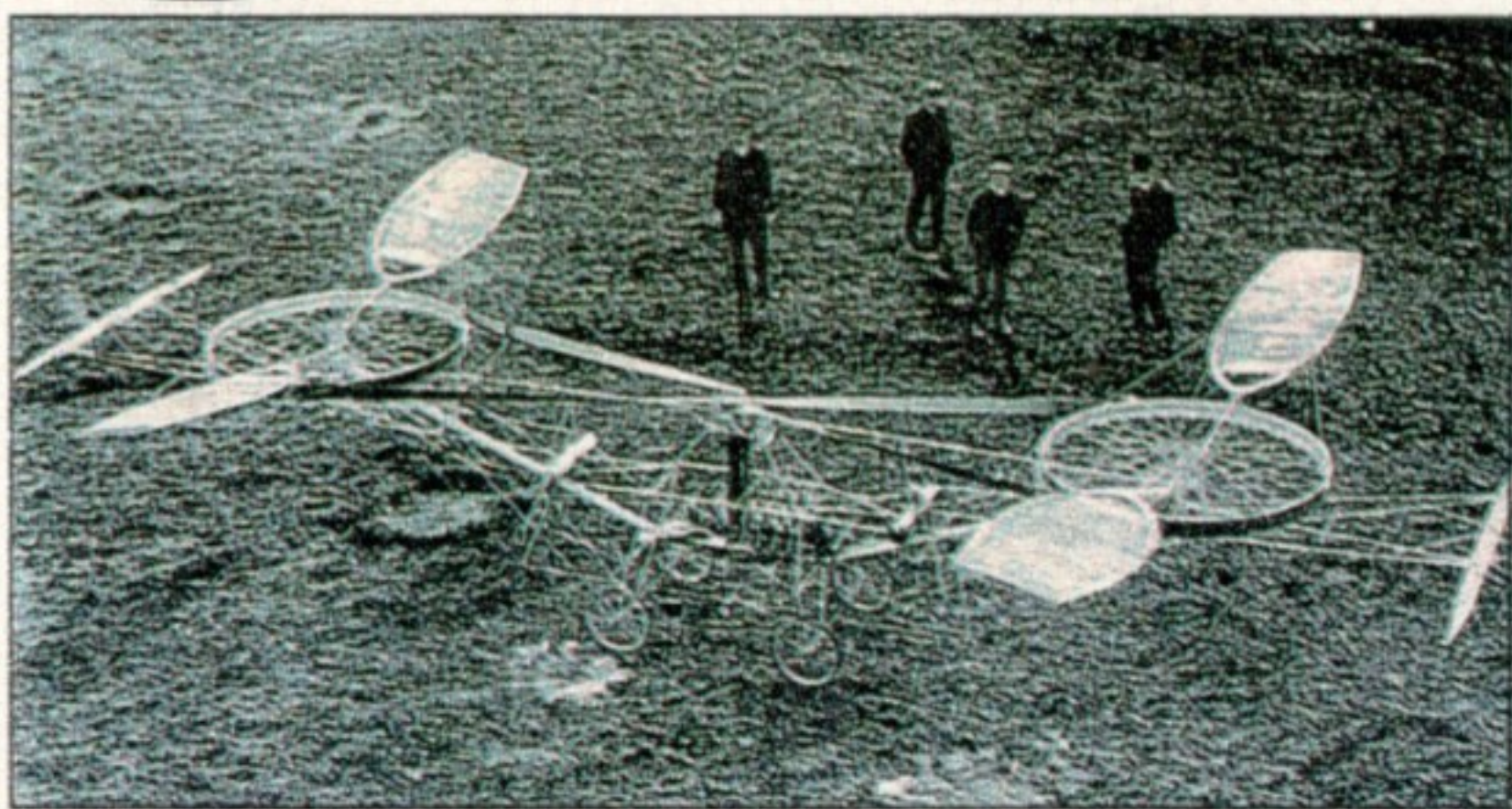
НАГРАДЕ И ОДЛИКОВАЊА

25. јул: амерички књижевник Марк Твен изабран за почасног докто-

„Госпођице из Авињона” Пабла Пикаса у Музеју модерне уметности у Њујорку. Ова слика је одлучан заокрет у уметности: нови прилаз сликарству, звани кубизам, своди људске фигуре и предмете на геометријске облике.

осамнаест

Први на свету лет хеликоптера на дан 13. новембра надгледа француски дизајнер Пол Корни. Он је, иначе, дизајнер бицикала, а направио је летелицу која узлеће усправно помоћу два ротора. Овај лет трајао је само неколико секунди због тешкоћа с управљањем.

ра Оксфордског универзитета.

ОСНОВАНО

1. март: у Њујорку Саветовалиште за самоубице при Армији спаса.

29. јул: Скаутски покрет за дечаке основао Роберт Баден-Пауел.

18. октобар: предложено да се оснује Међународни суд у Хагу.

23. новембар: Рокфелеров институт капиталом од 2,5 милиона долара, поклоном Џона Рокфелера.

ИЗУМИ

Хемотерапија: лечење неких болести помоћу хемијских средстава, дело доктора Паула Ерлиха из Франкфурта.

Трансфузија крви: урађена на основу класифи-

кације крвних група из 1901. године.

Поступак снимања у природним бојама: браћа Огист и Луј Лимијер.

ПРИРОДНЕ КАТАСТРОФЕ

14. јануар: снажан земљотрес погодио Кингстон на Јамајци.

Већи део града сравњен са земљом, страдало на стотине људи.

22. јануар: у холандској Источној Индији талас цунами направио пуштош, изгубљено 1500 људских живота.

ОТВОРЕНО

27. фебруар: британски краљ Едвард VII и краљица Александра отворили у Лондону суд Олд Бејли за најтеже преступе.

11. април: Карнегијев институт у Питсбургу.

ЗАШТИЋЕНИ

28. јул: фоке и морски лавови од селекције за одстрел, руско-јапанским споразумом.

ТРИЈУМФ

10. август: принц Боргезе победник је ауто-трке Пекинг – Париз од 12.800 километара веома

Радјард Киплинг први је британски писац који је добио Нобелову награду за књижевност. Киплинг, рођен у Бомбају у Индији и школован у Британији, објављује кратке приче, романи и поезију већ двадесет година. Велики број његових дела намењен је деци.

лошег терена који је превалио за 62 дана.

РЕКОРД

13. септембар: путнички брод „Лузитанија”

ПОДАТЦИ
ЗАБАВНИК

стигао је у Њујорк после 4,5 дана пловидбе преко Атлантика просечном брзином од 24 чвора.

ПРЕМИЈЕРЕ

22. јануар: „Саломе” Рихарда Штрауса у Ме-

трополитен опери у Њујорку.

16. август: опера „Мадам Батерфлај” први пут на енглеском језику у позоришту „Лирик” у Лондону.

НА ОПТУЖЕНИЧКОЈ КЛУПИ

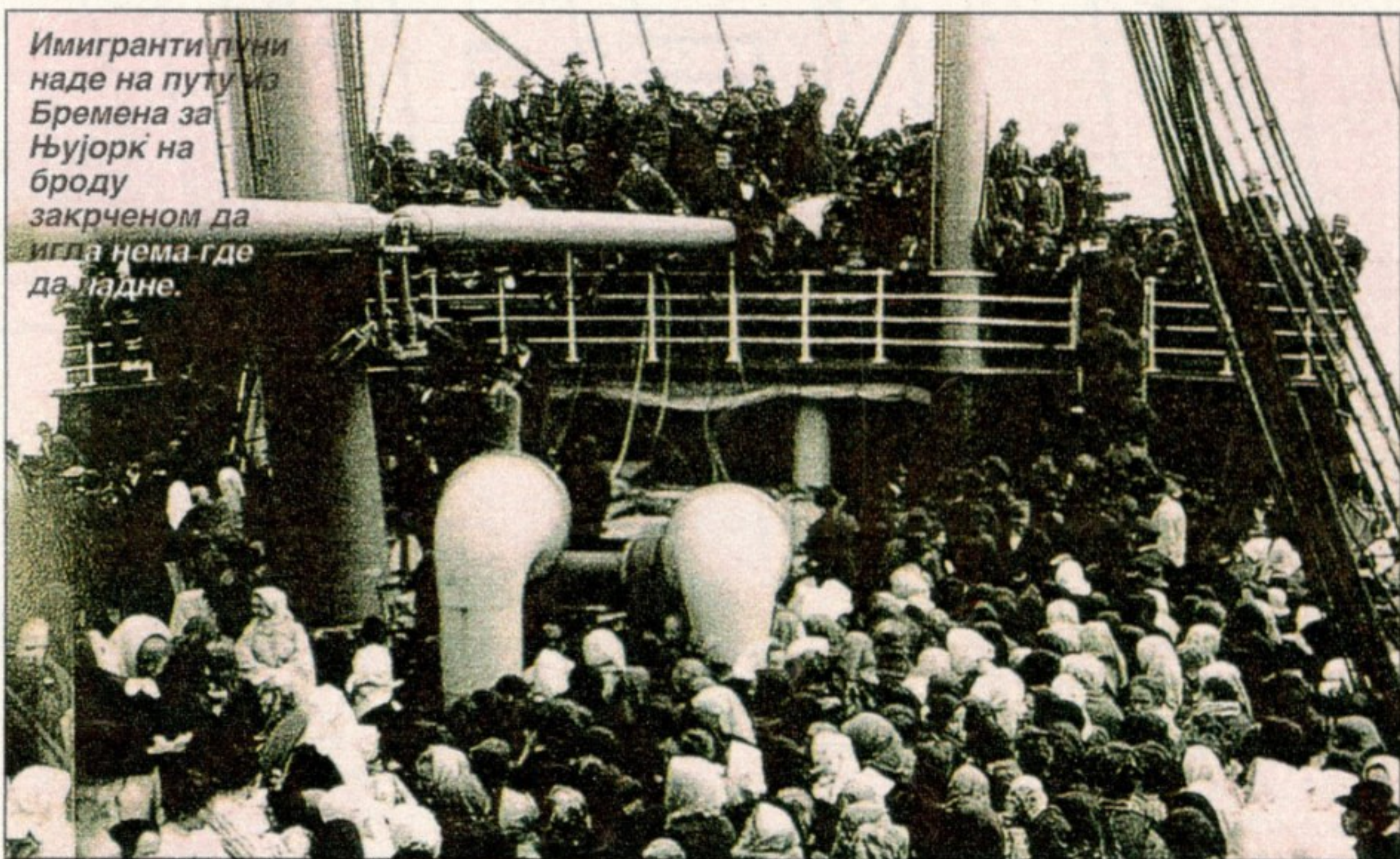
20. август: Санкт Петербург: осамнаест револуционара због завере

против руског цара Николаја II Романова.

НОВА РЕЧ

Расиста: особа која испољава мржњу или се насилнички понаша према особи друге расе ■

Имигранти пуни наде на путу из Бремена за Њујорк на броду закрченом да игла нема где да падне.

Рекордно усељавање у Америку

Ове године у Сједињене Америчке Државе уселило се милион имиграната. Има дана када кроз канцеларију имиграционих власти прође и по 5000 будућих Американаца. Око два одсто дошљака бива одби-

јено, то су углавном носиоци заразних болести.

Сви досељеници морају да прођу кроз посебни имиграциони центар на острву Елис преко пута Бронкса. Зграда центра задивљујући је увод у земљу слободе и

богатства чему се дошљаци надају.

Од 1840. године у Сједињене Америчке Државе стигло је више од 16 милиона досељеника, углавном Ираца, Скандинаваца, Немаца и Италијана ■

...31. ДЕЦЕМБАР: 167 ОД 169 ЧЛАНОВА РУСКОГ ПАРЛАМЕНТА ПОСЛАТИ У ЗАТВОР ЗБОГ ИЗДАЈЕ...

Ухваћена тифусна Мери

МАРТ, ЊУЈОРК

Медицинска загонетка која је мучила Њујорчане још од 1900. године најзад је решена. Најмање педесет једна особа у Њујорку заражена је тифусном грозницом добијеном

преко хране и воде. Извор заразе, која је усмртила три особе, био је загонетан све док траг није довео до Мери Малон, куvariце из Ирске, којој припада нежељена слава првог познатог носиоца тифуса у Сједињеним

Америчким Државама. Испоставило се да су сви оболели јели храну коју је она кувала у разним њујоршким домаћинствима.

„Тифусна Мери”, како је названа, ухапшена је у Менхетну након пажљивог детектив-

ског рада здравствених власти. Пошто је као клицоноша опасна по здравље и живот људи, задржана је и изолована на острву Норт Брадер да би се спречило ширење заразе ■

Приредила
Бојана Дожић

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

ДВА ТУЋА И ЈЕДНА БЕБА

Родитељи се не одвајају од дечијих колица у којима мирно спава или се праћака њихова напредна беба. Она је за њих право чудо јер младој мајци у ушима још одзвањају речи њеног лекара:

— Са вашом историјом болести морате се помирити с тим да деце никад не можете имати.

Невоље су почеле кад је Розалинда Ли имала 18 година. У то време тек стасала девојка из Спика, крај Ливерпула у Енглеској, била је спортисткиња која је сваки тренутак проводила у гимнастичкој дворани или вежбала на отвореном.

Кад јој је на тренингу први пут понестало даха, није на то обратила нарочиту пажњу. Забринула се тек кад је то почело да се догађа све чешће. Лекари су њене тегобе објашњавали премором и тек кад су, пошто побољшања није било, предузели неопходна испитивања утврђено је да Розалинда има тешку срчану ману.

Било јој је само деветнаест година када су јој уградили први пејсмејкер. После тог захвата кардиолози су је уверавали да ће убудуће моћи да води сасвим нормалан живот под условом да избегава претеране напоре. Радост је, међутим, кратко трајала. Већ после неколико месеци Розалиндино стање се погоршало и из дана у дан бивало све лошије. Поново је морала у болницу. Лекари су јој отворено рекли:

— Да бисте преживели, неопходно је да вам се изврши трансплантација срца.

Одредили су јој неопходне лекове, одмах је ставили на листу чекања и послали кући.

Опет може да дише

Розалинда је ипак имала среће. Некако одмах после Божића 1993. године позвали су је хитно из болнице да би јој јавили да је за њу нађено срце. Нису јој одмах казали да је то срце неке девојке нешто млађе од ње која је страдала у саобра-

ћајној несрећи. Операција је успела.

— После дужег времена први пут сам опет могла

лако да дишем — прича данас Розалинда.

Мада је морала да редовно одлази у болницу на прегледе, њен живот је протицао сасвим обично. Ипак, неколико месеци после операције лекар је, разговарајући једном с њом дознао за њену жељу да једног дана буде мајка. Тада јој је казао:

— Лекови које узимате могли би да шкоде детету. Поред тога, није сигурно да би ваше ново срце издржало трудноћу, још мање порођај.

Розалинда је с тугом прихватила са-

Родитељи с поносом показују свог сина

СРЦА

Кад су јој лекари саопштили да после тешке операције заувек мора да се одрекне велике породице, млада жена покушавала је да се утеши мишљу да треба да буде срећна што је уопште жива

знање да се мора одрећи сна о великој породици. Тешила је саму себе: Буди срећна што још живиш...

Пола године касније, док је била у болници на редовној контроли, среће се у чекаоници с једним млађим човеком. Представио се као Крис Ли и већ после првих реченица запитао је да ли и она има ново срце. Док су чекали свако свој ред, она је у разговору дознала да је и он имао исту срчану ману, да обоје живе у истом крају града и да подједнако воле спорт. Тек на крају Крис јој је испричао да је и њему пресађено срце, и то још пре седам година, и да је од тада веома добро.

Вратили су се кућама истим возом и Крис је на ранку замолио Розалинду да се поново виде. Неколико месеци касније венчали су се.

Срећа би била потпуна да обоје нису морали да потискују своју жељу за дететом. А онда је једног дана Розалинда прочитала у неким новинама да је у Америци једна млада жена с пресађеним срцем донела на свет здраво дете и да је порођај протекао сасвим нормално.

**Розалинда и Крис
с малим Џозефом**

ПОДНИМНИК
ЗАБАВНИК

У овој болници (велика слика) Розалинди и Крису су пресадили срца (мала слика). У њој су се двоје младих и упознали.

Када му је Розалинда све то испричала, њен лекар је био веома уздржан.

Храбра одлука

– То је веома опасно – казao јој је на крају разговора.

Розалинда и Крис одлучили су да се посаветују са још једним истакнутим лекаром. На његово мишљење морали су да чекају два-три месеца јер је пре тога требало ићи на разне прегледе и испитивања и одговорити на

силне упитнике о себи, родитељима, браћи и сестрама. Најзад им је стручњак саопштио своје мишљење.

– Мораћете бити стрпљиви. Али, у вашем случају не видим неку велику препреку...

Млади пар је био пресрећан. Радост је постала још већа кад је Розалинда затруднела после само два месеца.

Три седмице пре рока предвиђеног за порођај Роза-

**Венчање је било
свечано,
са много
званица.**

линда је осетила лаке сметње при дисању. Из опрезности је одмах отишла у болницу и мали Џозеф Ли дошао је на свет царским резом. Беба је била здрава, тешка 2,5 килограма и само је неколико првих часова провела у инкубатору.

Срећну трочлану породицу при повратку кући дочекали су сви сродници, познаници и суседи. Било је то признање Розалиндиној храбрости и – медицинској науци ■

К. В.

двадесет један

Дугачак је 8,7, широк 8,9, а дебео само 2,9 центиметара. Може да се користи за слу-

ВОКМЕН У ЦЕПУ

шање мини дискова, снимање и слушање компакт дискова, али и за „скидање“ музике са Интернета. Производи га фирма „Шарп“ ■

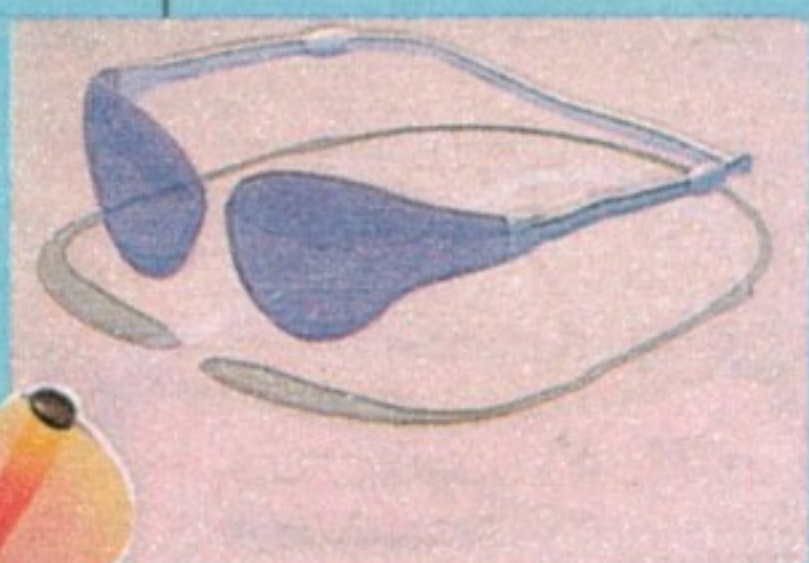
АЛКАЛНЕ, А ПУНЕ СЕ

Личе на обичне алкалне батерије, а ипак могу поново да се напуне када се испразне (до сада је то било мо-

гуће само са никл кадмијумским батеријама које су кратког века). Ове нове које се зову „биг“ пуне се до 600 волти и трају исто колико и обичне алкалне батерије ■

НАОЧАРИ БЕЗ НОСА

Наочари марке „сахван“ заиста су необичног облика и више се не ослањају на нос. Патентиране су у САД, али могу да се набаве и у Европи. Друга фирма, „Суперга“, изнела је на тржиште наочари за сунце које су премазана неком врстом гумасти боје, па су на додир веома мекане ■

Наочари „сахван“ и „суперга“ (доле)

МАЈИЦЕ КОЛИКО ЈЕ САТИ?

Овог лета у Италији се носила мајица са сунчаним часовником на грудима. Довољно је само подићи узицу, погледати где сенка пада и знаћете колико је сати. Има само једна невоља: власник ове необичне мајице претходно компасом мора да одреди свој положај ■

РАНАЦ СТОЛИЦА

Најновији ранац „made in USA“ има запремину од 9000 кубних центиметара, а тако је направљен да једним покретом може да се претвори у удобну столицу за планинаре ■

ТРОТИНЕТ УЧИ ДА СКАЧЕ

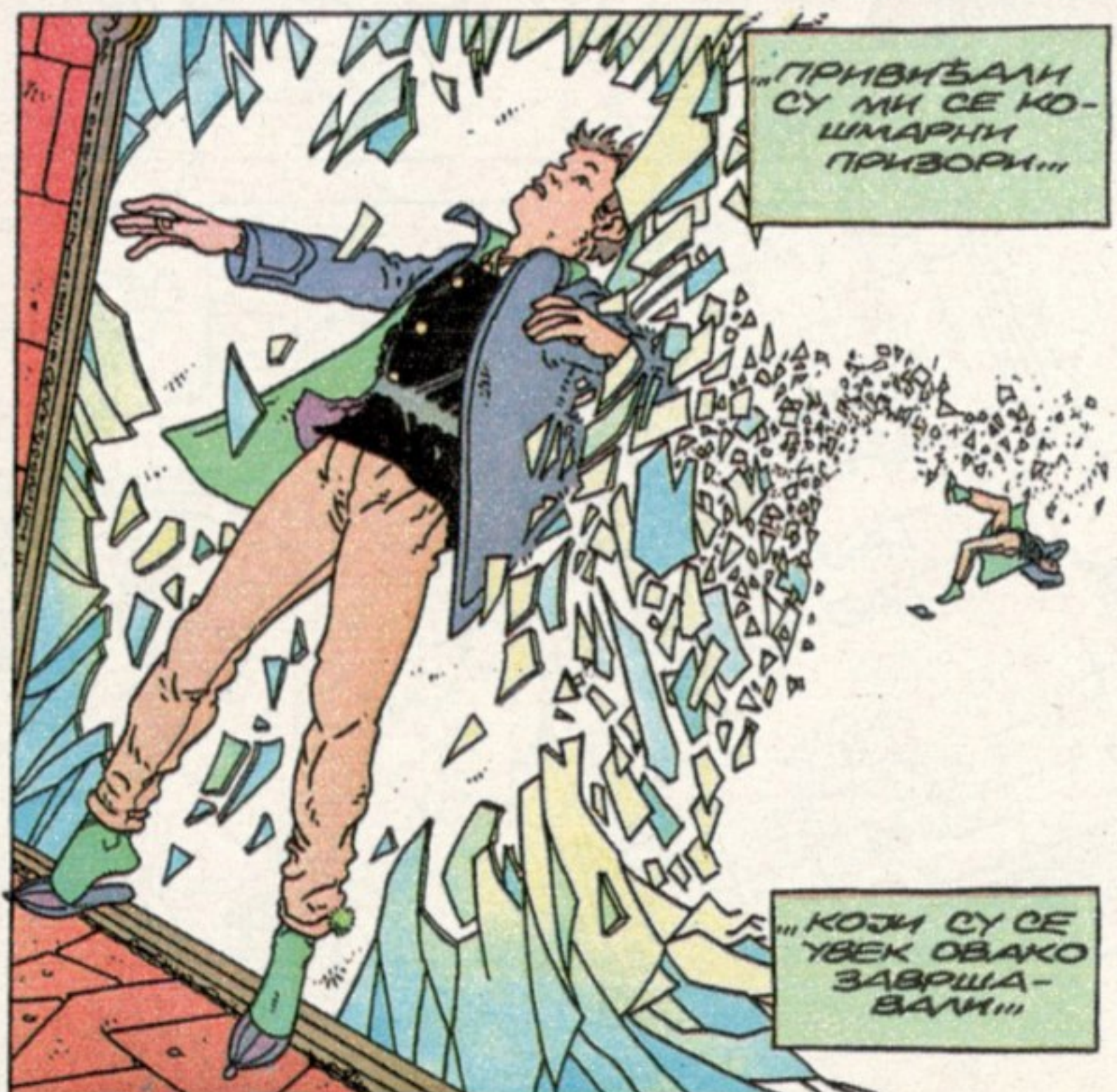
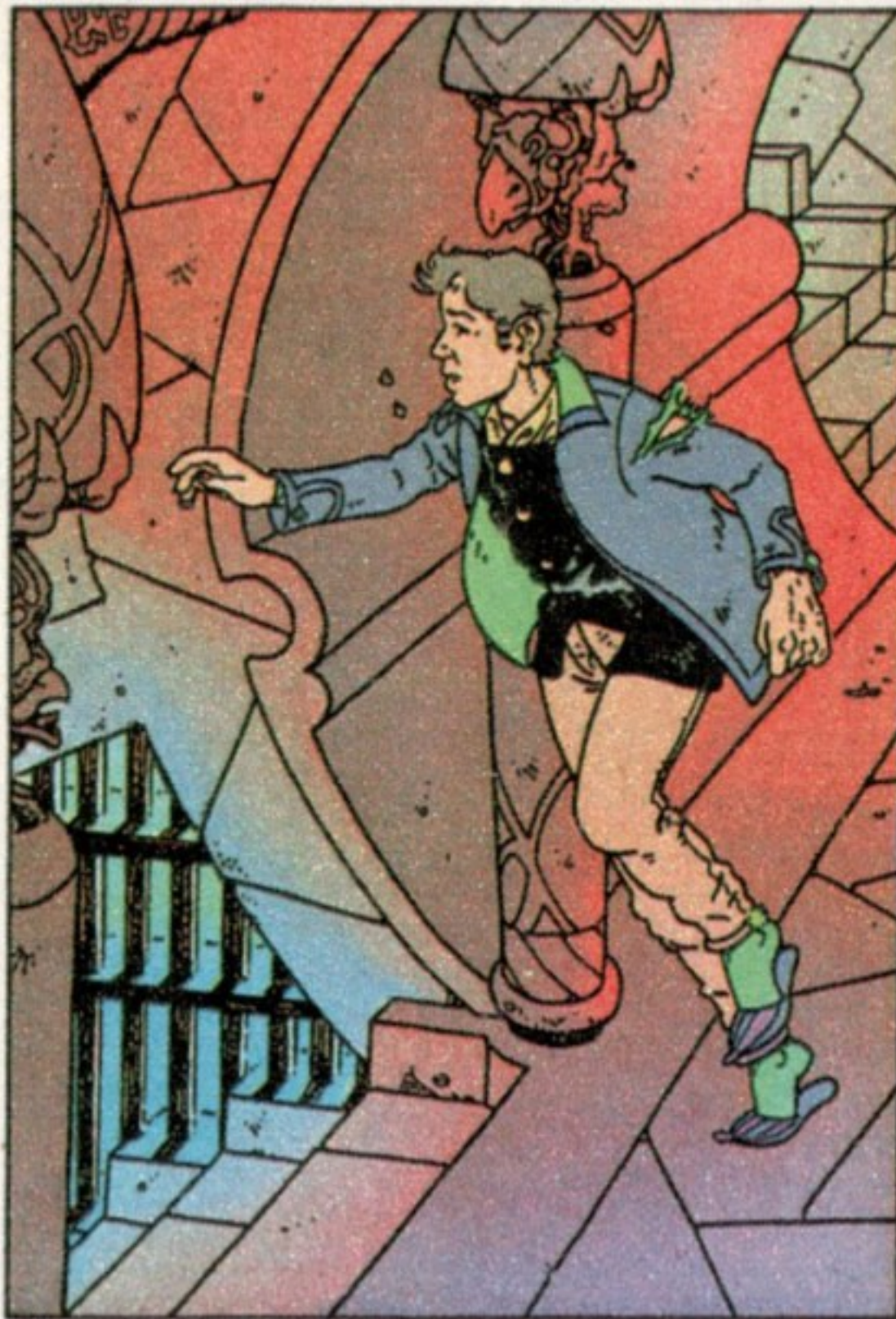
Овај „жућа“ који личи на тротинет заправо је мали мотоцикл који омогућава напредак у вожњи као на скејтборду, што се види и на фотографији. Зове се „запи“, креће се на електрични погон, акумулатор се напуни за 4-5 часова, а испразни након 15 километара вожње. „Запијева“ предност је у томе што се склапа, није тежак, па може да се носи у руци и унесе у воз или аутобус. Више о њему може да се сазна на Интернету: <http://zapbikes.com/zappy.html> ■

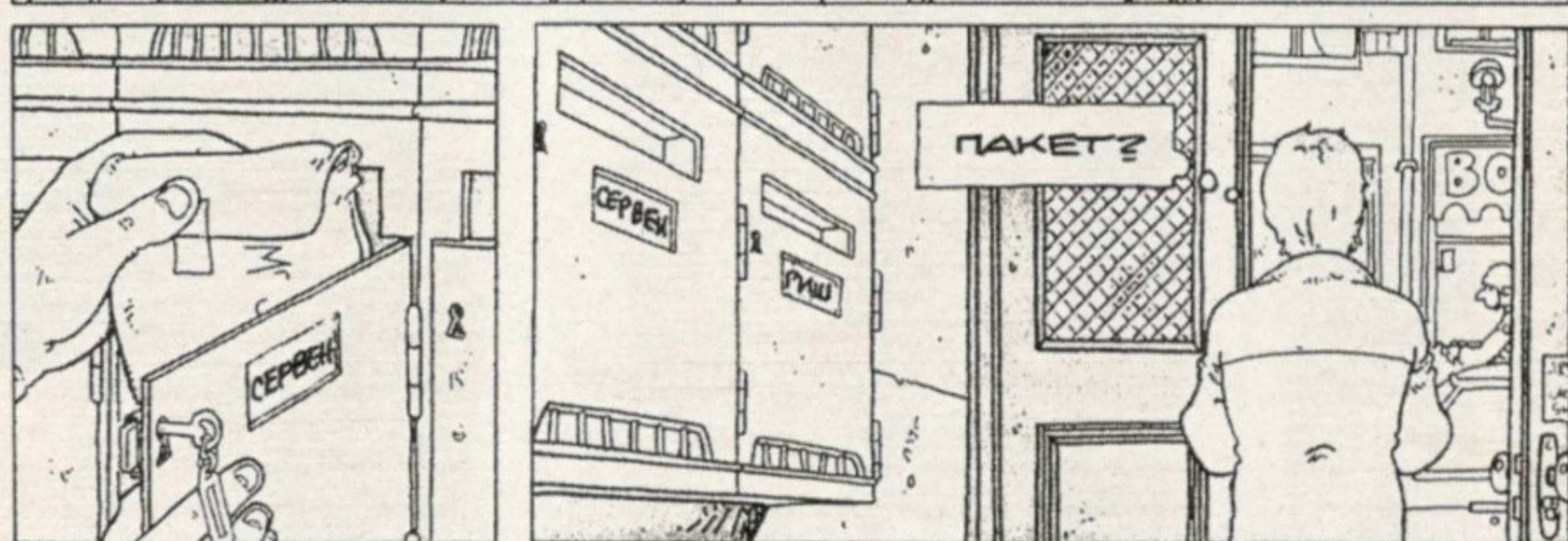

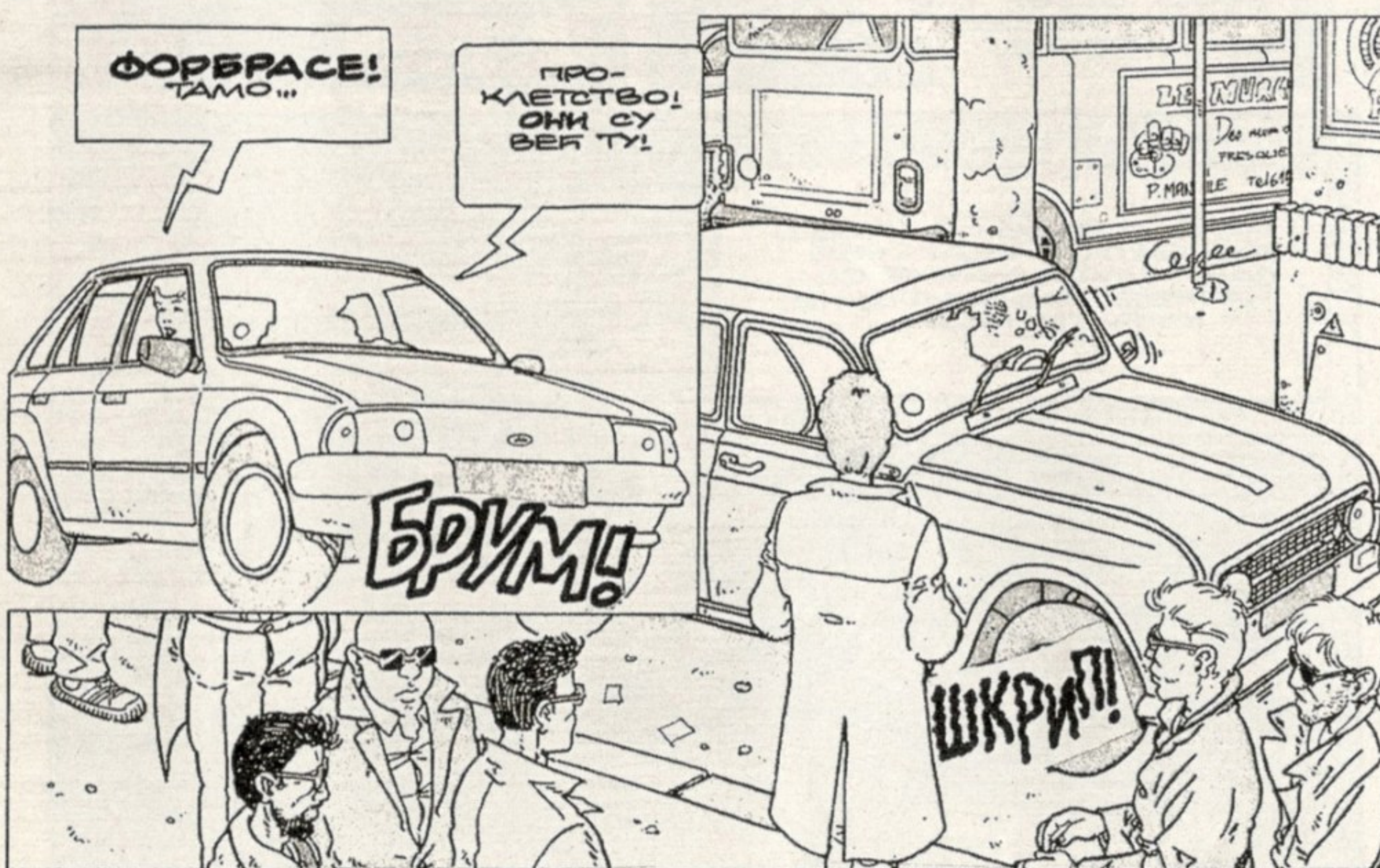
„Запи“ је тежак само 16 килограма, као кофер. Кад је склопљен не мора да се носи већ се гура на точку, као колица.

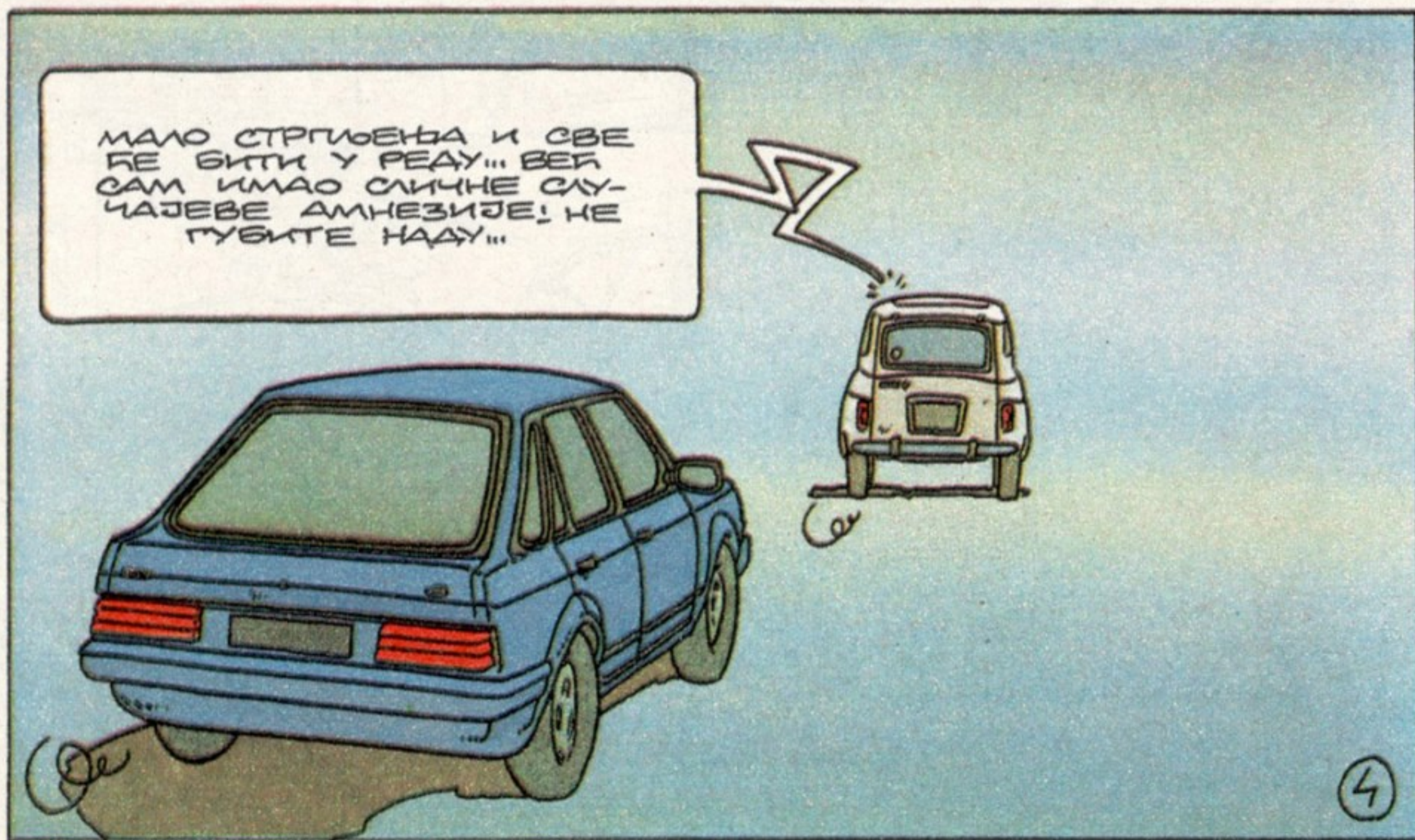
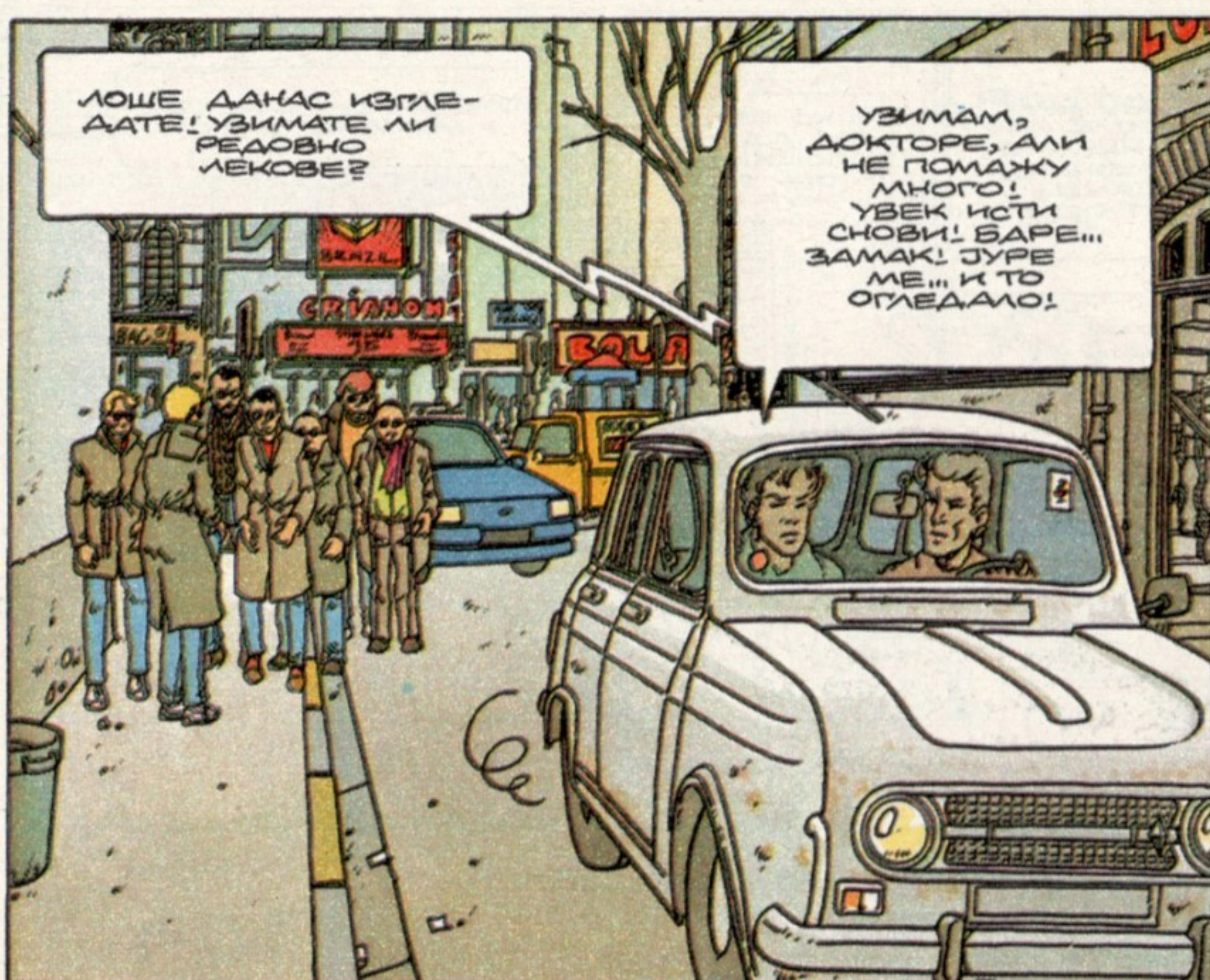
РУКАВИЦЕ ТАЈ-ДОРА

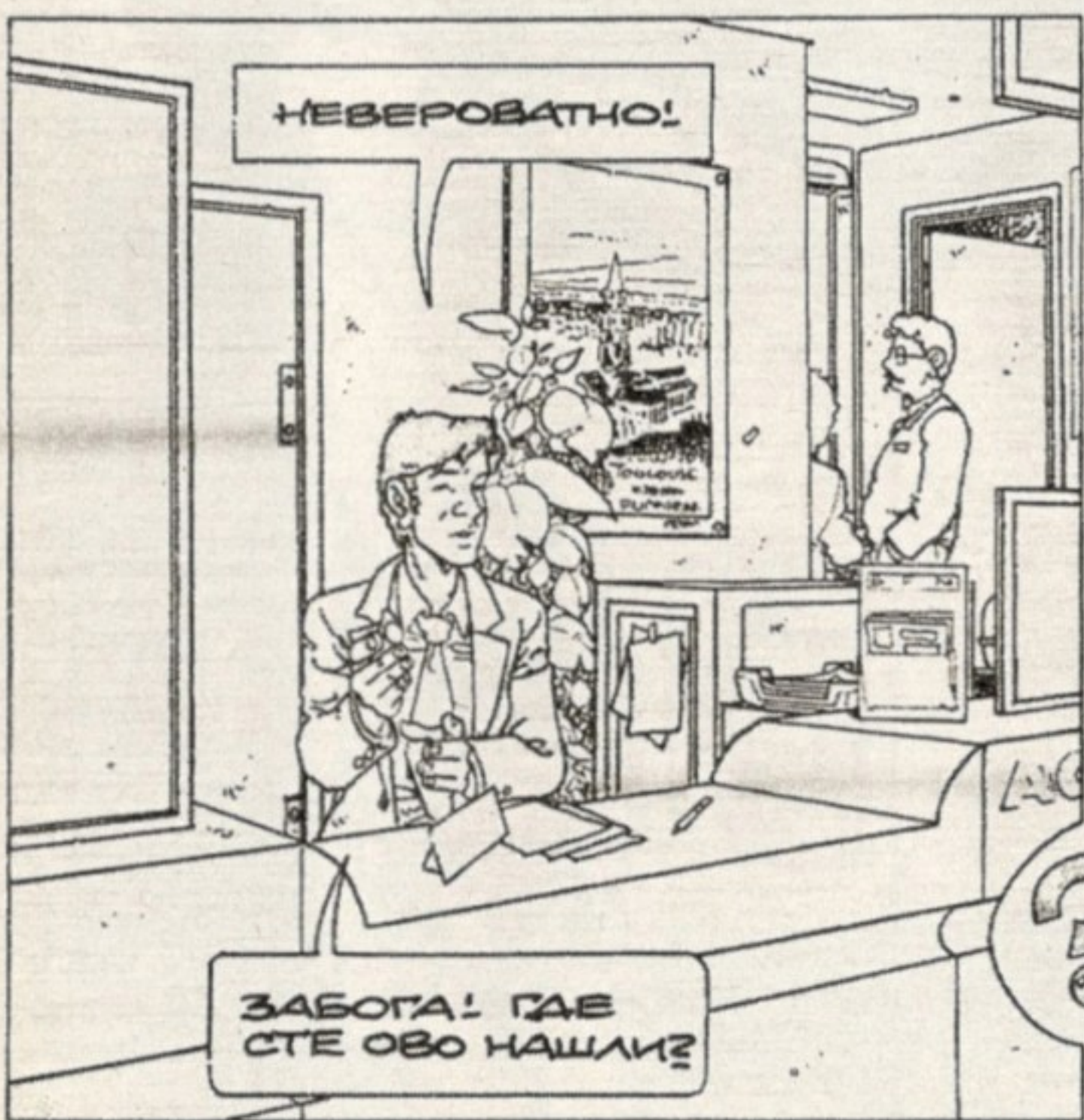
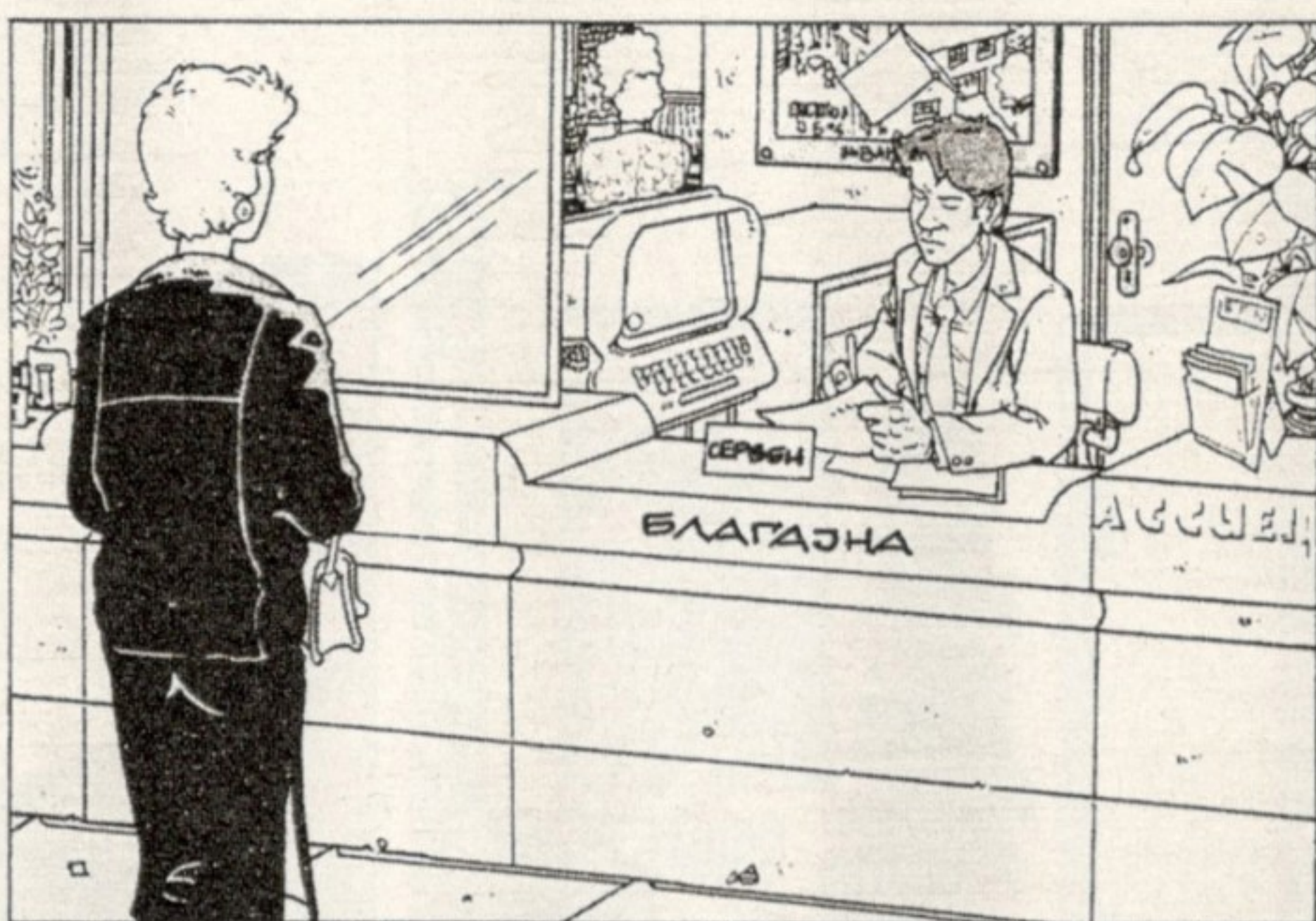
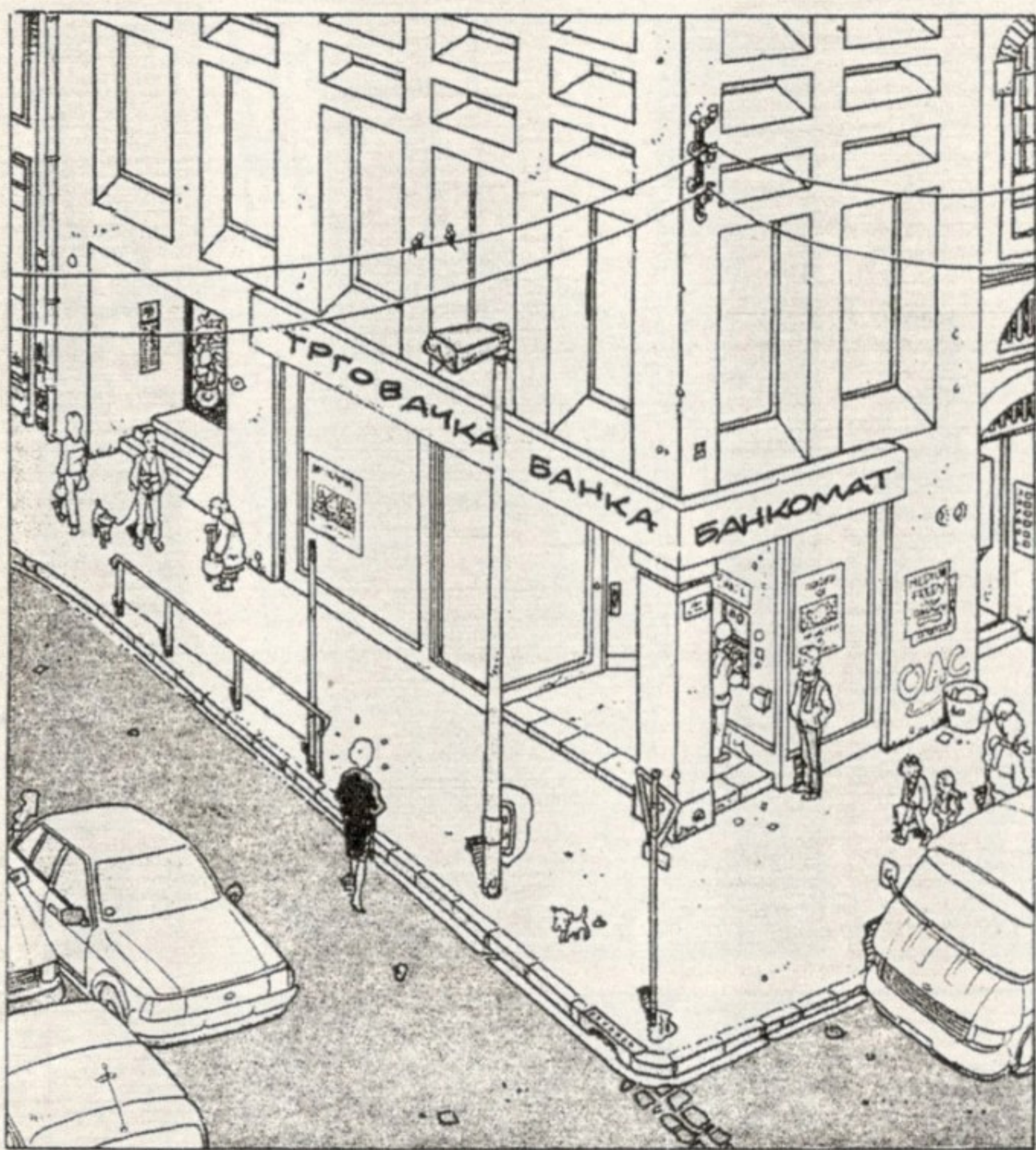
НАПИСАО РОДОЛФ И ЛЕ ТАНАР НАЦРТАО СЕРАНО

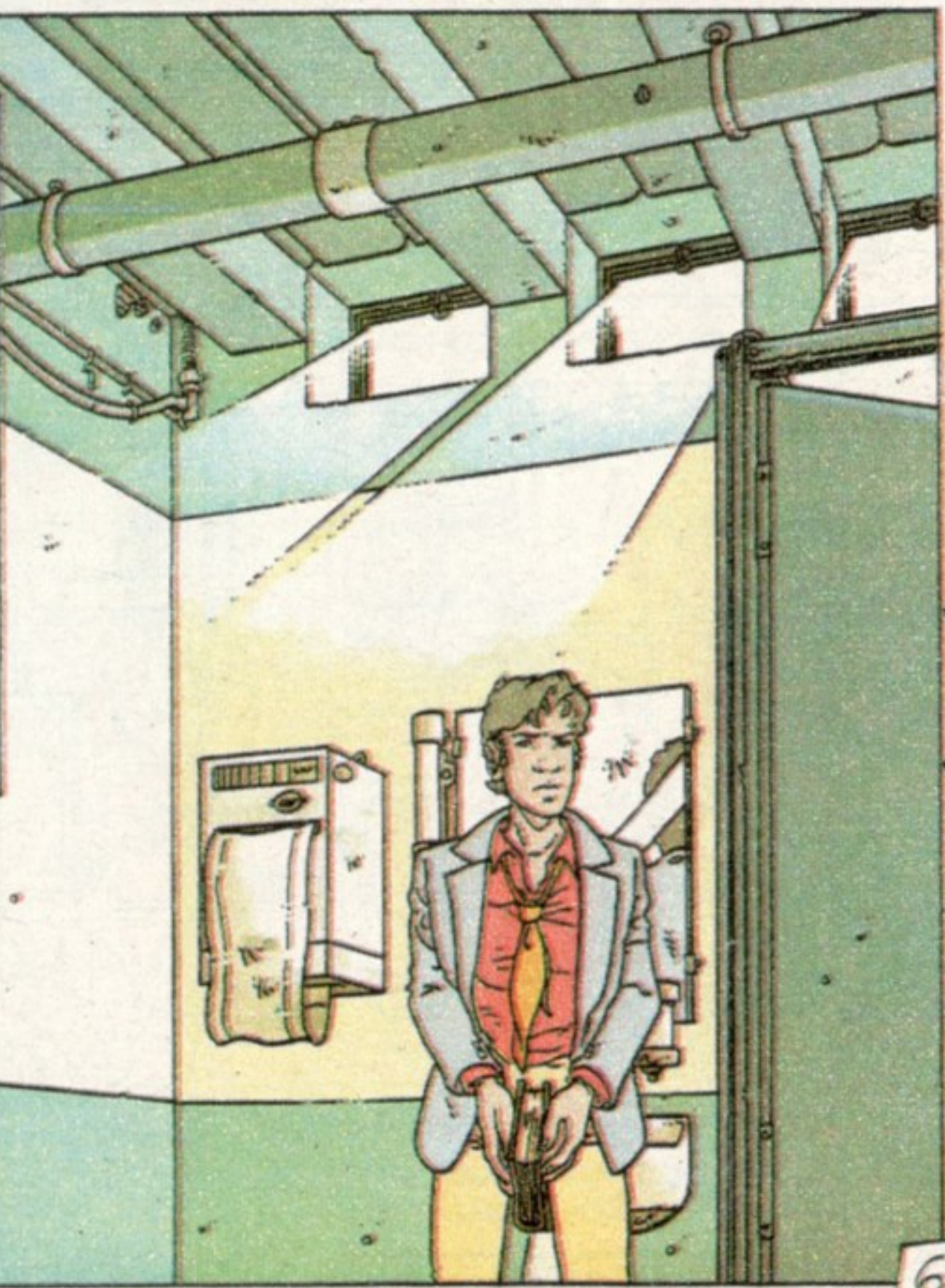
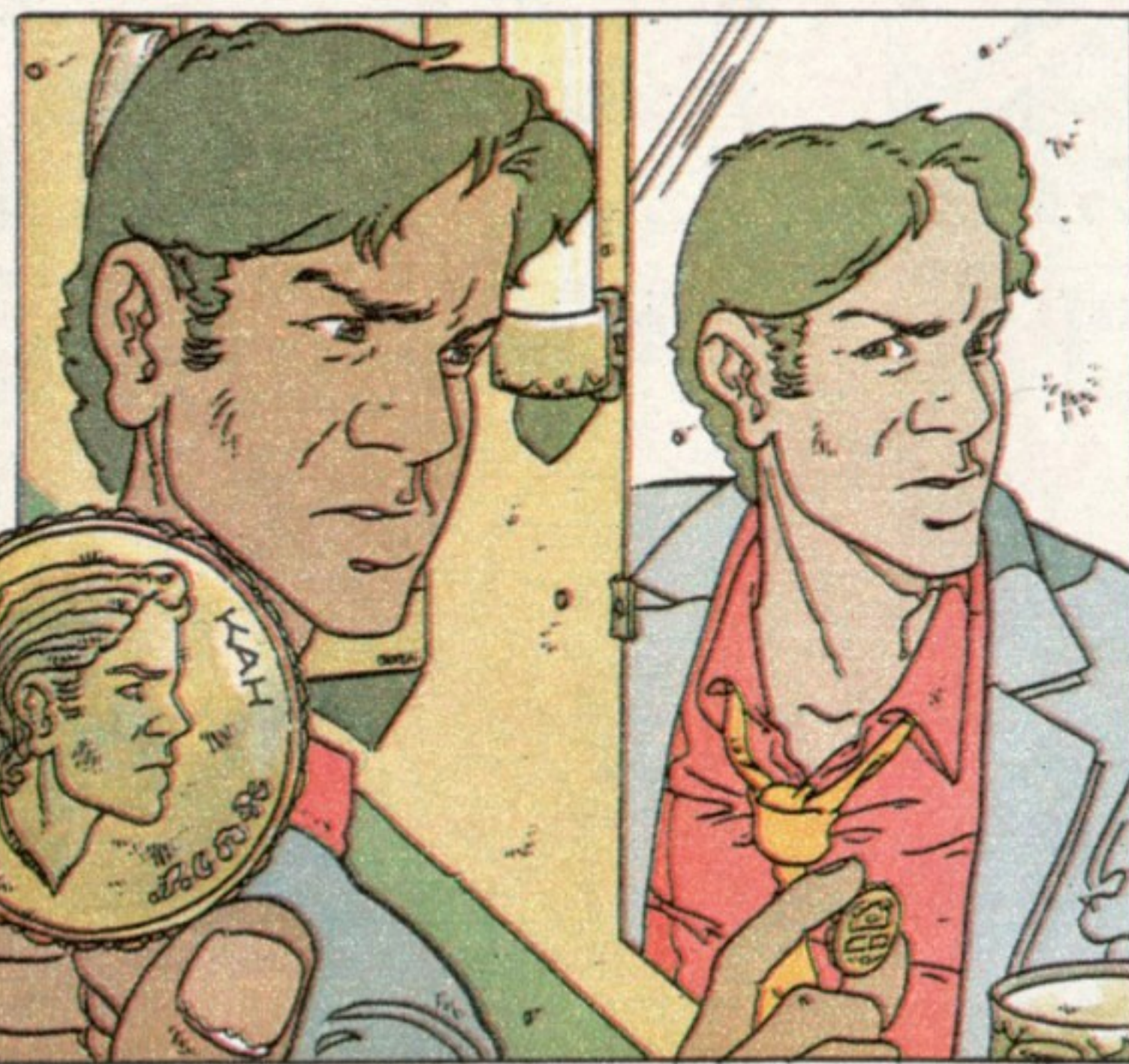
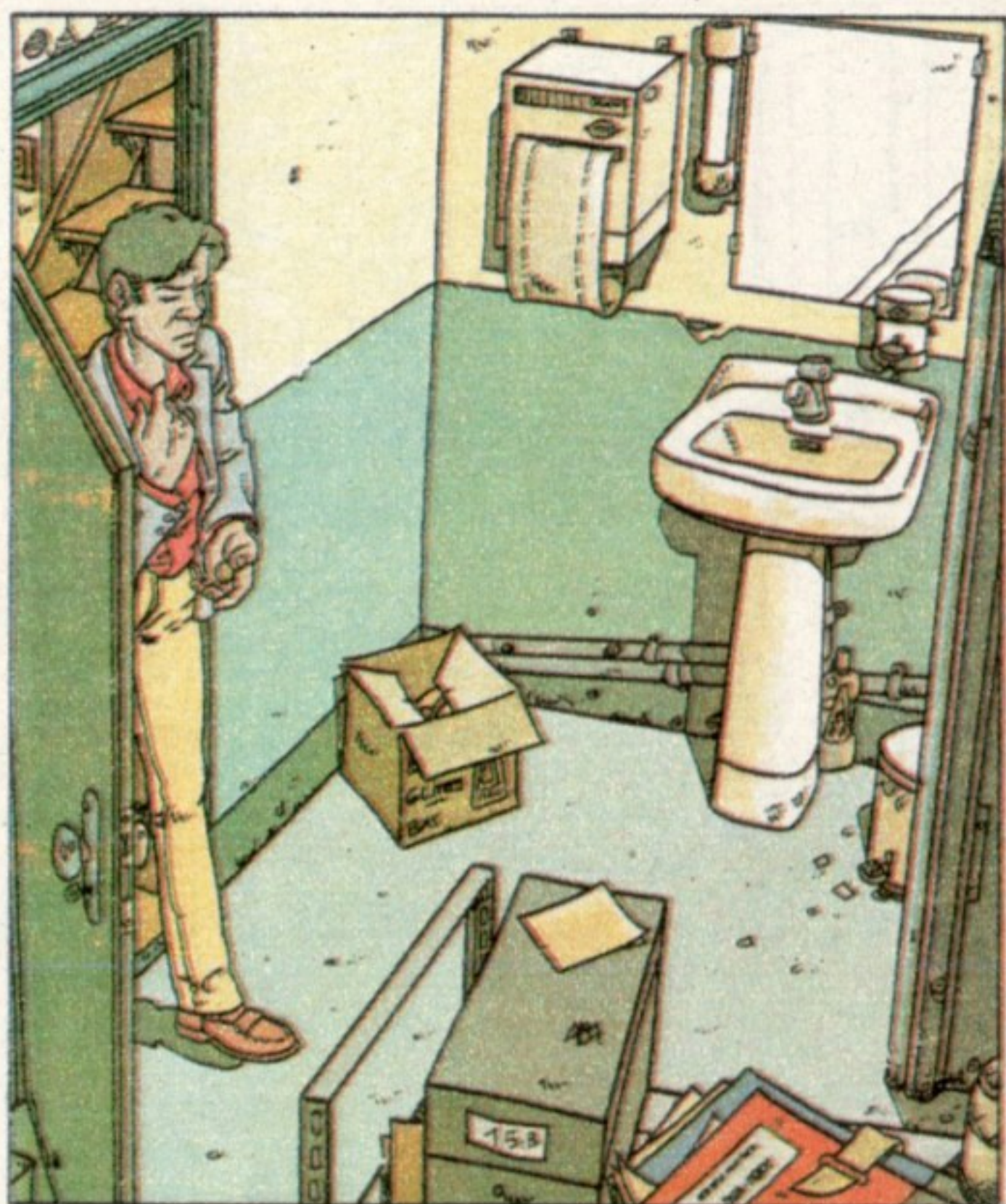
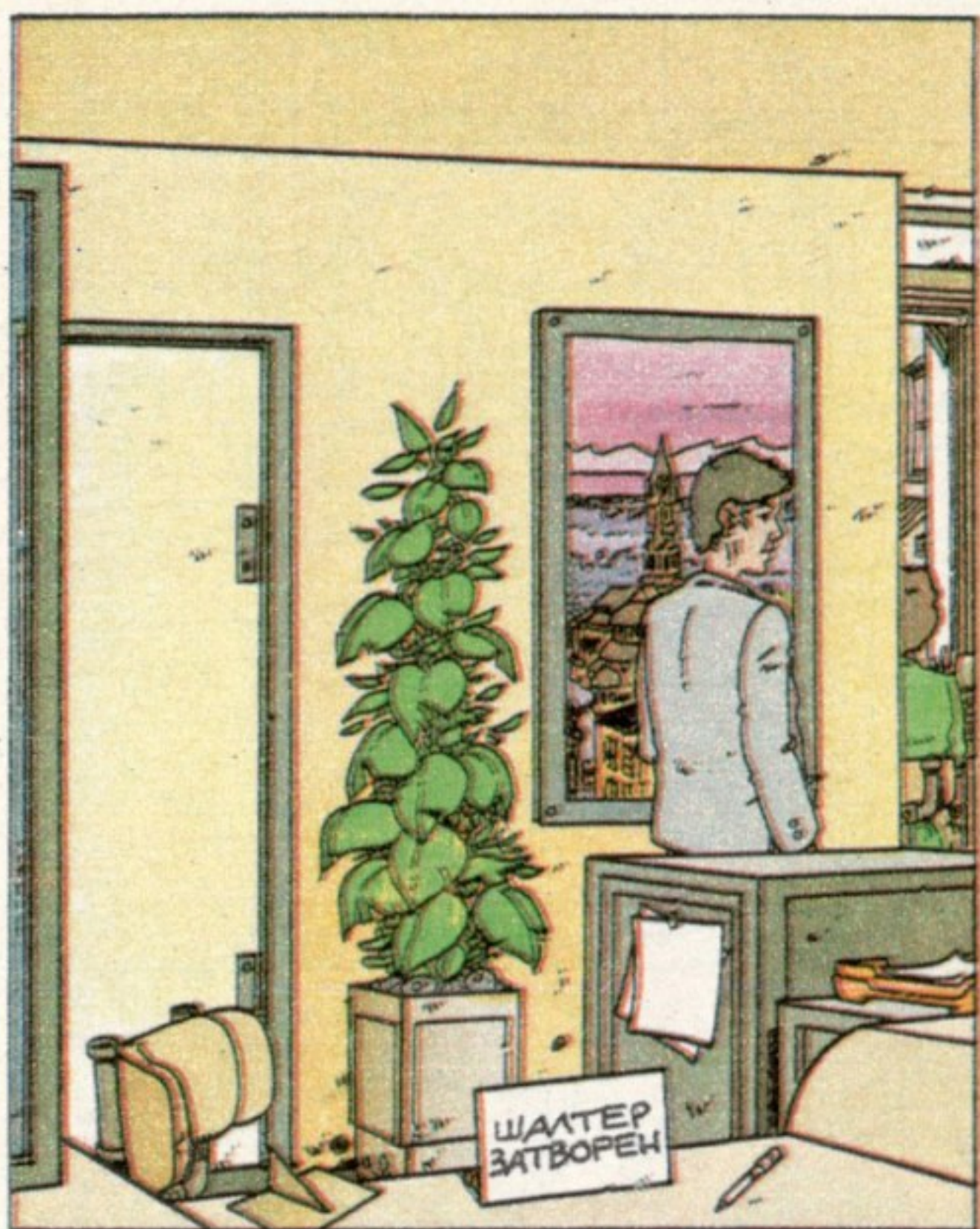

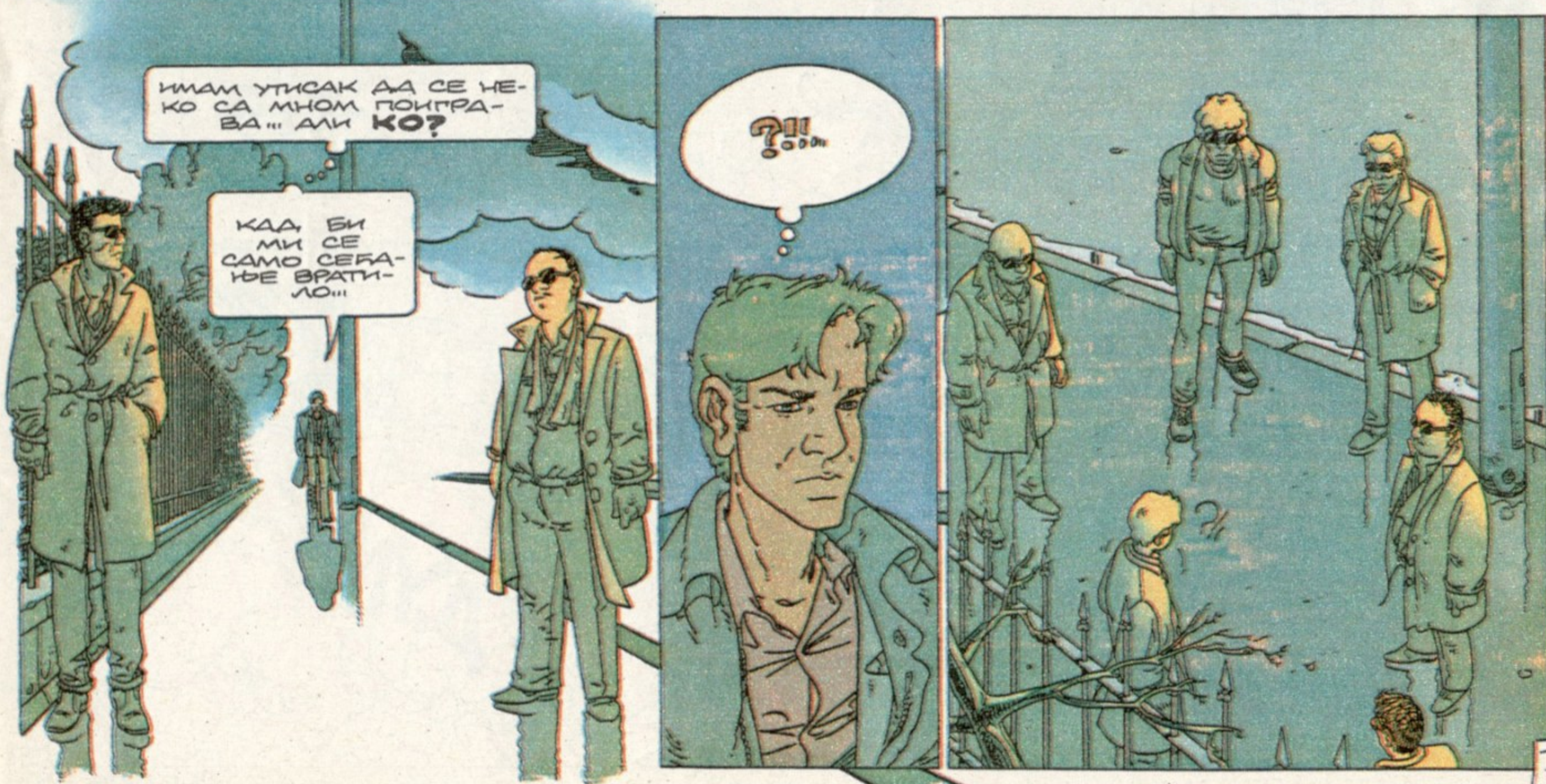
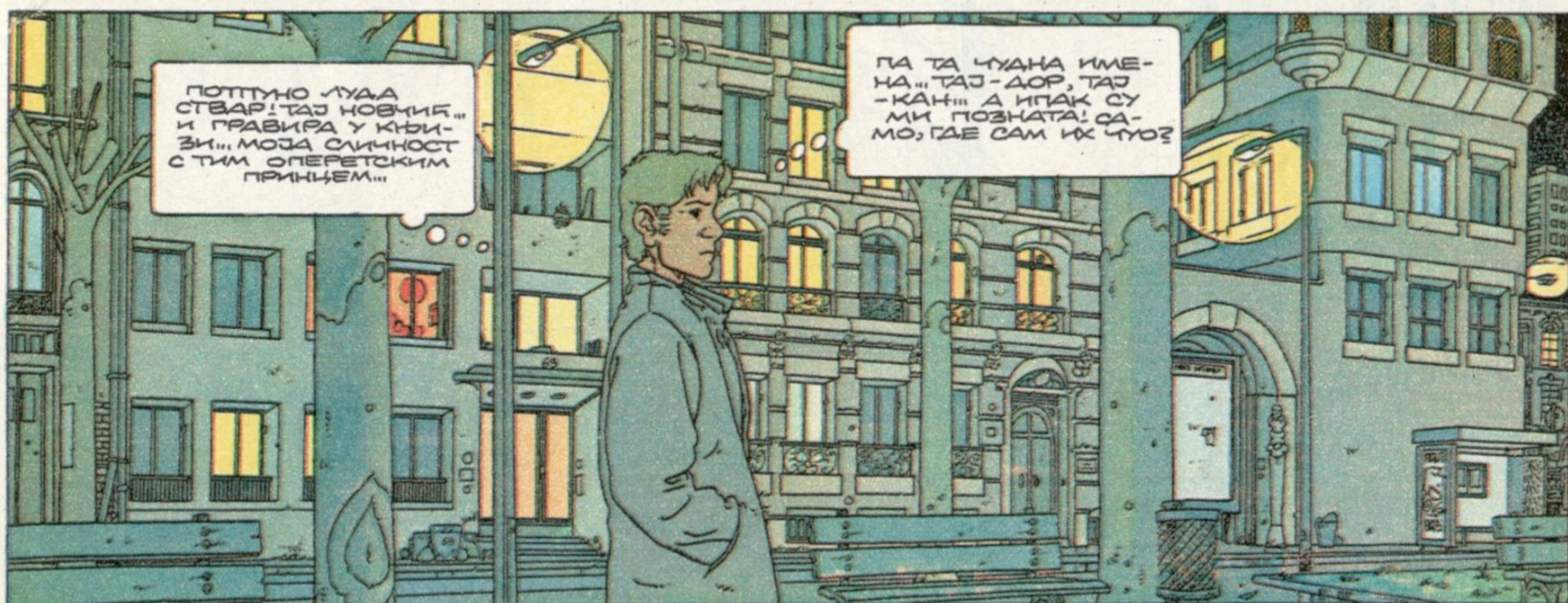
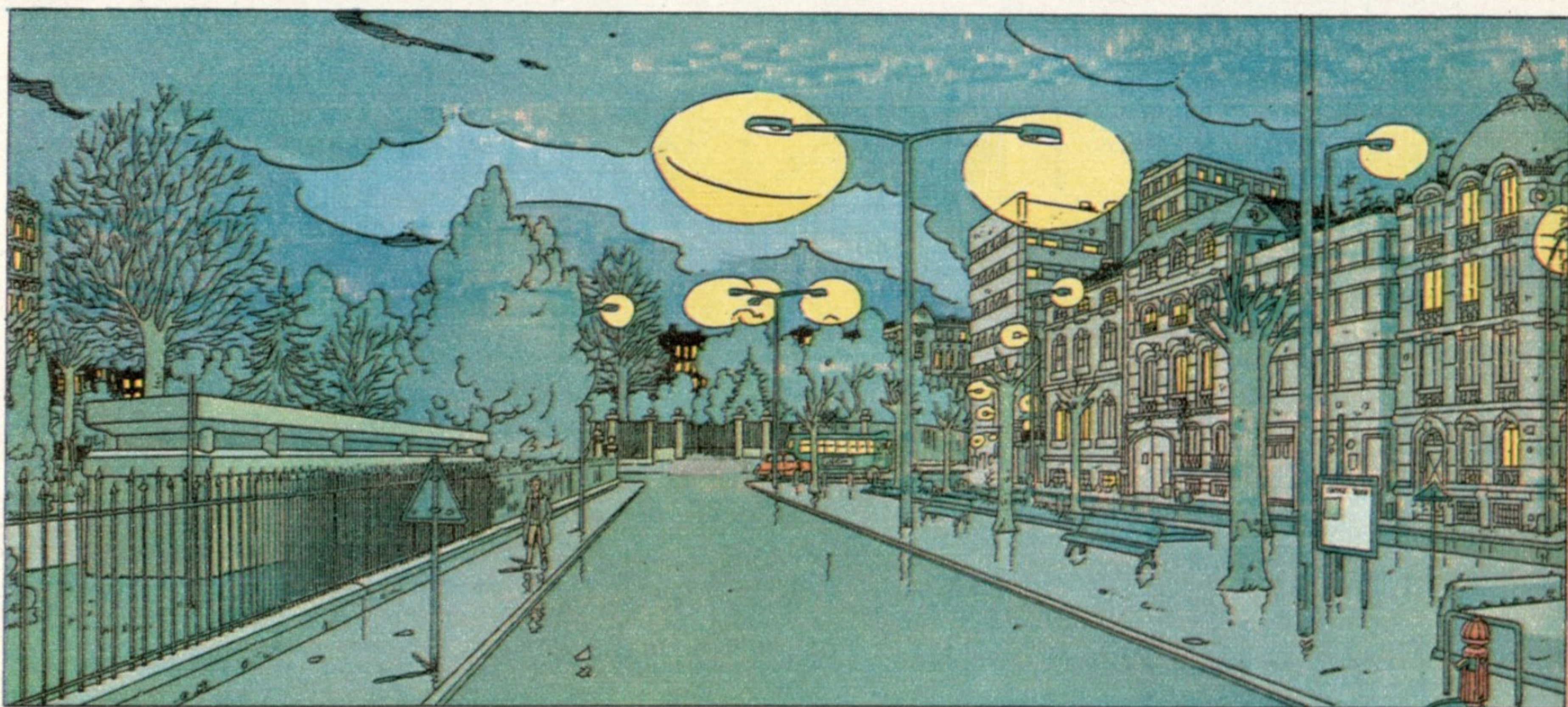

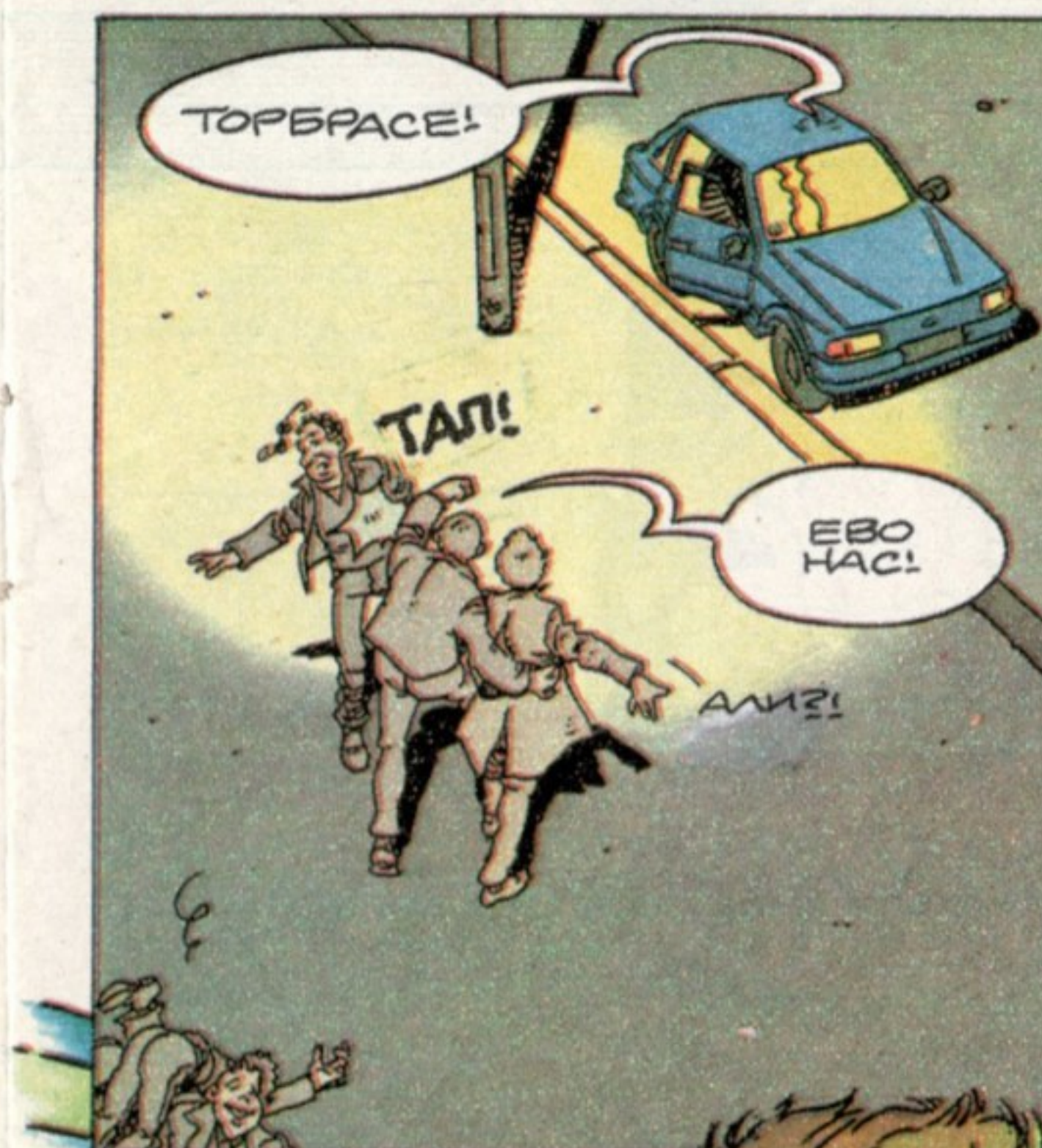

6

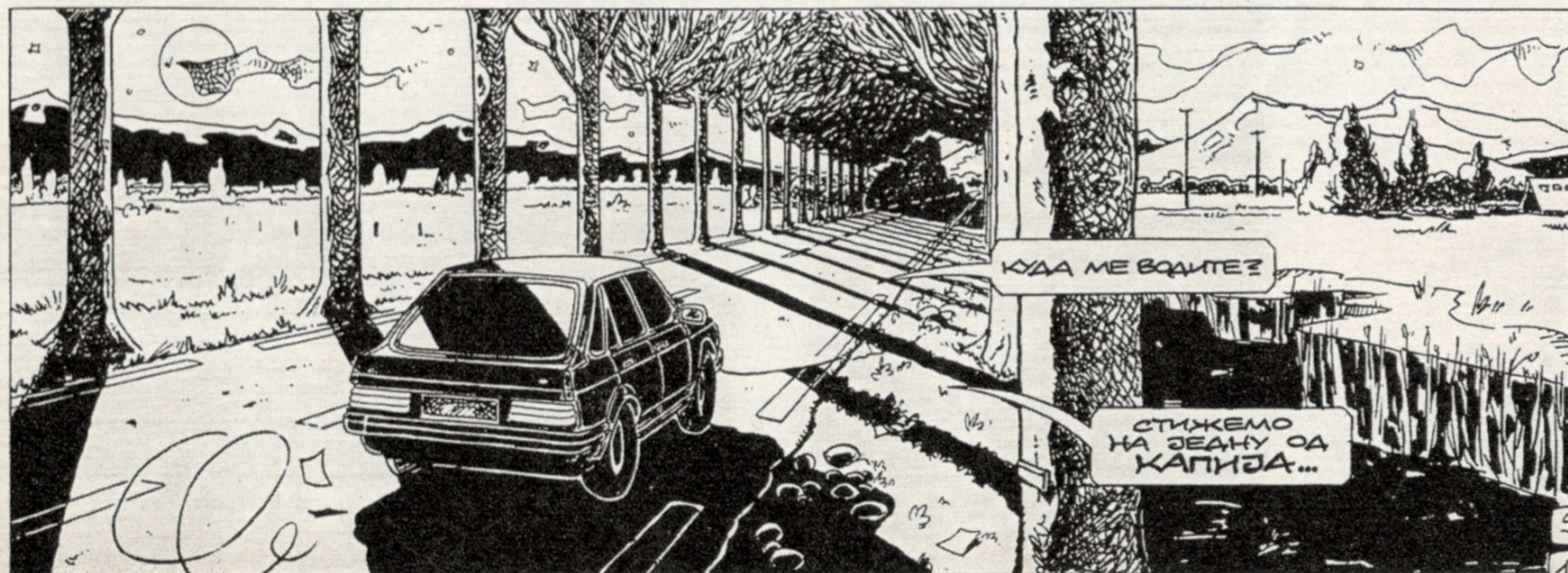
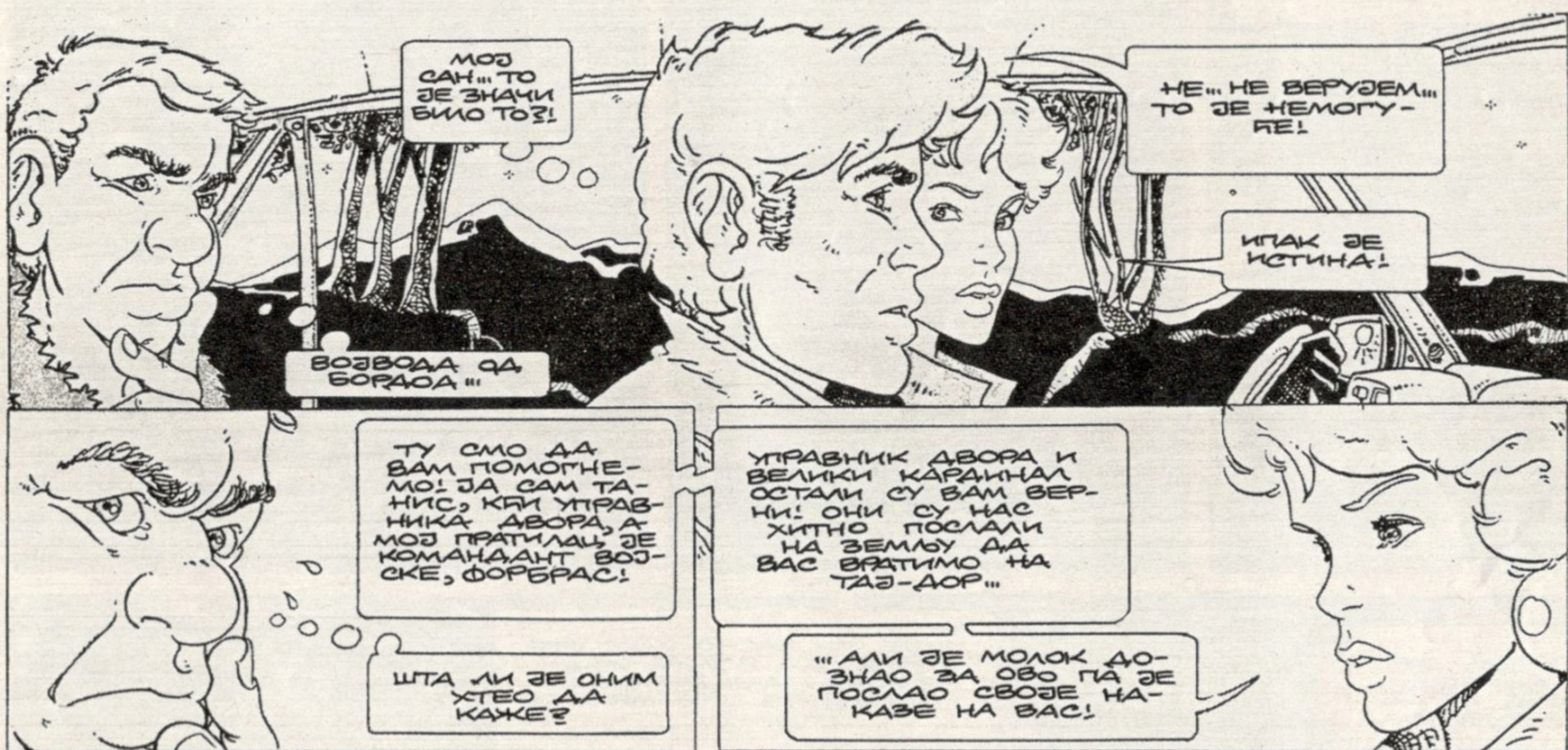
6

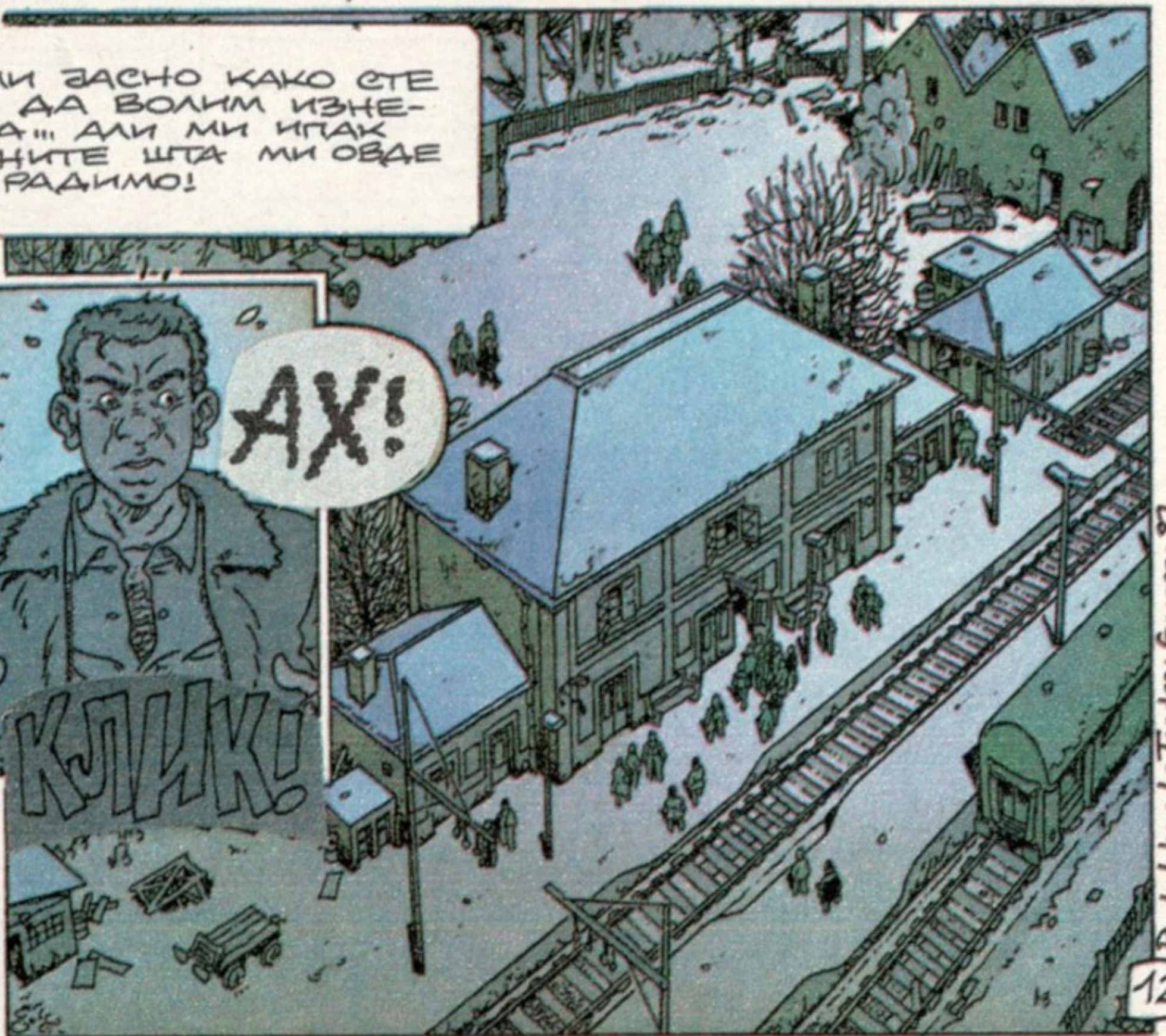
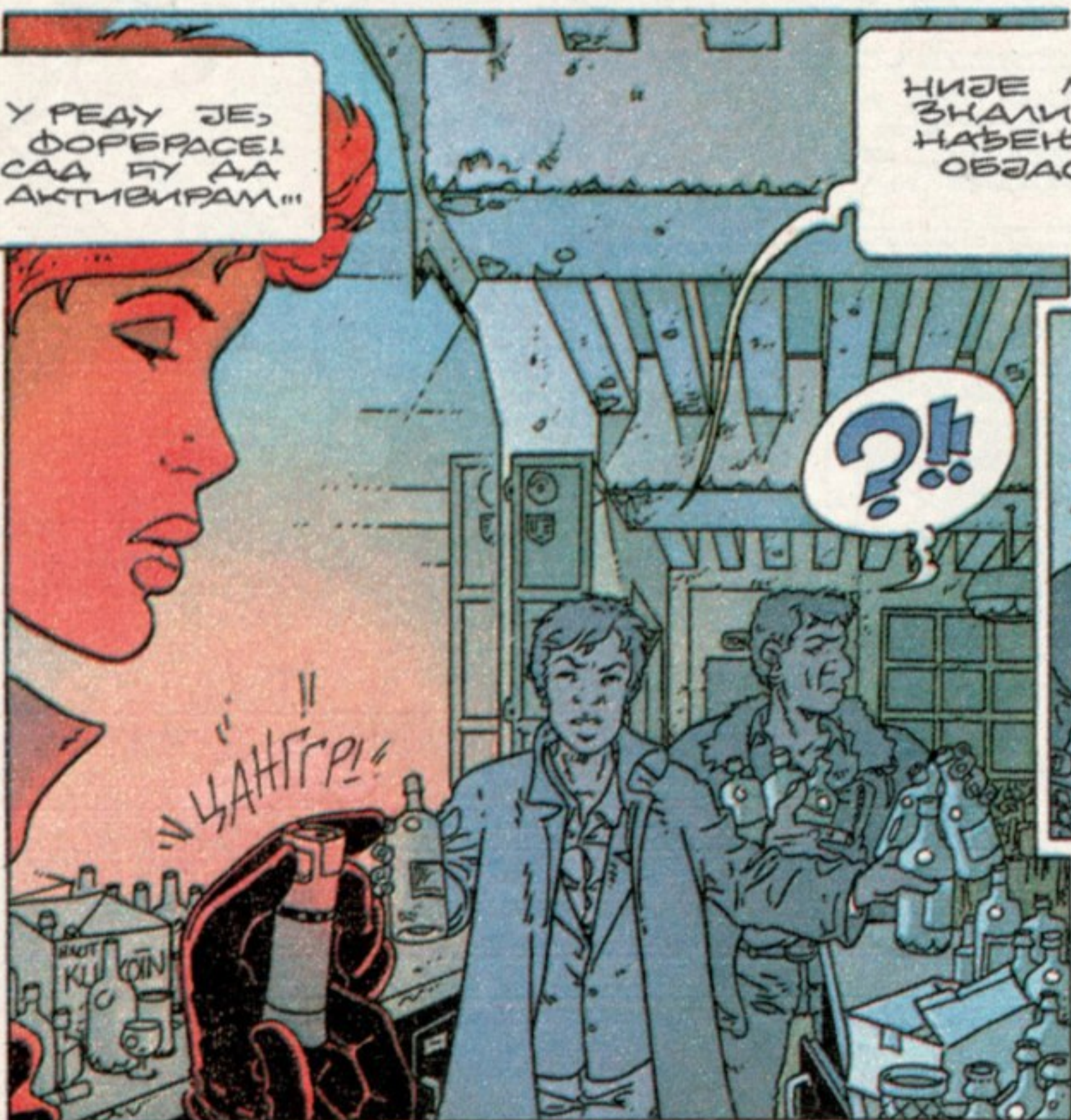
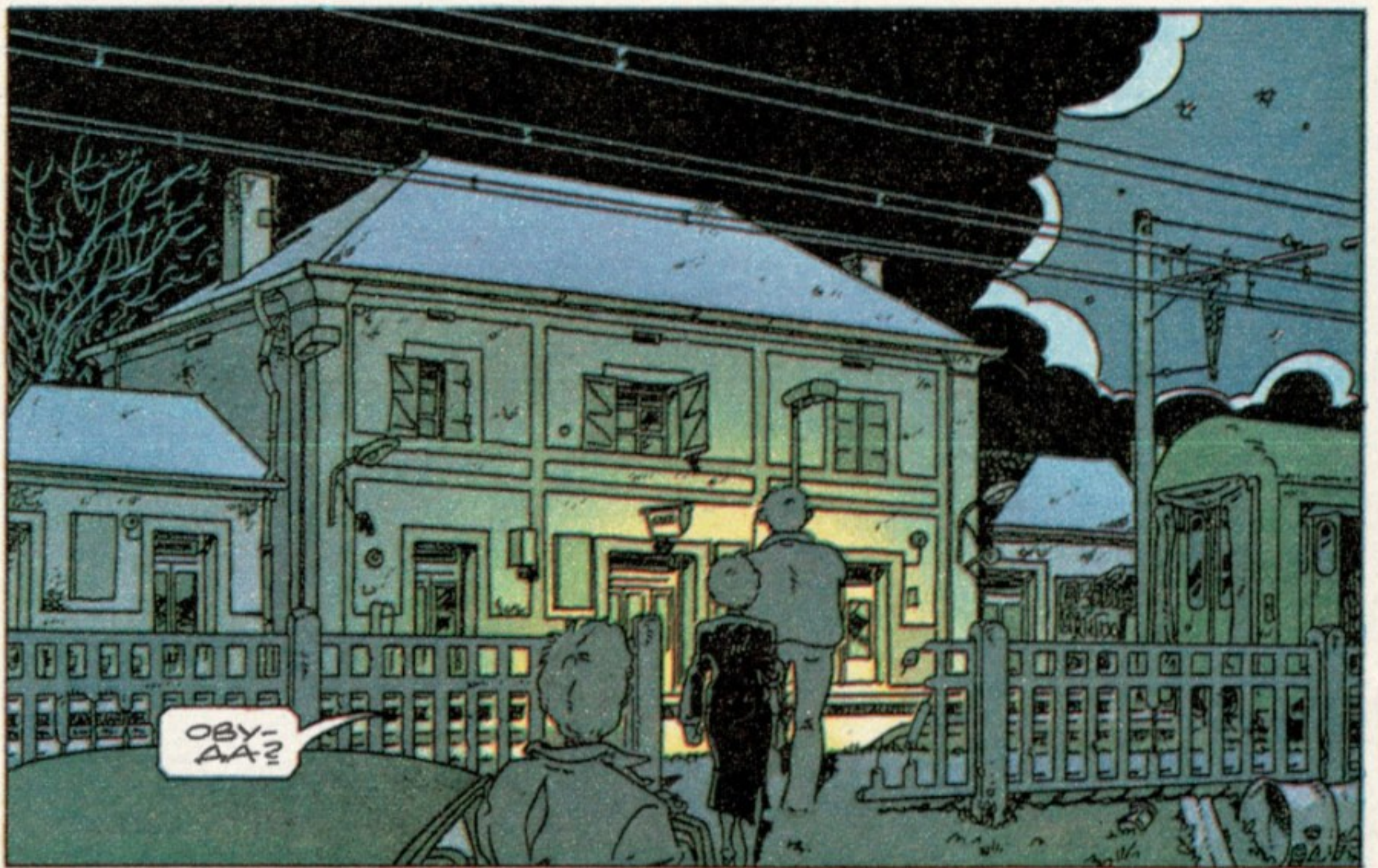

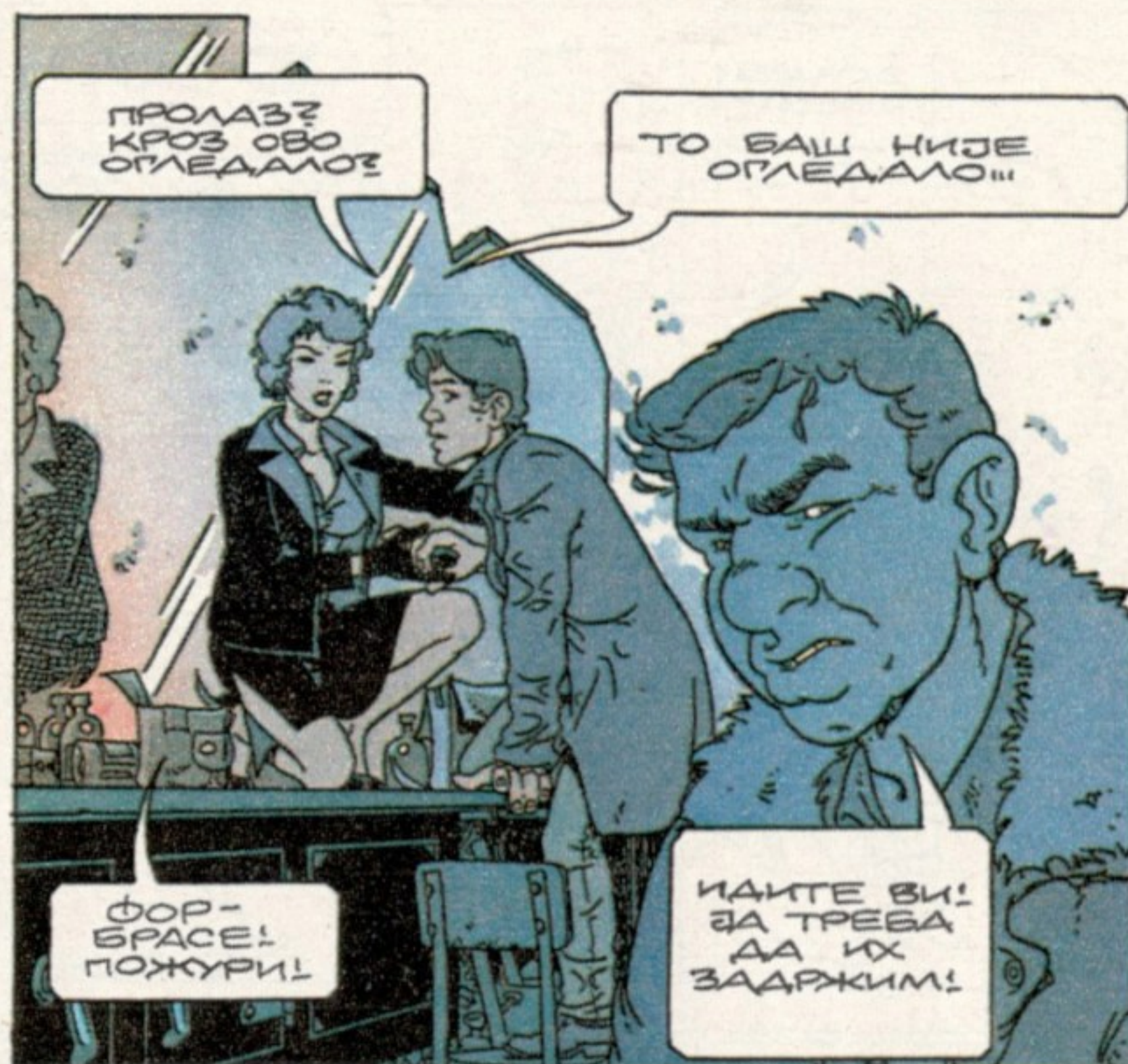
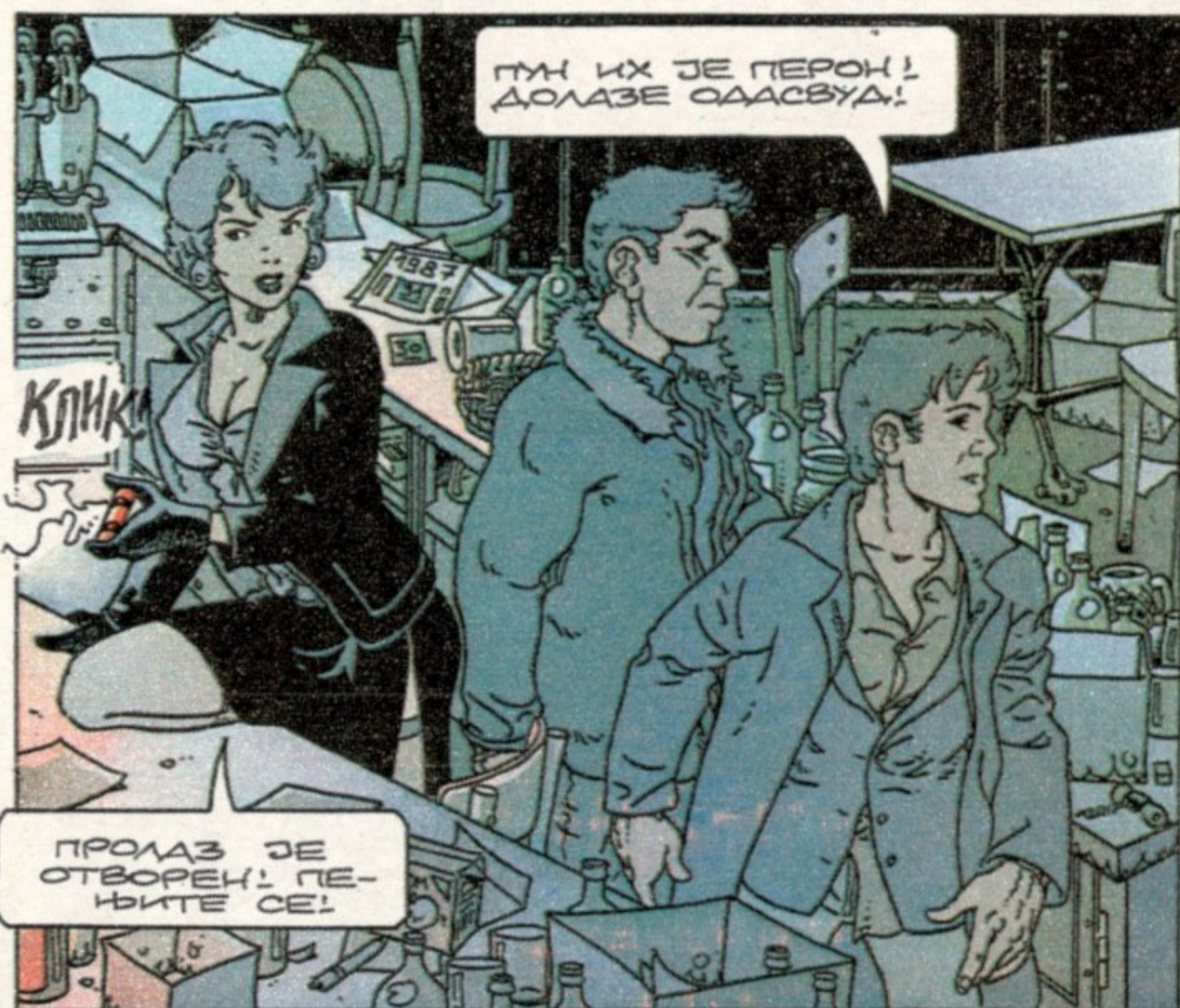

ДОЛАЗИ СВЕСТИ!

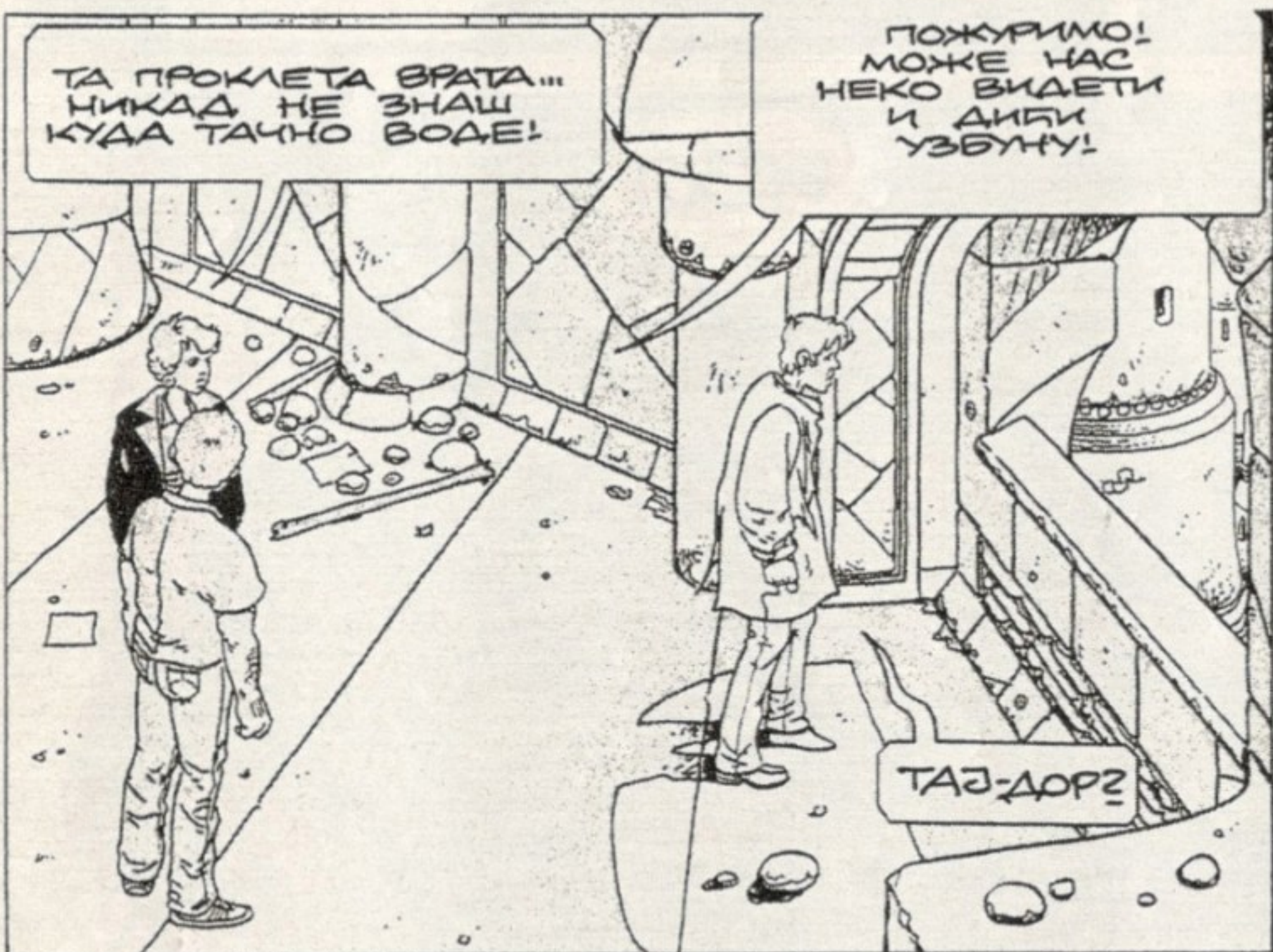

КАКВА ВРЕЛИНА!!!
ГДЕ СМО?

НА ПОВРАТКУ КУ-
БИ, ПРИНЦЕ!
НА ТАЏ-ДОРУ!

НА НЕСРЕЋУ, РЕАВО
СМО ПАЛИ! У ДВОР-
ЦУ СМО... КОД УЗУР-
ПАТОРА... У ВУМЈОЈ
ЈАЗБИНИ!

ТА ПРОКЛЕТА ВРАТА!!!
НИКАД НЕ ЗНАШ
КУДА ТАЧНО ВОДЕ!

ПОЖУРИМО!
МОЖЕ НАС
НЕКО ВИДЕТИ
И ДИГИ
УЗБУНУ!

ТАЏ-ДОР?

ПРИН-
ЦЕ! МИ...

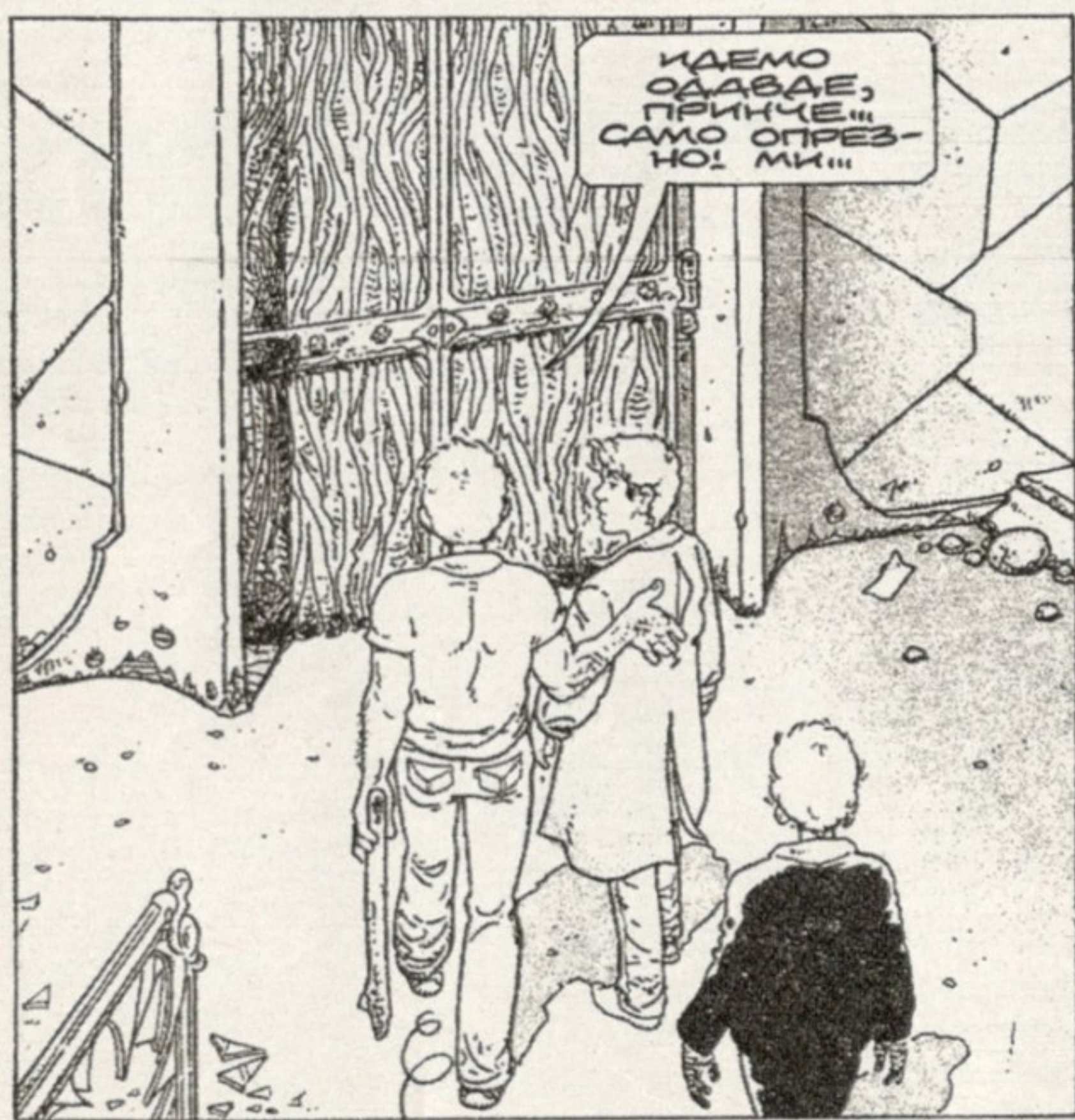
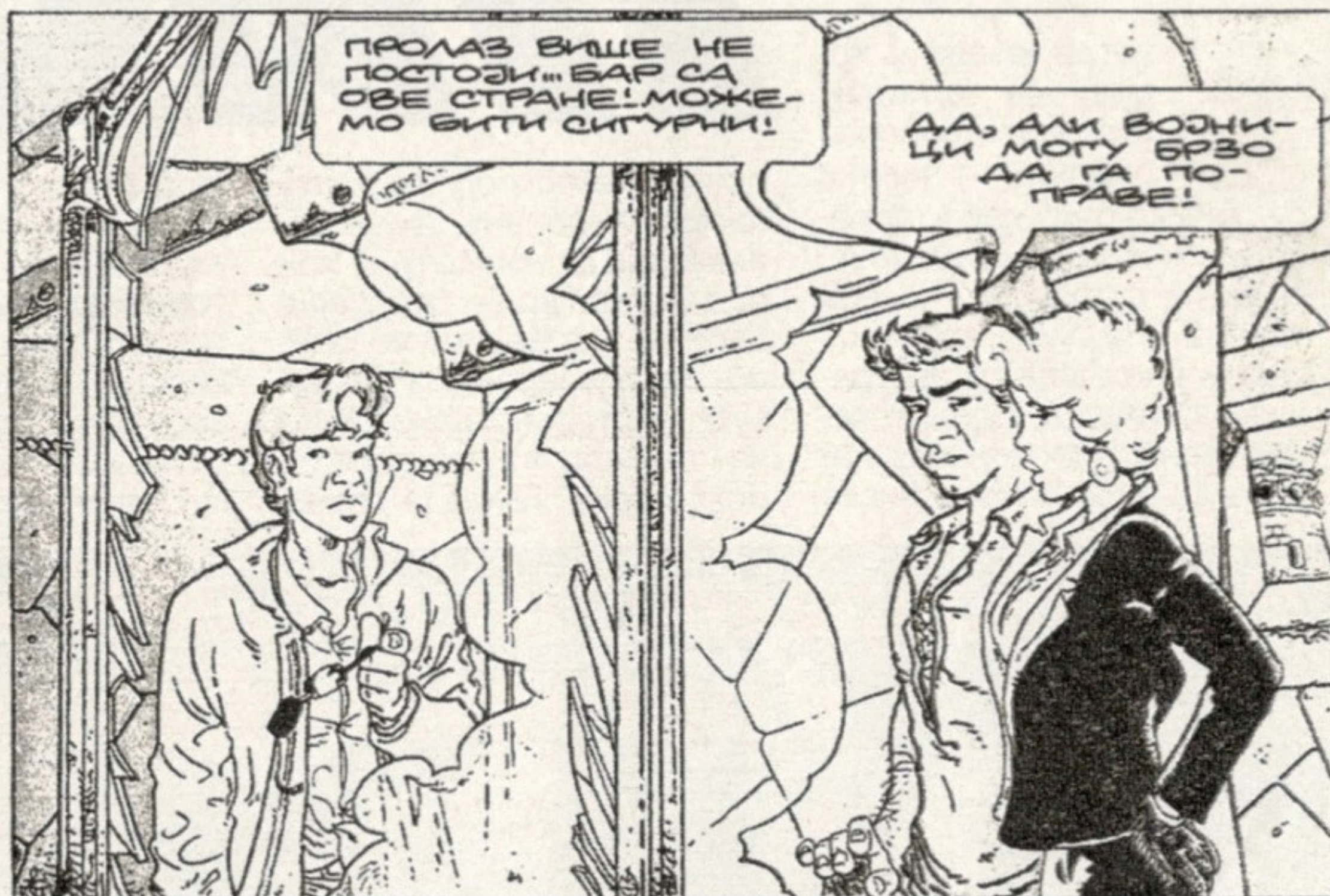
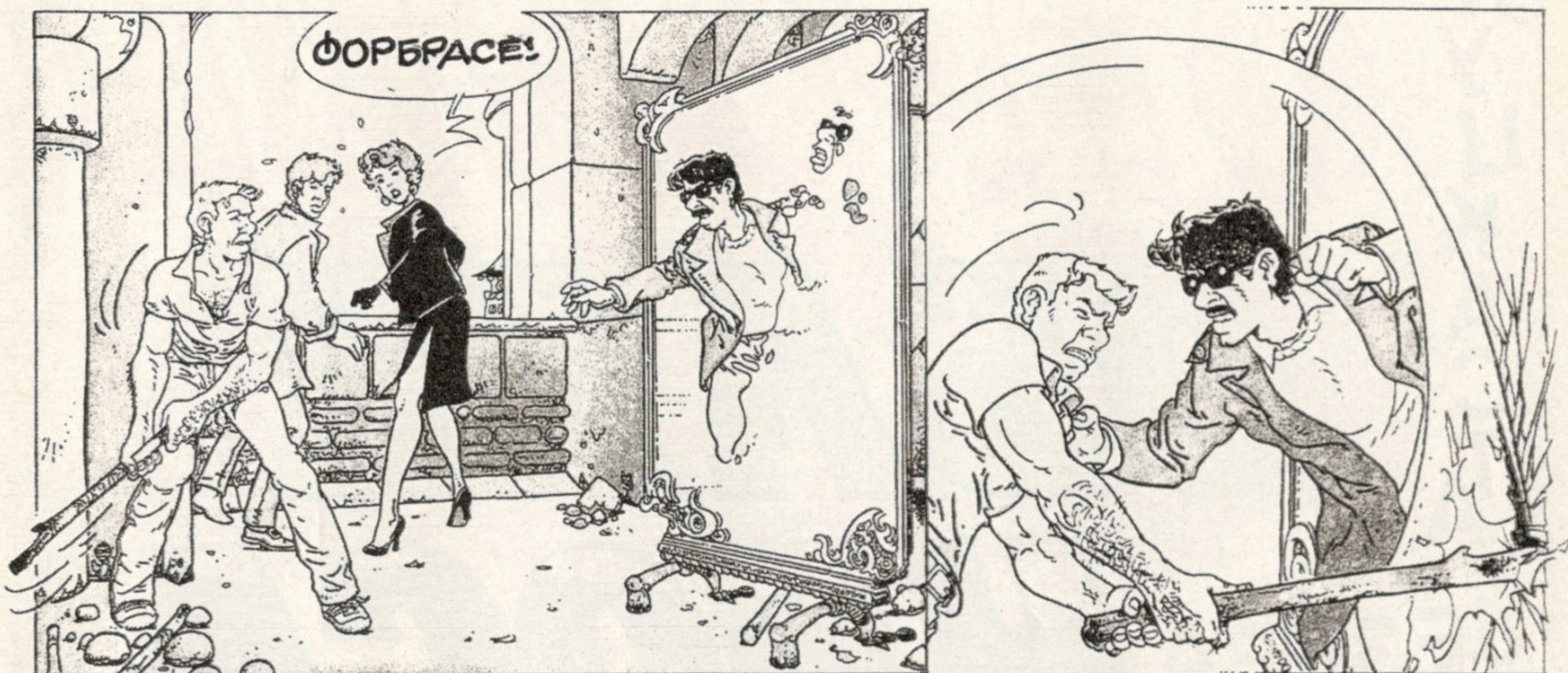
ЧЕКАЈ,
САМО
ТРЕЊУ-
ТАК...

ТАЏ-ДОР!

?!

ЛУЦКАСТА

ЈЕЗЕРА

ОТРОВНИ ОБЛАК НИОСА

Бистра језера у којима се огледају шумовити обронци околних планина су „горске очи“ као створене за уживање и опуштање. А да ли су баш сва језера таква? Не, ни случајно. Има и оних која су застрашујућа, опасна, сурова, тајанствена. Њих понекад настањују бића каквих нигде

другде нема, могу да имају сасвим необичну боју – црвену или ружичасту – или под водом крију бескрајне дубине, као Бајкалско језеро. Воде језера могу чак да буду и отровне иако се то на први поглед никад не би могло рећи. Такав је случај

са језером Ниос у Камеруну: 21. августа 1986. године из овог језерцета, једног од тридесет сличних разасутих дуж усека дугачког две хиљаде километара (од језера Чад до вулканског острва Анобон у Атлантику) изненада се дигао бели

густи облак који је усмртио 1700 људи и на хиљаде животиња.

Шта се заправо догодило? Воде језера Ниос, објаснили су накнадно научници (погледајте цртеж) садрже мале количине кисеоника, али су веома богате

Ватреноцрвена, загушљива, убојита као оружје
и пенушава као шампањац

Јединствене рибе

Језера Кватро Сиенегас станиште су риба које живе само тамо и нигде другде на свету.

Камерунски отровни „шампањац”

Једно од камерунских језера смештених у кратеру. Воде неких од њих засићене су са угљен-диоксидом који, ослобођен, може да створи смртоносни облак.

да. Када би услед вулканске активности којим случајем избиле на површину, усмртиле би преко милион становника. Немачки научници заједно са заирским и руандским будно прате сеизмоло-

угљен-диоксидом. Он се гомилао хиљадама година под водом, пролазио кроз подводне пукотине и сакупљао на дну. У нормалним условима топлија вода са површине не меша се са оном хладном и тежом из дубине богатом минералним солима.

Велике количине воде потискују угљен-диоксид надолу, као у боци шампањаца. Довољна је мало јача олуја или одрон стена са обала, па да се вода језера узбурка и да она из дубине, богата угљен-диоксидом, избије на површину. Гас који је због великог притиска био у течном стању диже се у мехурићима као у неком газираном пићу све док снажно не експлодира када избије на површину. Облак угљен-диоксида који је створио језеро Ниос састојао се од милион кубних метара гаса, а његово дејство осетило се на шеснаест километара од обала језера.

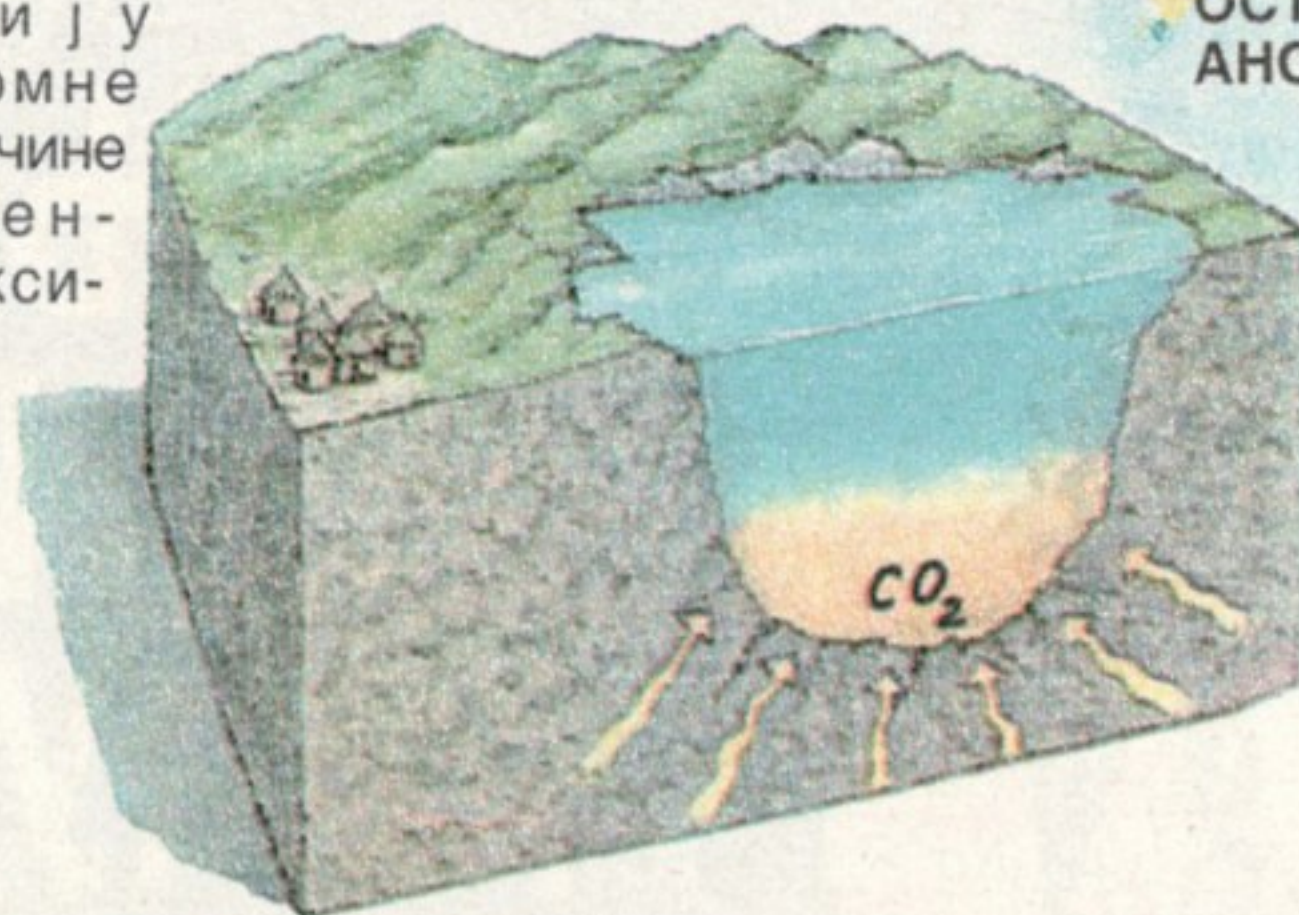
Бомба под водом

Нека друга афричка језера праве су темпиране бомбе: у Бесумтви у Гани, на пример, с доласком јесени воде се мешају и на површину доспева водоник-сулфид препознатљив по мирису на покварена јаја. За месне рибаре то је право славље јер риба у потрази за кисеоником излази на

ПОПУТНИК
ЗАБАВНИК

површину, а тамо, потпуно ошамућена, постаје лак плен рибара.

Језеро Киву, у једној од великих котлина између Заира и Руанде, најопасније је од свих. У њему се по мишљењу вулканолога Џона Локвуда, крију огромне количине угљен-диокси-

Језеро Ниос дуж пукотине која се пружа од језера Чад до острва Анобон (жута линија). Воде су у дубинама засићене угљен-диоксидом који се филтрира кроз дно. Тамо и остаје под „запушачем” површинске топлије воде. Ако из неких разлога (одрон камења са обале) дође до мешања воде, угљен-диоксид који је услед великог притиска воденог стуба у течном стању, изненада избије на површину и настаје отровни облак. То се догодило 1986. године када је настрадао велики број људи и животиња.

Језера свих боја

Један од најнеобичнијих призора које језера могу да нам приреде су њихове разноврсне боје, најчешће плава или зелена, што долази од алги једне или друге боје. Црвено језеро Натрон у јужној Танзанији своју боју може да захвали великим количинама натријум-бикарбоната који, опет, одређује биљни и животињски свет у његовим водама. У пролеће је језеро пурпурно јер обилује бактеријама са црвеним пигментом. И језеро Товел у италијанској покрајини Тренто некада је било црвено захваљујући једноћелијској алги *Glenodinium sanguineum*. Међутим, услед киселих киша променио се хемијски састав воде и црвена боја је нестала. Отров Алге нису баш увек безазлене и могу да буду веома опасне по човека. *Anabaena Flos Aquae*, на пример, која живи у италијанском језеру Изео под одређеним условима производи нервне отрове, понекад смртоносне. У другом италијанском језеру Барац на Сардинији пре неколико година дошло је до цветања алги *Primensium parvum*, која ослобађа отрове способне да униште црвена крвна зрнца.

шко стање у подручју језера како би се избегла несрећа великих размера.

Срећом, овако опасних језера је мало. Више је оних тајанствених која крију неко друго изненађење. Такав је рецимо, Бајкал, сибирски див од 31.500 km², дугачак 636 километара, у коме се налази 23.000 милијарди кубних метара воде, што износи двадесет одсто светских резерви слатке воде. Настало пре око 25 милиона годи-

тридесет девет

АЛАНИС МОРИСЕТ

СВЕ
ШТО ЈЕ
ЖЕЛЕЛА

ХИТ СТРАНА

КЊИГЕ И РАЧУНАРИ

на, Бајкалско језеро испуњава једну од најдубљих пукотина на Земљиној кори која се спушта до 1940 метара: апсолутни рекорд међу језерима (1485 m испод нивоа мора). И поред толике дубине, воде Бајкала имају довољно кисеоника, па у њима живе ракови, мекушци, црви и алге као што су *Lubonirsya baikalensis* и *Aulocoseira baikalensis* које су у стању да расту под ледом.

Као на Европи

Језеро за које би се могло рећи да је највише заголицало знатижељу научника јесте Восток на Антарктику, заточено милионима година под 3800 метара дебелим ледом, дугачко око 250 километара и дубоко 500 метара.

У њему би могли да живе организми стари милион година, савршено прилагођени на мрак и велики притисак, то јест, на услове који су веома слични онима у леденим океанима на Европи, једном од Јупитерових месеца. Тешко је истраживати воде Востока, а да се при том не загаде. У ту сврху смишљен је робот-сонда, дело Карла Куивинена са универзитета у Небраски. Робот има сонду која се састоји од цеви, а на крајњем врху је дивовска сисалка за сакупљање воде и талоба. Овај уређај опремљен је нарочитим системом за аутодеконтаминацију: то је посебан вентил који непрестано влажи сонду хидрогеном, уништава микро-организме и омогућава сисалци да потпуно стерилна зарони у воде језера.

И у другим језерима под ледом, додуше не тако старим, откривена су нека изненађења: непознати вируси. Они су нађени и под ледом језера Мекмардо Драј Велис на Антарктику, једној од најнеприступачнијих области на земљи готово без падавина, где је Наса седамдесетих година припремала мисију „Викинга“ на Марс. Стручњаци верују да ови вируси проверавају живот микроба у води. А пре више милиона година, по мишљењу стручњака са универзитета у Монреалу, било је оваквих језера као Восток и Драј Велс која су уједно сведоци последњих варница живота на Марсу ■

ВЕМ

Својом трећом плочом „Jagged Little Pill“ Аланис Морисет постигла је све о чему је сањала: светску славу, поштовање колега и високе тираже. Марљиви хроничари чак су јој опростили прва два албума које су објавиле мале дискографске куће, тако да се званично води да је „Jagged Little Pill“ њена прва плоча. Осим тога, сматра се најбоље продаваном деби плочом женског аутора у историји рок музике.

Велико занимање за Аланис јавило се после објављивања књига „Death Of Cinderella“ и „Alanis Morissette: The True Story“ у којима се описују најситнији детаљи из њеног живота. Читаоци тако могу да сазнају да је са само десет година основала сопствену издавачку кућу, да је имала слом живаца, али и да је први музичар који је освојио цењену „Греми“ награду са песмом пуном псовки. Реч је о хиту „You Oughta Know“.

За оне који не воле књиге, а опседнути су рачунарима, постоји и веб сајт Аланис Морисет који, такође, нуди низ детаља о њеном животу. Тако се сазнаје да је 1988. године Аланис певала канадску химну на Светском првенству у клизању у Отави, а да је нешто касније име променила у Аланис Надинија. Али, пола године касније предомислила се и вратила старом презимену са којим је и постигла светску славу ■

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

ЛАВИРИНТ

Ту поред мене само пролази
дан
ту поред мене лако умире
град
гледам у светла и ово је крај
знам, нема излаза.

Ту око мене све се врти у круг
ту испред мене неко затвара
круг
гледам у тебе и ово је крај
знам, нема излаза.

Изгледа
лабиринт се понавља
падам, излазим из сна
то је прича коју стално
измишљам.

Текст и музика: Горан Васо-
вић и Петар Долинка
Изводи: Ева Браун

Сакупљање НОТА

Протеклих година о групи
„Doors” је објављено много књига,
али изгледа да је овог лета у полице
књижара стигла најзанимљивија.
Двадесет седам година после смрти
Цима Морисона, певача и вође
састава, његов пријатељ и колега
Реј Манзарек, клавијатуриста,
објавио је књигу „Light My Fire –
My Life With The Doors”. Из
разумљивих разлога Манзарек
књигу започиње од самог краја, 3.
јула 1971. године, када је Морисон
преминуо у Паризу.

Трудећи се да исправи многе
заблуде, оповргне лажи и трачеве
који су обележили Морисонов
живот, он износи истину о једном од
најзанимљивијих састава и једном од
најуспешнијих стваралаца у
историји светске рок музике.
Манзарек, између осталог, пише:
„Заиста није важно како је уметник
провео свој живот, битно је оно што
је урадио и за собом оставио”.
Затим објашњава како је Морисон
уз помоћ осталих чланова групе
успео да компоује песме које су и
данас врло цењене „сакупљајући
ноте из свега што га је
окуживало”. Посебан део књиге
Манзарек је посветио филму
Оливера Стона „The Doors”,
исправљајући бројне нетачности ове
филмске саге. Они који воле групу
„Doors” у књизи ће наћи и причу о
музичарима и песницима који су
утицали на њих. За сада, домаћи
поштоваоци ове групе само могу да
се надају да ће се књига објавити
преведена и на наш језик ■

— четрдесет један

2 X НАЈ, НАЈ...

ЛИСТА СИНГЛОВА ДОМАЋИХ, 91
(3 – 10. 10. 1998.) СУБОТА, 21 – 22
Радио ПОЛИТИКА 105.2 и 91.5 MHz FM STEREO
Уредник: Ненад Мандић
Тонски реализатор: инж. Зоран Иветић

1. (3) 5 SMF
шоферска туга (ITMM)
2. (2) 6 ДЕЦА ЛОШИХ МУЗИЧАРА
дезодоранс (Метрополис)
3. (1) 8 DISCIPLIN A KITSCHME
ain't no reason (Бабагора/TOM TOM Music)
3. (6) 2 HEADSTREAM
soulshine (Headstream)
4. (4) 3 ЦА ИЛИ БУ
оловни војник (ZMEX)
5. (6) 4 ЕВА БРАУН
мала продавница ужаса (Аутоматик)
6. (–) 1 THE KUGUARS
блуз плавих блуза (The Kuguars)
7. (4) 7 TRIP AT 7
Хајде, браре (City)
7. (5) 9 4TUNE
commercial crossover (4tune)
8. (7) 3 РУЖНЕ РЕЛИГИОЗНЕ ЛУТКЕ
мрак (TOM TOM Music)
9. (–) 1 STRAIGHT JACKIN
зес (City)
9. (8) 7 НИШТА АЛИ ЛОГОПЕДИ
прпорупе (ITMM)
10. (9) 13 КАНДА КОЦА И НЕБОЛША
штастопојо (B-92)
11. (10) 2 МАРИНА
јужни ритам (City)
12. (11) 11 OVERDRIVE
fuck you (Overdrive)

ЛИСТА ИНОСТРАНИХ СИНГЛОВА
РАДИО ПОЛИТИКЕ (03. 10. – 10. 10. 98)

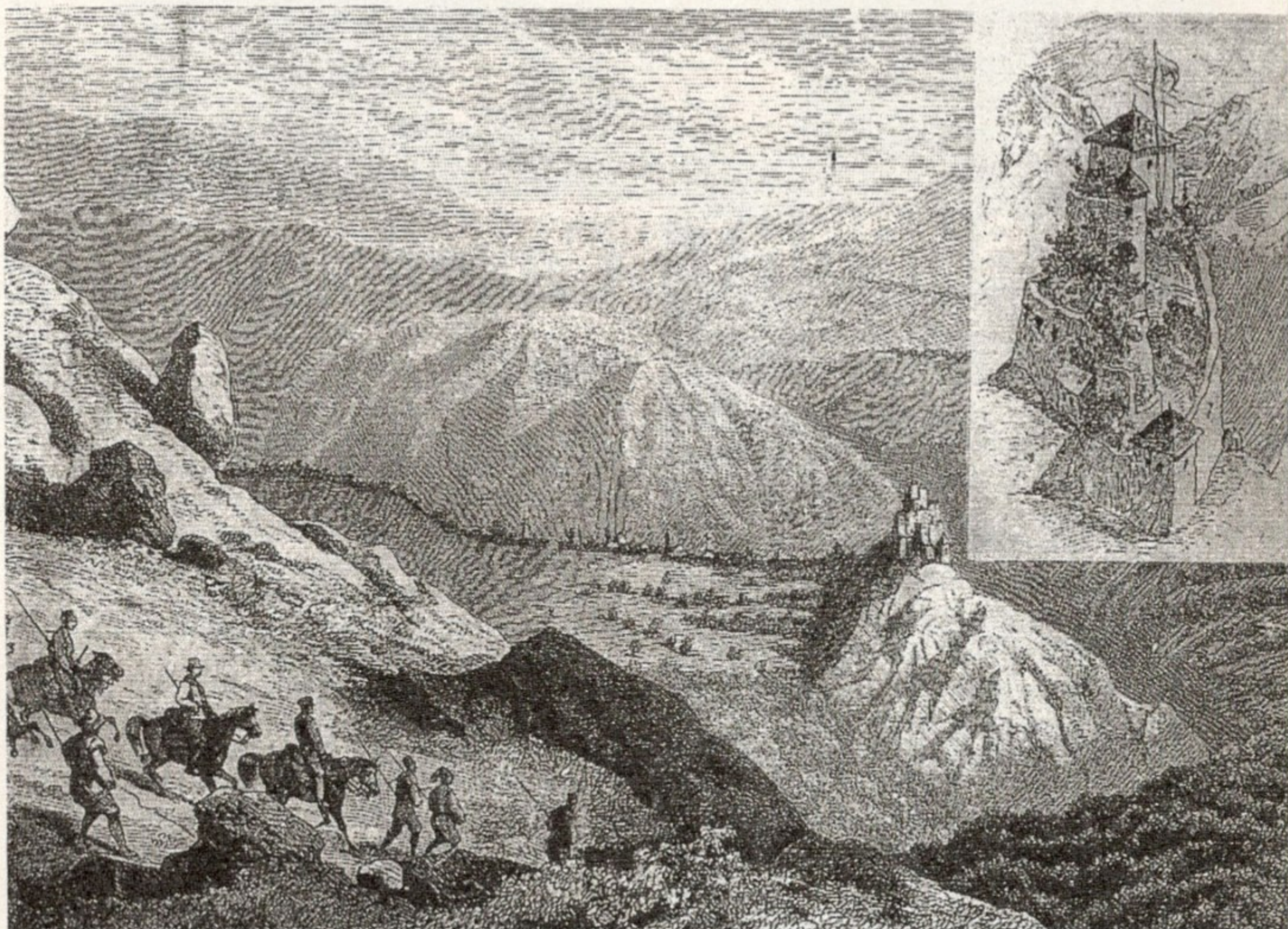
- 1 (7) 3 ALL SAINTS
Bootie Call (London)
- 2 (1) 3 MANIC STREET PREACHERS
If you Tolerate This Your Children Will Be Next
(Epic)
- 3 (9) 2 BEASTIE BOYS
Body Movin' (Grand Royal/Capitol)
- 4 (5) 3 HOLE
Celebrity Skin (Geffen)
- 5 (2) 6 ROBBIE WILLIAMS
Millenium (EMI)
- 6 (8) 5 NATALIE IMBRUGLIA
Smoke (RCA)
- 8 (16) 2 GARBAGE
Special (Mushroom)
- 8 (23) 2 LENNY KRAVITZ
I Belong To You (Virgin)
- 9 (12) 4 THE CORRS
What Can I Do? (Atlantic)
- 10 (–) 1 FUN LOVIN' CRIMINALS
Big Night Out (Chrysalis)
- 11 (18) 4 TANITA TIKARAM
If I Ever (Mother)
- 12 (4) 8 EAGLE EYE CHERRY
Save Tonight (Polydor)
- 13 (3) 4 MASSIVE ATTACK
Inertia Creeps (Virgin)
- 14 (22) 3 WYCLEF JEAN
Cheated (To All The Girls) (Columbia)
- 15 (–) 1 CAT POWER
Cross Bones Style (Matador)
- 16 (6) 5 SMASHING PUMPKINS
Peerfect (Hut/Virgin)
- 17 (10) 4 AIR
All I Need (Virgin)
- 18 (27) 2 SNOOP DOGG
Still A G Thang (Priority)
- 19 (11) 5 ROLLING STONES
Out Of Control (Virgin)
- 20 (–) 1 BOO RADLEYS
Free Huey (Creation)
- 21 (13) 8 FUN LOVIN' CRIMINALS
Love Unlimited (Chrysalis)
- 22 (14) 10 FATBOY SLIM
Rockafeller Skank (Skint)
- 23 (15) 7 AEROSMITH
I Don't Want To Miss A Thing (Columbia)
- 24 (19) 7 MAXWELL
Luxury Cocoeure (Columbia)
- 25 (17) 8 FAITHLESS
God Is A DJ (Cheeky)
- 26 (–) 1 JANET JACKSON
You (Virgin)
- 27 (26) 5 CATATONIA
Strange Glue (WEA)
- 28 (21) 5 MADONA
Drowned World (Substitute For Love) (Maverick)
- 29 (20) 6 PULP
Party Hard (Island)
- 30 (28) 8 WHALE featuring BUS 75
Crying At Airports (Hut / Virgin)

НЕОСВОЈИВА СУЛТА

ТОКОМ ЧЕТИРИ ВЕКА ПОСТОЈАЊА
СОКО-ГРАД НИКАД НИЈЕ СИЛОМ
ОСВОЈЕН – ОН ЈЕ ДОБИЈАН
ЗА ЗЕЛЕНИМ СТОЛОМ ■

Иако постољу споменика кнезу Михаилу у Београду уписана су имена градова које је кнез, својим дипломатским умећем, успео да ослободи од Турака. Између осталих, ту је и Соко-град. Само, није то онај град који је Нушић опевао у стиху, Сокобања, Соко-град, дођеш матор одеш млад. Овај Соко-град налази се у западној Србији, на Соколској планини...

Венац Ваљевских или Подрињских планина започиње Гучево, а завршавају Суворор и Рајац, покривајући простор западне Србије у дужини нешто већој од сто километара. Део овог венца чини планина Соко дугачка 25 километара и висока 973 метра. Највиши врх Соко планине Велики Рожањ није изразит врх, већ је у ствари мања висораван. Планина је покривена шумом у свом средњем делу. То су листопадне, најчешће букове шуме. Врхови планине су заобљени, прекривени цветним ливадама, прави рај за оне који воле пешачење. У подножју су обрађене површине, воћњаци... Шљиве из околине Пецке су чувене. Водених токова има доста, реке су чисте и богате рибом. Као и остале планине овог венца, Соко планина је богата рудами: има антимона, сребра, олова, цинка, бабра...

Знад села и речице Грачанице, на стрмој, неприступачној стени, налазе се остаци Соко-града. Место је као створено за јако утврђење јер је приступ граду могућ само са једне стране. Наравно, та – северна – страна била је утврђена јаким двоструким зидинама и могла је

Соко-град према скици путописца Феликса Каница

лако да се брани, а град је имао велика спремишта за храну и воду тако да је могао да издржи дуготрајне опсаде. У непосредној близини био је извор, док је у сам град вода долазила с врха Рожањ.

рад је, каже једна легенда, подигла озлоглашена Јерина, жена деспота Ђурђа. Она је толико веровала у неосвојивост свога града да је стално говорила: „Мој град је сигуран као соко на грани“. Прича се да су онда Аустријанци, који су град често снабдевали различи-

УТОЧИШТЕ ПРОКЛЕТЕ ЈЕРИНЕ АНОВА

Цура

том робом, уместо тражене робе у сандуке сместили наоружане војнике који су, на ужас самоуверене деспотице, лако освојили неосвојиву тврђаву.

Постоји и друга легенда о настанку града. Везује се за цара Трајана и његових пет кћери којима је сазидао свакој по град. Једна од њих звала се Сока, па је поменути град по њој и добио име. Историјски подаци помињу га 1403. године, кад су га Мађари предали

деспоту Стефану Лазаревићу, а подигнут је на темељима једног од римских утврђења која нису била реткост у овим крајевима јер су Римљанима била позната рудна богатства ове и околних планина. Срби су град држали 56 година, а потом га преузимају Турци и он постаје средиште Соколске нахије.

Током 16. и 17. века око града су вођене тешке борбе између турске и аустроугарске војске, али га ниједна није освојила – и Турци и Аустријанци добијали су га за зеленим столом. Турци, као својевремено и Јерина, били су убеђени да је град неосвојив и назвали су га Султанова цура.

Ни напади српских устаника нису били успешнији; Соко-град нису успели да освоје ни у Првом ни у Другом српском устанку. Кад су га Срби коначно добили 1862. године, одмах су га запалили и срушили до темеља као симбол турске страховладе. Путописац Феликс Каниц посетио је Соко-град непосредно пре његове предаје Србима и забележио:

„Дубоко доле у уском кланцу тврђава је пружала слику орловог гнезда, а високо над њеном највишом кулом кружило је неколико орлова. Опасни као птице грабљивице домаћим животињама овога краја, били су некад соколски бегови својој хришћанској раји. И они би се изненада, брзином муње, сручили на изабране жртве и одвлачили их у своје камене зидине да би се тамо увесељавали

пљачкајући их и злостављајући.

Напомињемо да овде није реч о тврђавама какве су, на пример, београдска, нишка или видинска, већ о средњовековним замковима који, откако се појавила савремена артиљерија, могу још само у герилском рату да играју неку скромну улогу. Међутим, становници ових крајева придају свом оружју и свему што је у вези с ратом толики значај да би, поред својих ханџара и пиштоља, само кад би се могло, радо заденули за појас и ове старе куле које су важиле као неосвојиве.”

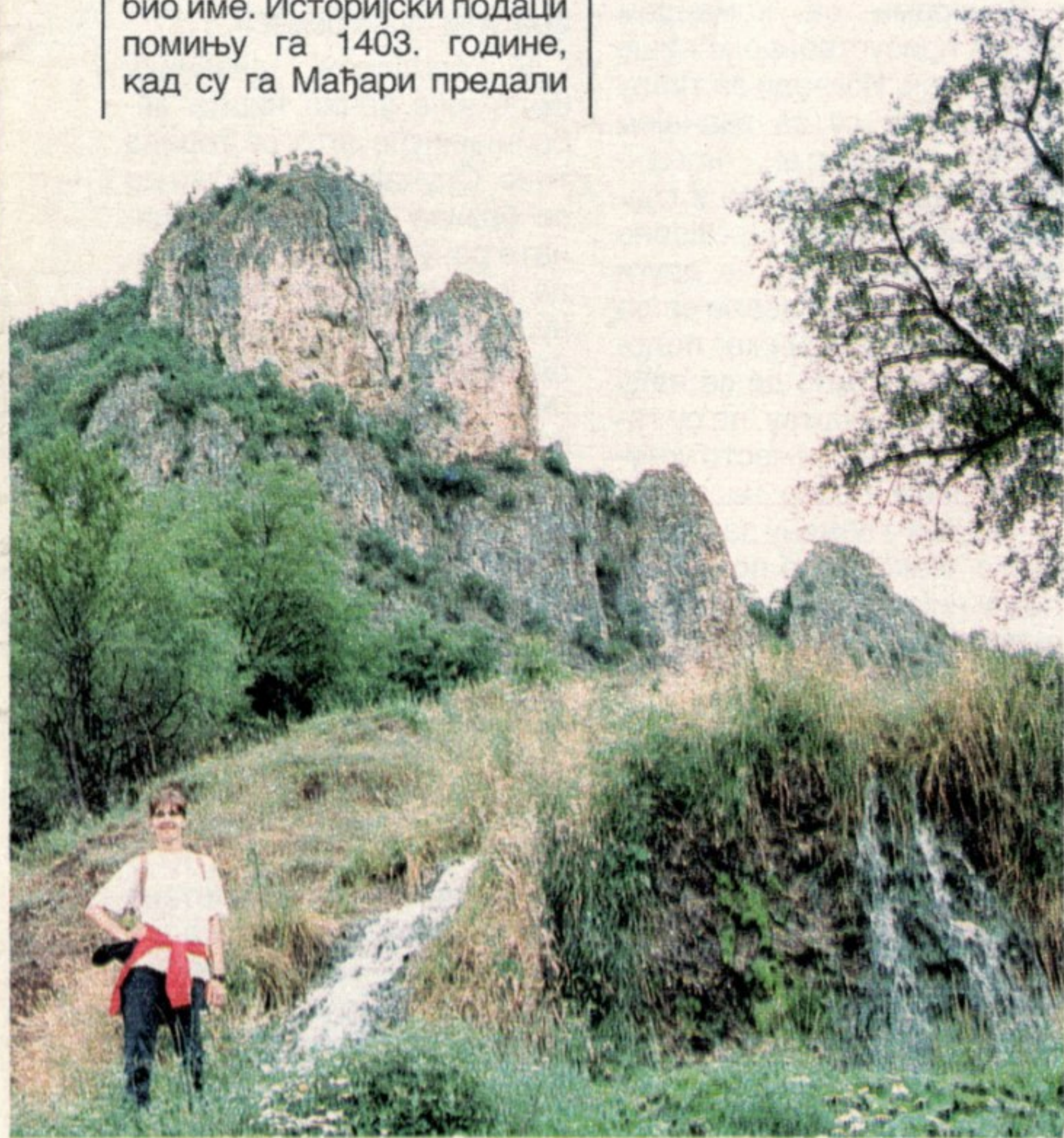
Каниц нам је оставио и илустрације града који је непосредно по његовом одласку разорен.

Од некад моћне тврђаве зубу времена до данас је одолело нешто зидова на стрмој, преко сто метара високој стени. До саме тврђаве води стаза тако узана, и местимично усечена у стрму литицу, да се онима који се плаше висина не препоручује да се запуте њоме. Од срушеног града, у коме је остала само једна кућа, до подножја још постоји калдрмисани пут који су користили Турци.

Шабачко-ваљевска епархија подигла је прошле године испод стена леп манастир посвећен светом Николи ■

Драган Боснић

Поглед са Соко-града на околину

ФАНТАСТИКА

Уређује
др Зоран Живковић

Милош Вујовић

Професора Белса ценили су и студенти и колеге и послодавци, што се одувек сматрало реткошћу. Његова предавања о вештачкој интелигенцији и рачунарству више су била културни догађај него методска јединица.

У светску јавност улетео је као комета: сјајно, брзо и привукавши општу пажњу. И то темом њему ни по чему блиском — ракетним горивом.

Указивао је на тешку монополистичку злоупотребу коју је с разлогом уочио. Када је светски индустријалац број 1 Џил Тејтс увео гориво „3 X“, наступила је револуција. Други произвођачи су заборављени и то је Тејтсу донело тешко замисливо богатство.

Кампању професора Белса није подстакла завист или његова тврдња да монопол неизоставно води уназад а конкуренција напред, већ нешто за путнике и бродовље много озбиљније: тврдио је да је гориво временски нестабилно. Свеже је имало потенцијалну енергију, али временом би је значајно губило. Довољно да се брод не врати на Земљу.

Телевизијске расправе биле су живе, занимљиве, са пуно података.

Тејтс је тврдио да је гориво савршено, и савршено безбедно, а професору је понудио тромесечно путовање, за хонорар седмоструко већи од највећег икада исплаћеног у свемирским путовањима. Направио је дугу, значајну паузу и лагано саоп-

четрдесет четири

штио: — Ако са горивом буде невоља, ја, Тејтс, дајем за опкладу десет милијарди долара, на Белсових десет долара, уколико има храбрости да то прихвати.

Телефони су се одмах усијали. — Да ли је то стварно или намештено? — питали су сви.

Професор је добио чист мат! Тема је била у изгледу да дуже буде број један. И мораће на пут! Не врати ли се, све ће пасти у заборав, а уцвељена породица сакриће свој бол и за стоти део положене опкладе господина Тејтса. Није овај био ни невешт ни нов играч.

Професора Белса укључили су у комисију за пуњење ракете горивом. Сипано је у грам тачно, путници су почели да се укрцавају.

Иако је био почасни путник, Белсу је постављено више строгих ограничења која је морао да потпише. Како су се низала, пожелео је да одустане. На крају је био само путник; почасни, али само путник. Без права да тражи податке од посаде или да користи рачунар и радио-уређаје брода. Могао је да понесе свој преносни рачунар (један од хиљаду најбољих на Земљи), да га користи само у бродској библиотеци и безусловно даје посади на проверу. Без прикључка, то је био само моћни тигар у кавезу.

Путовање је добро започело, а тако је и текло. Луксузна соба за врло важне путнике није битно умањива-

ла осећај клаустрофобије — ако је бродска кабина уопште могла да се назове собом. Промена дневних обавеза Белсу је тешко пала, а досада је била... досадна као зубобоља. На зидном екрану собе често је ишчитавао саопштења посаде за путнике. Капетан и командир лета очигледно су били уредници. Странице саопштења прелиставале су се додиром екрана, али је Белс мало претражио свестан да и то прате и тако га посматрају. Ужасавао се ка-

мера, топлотних и гасних сензора у соби, вибрационих сензора у постељи и седељци, али се мирио с тим да мора делити судбину осталих.

Вечерама са командом брода присуствовао је више реда ради. Изглед за такву част расли су са значајем путника. Капетан, командир, главни инжењер и главни лекар били су редовно за столом, док су се други мењали. Примећивало се да је путницима најнижег положаја више стало да се нађу у виђеном друштву, па су тако повлашћенији често уступили своје право на место за столом у замену за нешто друго. Иако се то по правилима није смело, посада је окретала главу на ту појаву.

Долазак у планетарну станицу изведен је безбедно мада се контролор навигационих рачунара на броду више пута пожалио на сметње у радио-везама. Капетан је зато одмах по сусрету са управом станице детаљно претресао питање. Показали су му снимке на којима се видело да сметње нису бурне и скоковите, али да стално, лагано расту. Капетану се то није допало, али је било утешно да су на чврстом тлу где је чекање много лакше него у броду.

Задаци посаде добро су обављени и почеле су припреме за повратак на Земљу. Како су се радио-везе и даље погоршавале, капетан је предложио да се по-

слови прекину и да се пође назад пре него што оне сасвим занеме. Свесни тежине те одлуке, сви су били за то да се сачека, а капетан није имао храбрости да употреби своје право беспоговорне наредбе.

Чекало се.

Белса је, осим досаде, почео да мучи и страх. Датум укрцавања није објављен и све је личило на неорочено одлагање повратка. А бојао се тог несрећног горива, заиста.

Срећом, није прошло много времена, а услови у етру почели су да се мењају. Наравно, побољшање је, како то обично бива, ишло много спорије од погоршања.

Остали су три месеца уместо један и сви били нервозни. Тек када се, неколико дана после лансирања, видело да је све у реду, на лице капетана и посаде вратили су се осмеси.

У бродском дневнику Белс није уочио ништа забрињавајуће што се горива тиче. Случајно је запазио да се брзина брода и координате рачунски не слажу. Када је то напоменуо капетану, овај је безвољно почео да га уверава како је све у реду. Није битно да ли је, нешто касније, случајно или намерно Белса сусрео самог, тек — саопштио му је да је брод запао у гравитационе вртлоге и да је одвучен са курса. Настојећи да не покаже никакво изненађење или страх, Белс је мирно рекао:

— Уздам се у вас, капетане! Ово вам није први лет, зар не?

Растао се од капетана убеђен да је оставио жељени утисак. Колико је то одвучен са курса? Много? Безначајно? Логика му је налагала да буде на опрезу. Очигледно је да ће посада морати да фалсификује извештај. Како сазнати истину? Провала у информациони систем брода за Белса би значила смртну казну. Не само што су таква дела у свемирским летовима најстроже кажњавана, него би у Белсовом случају врхунског стручњака за рачунаре то имало посебну тежину. Рачунала се и обавеза преузета опкладом са Тејтсом.

Морао је брзо да мисли.

ОПАСНО ЗНАЊЕ

Као прво, затражио је од једног момка преносни рачунар за игрице. Одмах га је вешто поквирио и, уз силна извињења, покушао да га „поправи“. Како то није урадио, момку је, као одштету, понудио неколико својих вечера са капетаном, што је овај са усхићењем прихватио. Мада није много веровао у младићево обећање, замолио га је да о свему томе никоме не говори.

Белс је сачекао неколико дана и закључио да је пи-си са игрицама забора-вљен. Раставио је добијени рачунар и превезао га по својој жељи. Све је то морао да ради у мраку, под креветским покривачем, да га камере не открију, проверавајући чак пулс и напор, да му сензори у постељи не би открили убрзани рад срца.

Следеће је било да згодним деловима прибора за личну хигијену у зиду собе пробије пут до каблова који су водили у монитор. Закупљен оним што је радио, није мислио на могуће последице мада га је често хватала паника да га не открију. Ухвате ли га, мртав је. Прође ли, биће јунак највећег подухвата.

Добро је познавао рачунарску систем оваквог брода —

била је то стандардна теретна свемирска летелица. И сам је зарадио добре паре радећи на побољшању оваквих бродова.

Када је младић „потрошио“ своје вечере код капетана, Белс је опет седео за столом. Посматрао је посаду покушавајући да нешто сазна. Непријатна му је била примедба главног лекара

да изгледа изморено. Можда зна за мој тајни посао, питао се Белс.

Овакви психолошки удари слабили су му јасноћу запажања, губио је осећај за време и није био сигуран у ваљаност одлука. Најзад се одлучио за упад у рачунарску систем. Без оклевања. Радио је кратким ударима по минут на неколико сати

да ни најбоље програмирана камера ништа не уочи.

Коначно му је пошло за руком. На његов ужас!

С

азнао је : брод је био предалеко

одвучен са путање и, по програму за ванредна стања, са позивом Земљи за слање брода „реморкера“ каснило се више од десет дана. Посада није ни најавила позив за тегљење. О гориву више није могло бити ни речи — није га било довољно.

Белс је одлучио да фалсификује позив за помоћ. Сазнао је шифре брода и припремио програм са синтетизованим гласом капетана. Истовремено је све добро замаскирао од посаде. И све то радећи тајним рачунаром на махове.

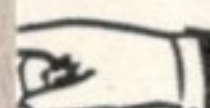
Није више пропуштао заједничке вечере. Питао је зашто се са повратком касни и шта је с горивом. Умиривали су га да је све у реду, а он се само начелно бунио. Јер, да је ди-гао галаму, посумњали би да зна истину.

За неколико дана доживео је шок. Нови упад у капетанов део рачунара открио му је да недостаје готово четвртина горива, чак и са нужном резервом, а све због онога што је од почетка и тврдио: гориво временом слаби!

Побеснео је! Једина му је жеља била, ма колико га то коштало, да опет сретне оно чудовиште Тејтса и Земљу ослободи тог тумора у људском облику. Међутим, његов бес надјачао је нови шок. Приликом упада у капетанове фајлове наишао је на две страшне поруке:

1. Провалник А1 откривен и лоциран. Пажљиво изоловати.

2. Помоћни брод стиже. Одвлачења до објекта MW-M-342! Првом кругу посаде честитке при повратку на Земљу.

 Скаменио се. Није могао да верује да је то истина.

Прва порука значила је да су га открили и да су му дане одбројани, а друга да се брод одвлачи на посао до неког небеског објекта, те да су са брода за повратак на Земљу били предвиђени само капетан, командир и најближи њима. За остале ће се већ наћи неко решење. Овог пута у цену „шлеповања“ ушли су и путници.

Значи, опкладу је добио сто одсто! Гориво не ваља! Уз само један детаљ: изгубиће свој драги, једини живот.

Био је огорчен и изгубљен. Једном приликом главни лекар му се покровитељски обратио:

— Изгледате ми узнемирани, господине Белс, као да вас нешто мучи? Пилуле би вам свакако помогле.

Лекар је или необавештен или је изванредан глумац, мислио је Белс.

Ако сте ме победили, нисте ме покорили, пркосно је говорио у себи. Био је непоколебљив у одлуци: неће им дати да га они смакну. Учиниће то сам! Изabraо је дугу, челичну, плоснату турпију из прибора. Горко се насмејао — нечим сличним желео је да пресуди Тејтсу...

Комадима салвете покрио је камере — бар оне које су биле видљиве — учврстио турпију у отвор на поду, скинуо горњи део одеће и наднео се над шиљак. Заузео је положај као да ће радити склекове, придигао се колико год је могао и одлучно измакао руке. Парчићима свести препознао је гласове око себе.

У тренутку Белсовог пада на под у кабину су провалили капетан, командир лета, главни лекар и још двојица из посаде. Имали су код себе формуларе које су муњевито попунили и сва тројица потписали. Затим је лекар са својим помоћником пришао тек преминулом Белсу, принео апаратуру и у рекордно кратком времену професорову главу одвојио од тела. Све су тако брзо у уиграно извели да то није могло бити без

претходне припреме или увежбаности.

Глава је, с кичмом, прикључена на вештачки крвоток, а кичмену мождину обливао је нарочит физиолошки раствор да би је сачувао што дуже живу. Тело је херметички затворено у ковчег и спремно да се кроз горионик истисне у простор. Последњи задатак ће му бити да помогне броду да се још мало одгурне према циљу.

„Рад“ на Белсовој глави настављен је у бродској лабораторији, аутоматизованим, припремљеним средствима, увежбаним поступком.

У једном од извештаја за чланове посаде нашла се и порука:

„Задовољан резултатом. Специјалној екипи честитке. Поздрав, Тејтс.“

Пробе су убрзо почеле. Физиолошки је све било добро урађено. Белс је нормално видео, чуо, говорио. Мишићи лица понашали су се природно. За нерве који су управљали покретима шака прикачене су му електроде које су водиле право до адаптера за компјутерски процесор, чиме је прескочена тастатура и вишеструко увећана ефикасност. Гласовне команде биле су у реду, као и контрола компјутера очним јабучицама.

Белс је непрекидно био задовољан. Нису му дали да мисли о томе шта му се догодило. Читава апотека разних неуро-психо-физио-фармака била је у погону да се обезбеди жељено стање како би растерећени мозак био потпуно посвећен стручним задацима.

У видео-телефонском разговору са својима на Земљи Белс је раздрагано говорио како му је добро, да није сигуран када ће се вратити и да их све много воли.

За послушност је био награђиван осећањима блаженства, за отпор боловима од којих се помућује разум. Није требало ни много сеанси — после само неколико схватио је лекцију.

Нису га звали Белс. Име му је било ЕПХ21.

— Шта је то? — питао је.

— Ознака киборга са Тејтсове фарме — одговорили су и нису дали да побесни. Делић капљице ендорфинског материјала брзо је стизао до мозга ■

ОБЈАВЉЕН РАТ ШКОТСКИМ ЛОПОВИМА

ДРЖ'ТЕ КРАДЉИВЦА У КИЛТУ!

Да су Шкотии „шврди на љару“, толико је љознаио да су одавно ушли у љословицу. Да су им „љрсџи леџљиви“, није се мислило, али се о љоми сада озбиљно љовори.

Седам великих компанија у Шкотској, које се баве малопродајом, удружило се у покушају да се изборе са непријатном појавом: професионалним крађама у својим робним кућама и продавницама. Ујединили су се и велики супарници као што су „Марк и Спенсер“ и „БХС“ и удружење сасвим озбиљно назвали конзорцијум.

Крађе су толико учестале и толико крупне да се купци годишње додатно оптерете за готово 200 милиона фунти (600 милиона DEM). Зашто купци? Па, робне куће нису спремне да тај губитак преузму на себе, већ га, кроз повећање цена, вешто пребацују на муштерије хладно објашњавајући да штету праве сами купци, па да они треба и да је надокнаде. Једини им је пропуст што нису направили јасну разлику између оних који узму па плате и оних који узето стрпају у џеп.

У акцију „Држ'те лопова!“ укључени су, сасвим оправдано, полиција и судство са којима ће продавци заједнички направити датотеку свих осуђиваних и осумњичених лица вештих да из радње изнесу неплаћено. Досије сваке особе у датотеци биће богато испуњен свим могућим подацима о делима, специјалностима, подручју на ком делују, јатацима, раде ли сами или у групама, колико су пута за оваква дела осуђивани, да ли им је то професија или хонорарна делатност, лепо допуњено фотографијама с циљем „да се упознамо!“ Надзор затвореном телевизијом по робним кућама и радњама сигурно ће пуно помоћи да се прикупе визуелни досијеи. Подухват ће свакако доста коштати јер се говори о бројци од више милиона фунти. Судећи према називу замишљено је да буде општи и дугорочни. „Продавци против криминала.“

Лопови, они којима је то једино занимање, самоуверено тврде да је и најсавршенија опрема немоћна да их заустави. Полиција ће покупити и средити најдетаљније податке, али то још не значи да ће их имало омести. Један од њих, познат као Дејв, каже да је у „послу“ већ осам година. За Шкотски документациони центар је рекао, што је објављено преко BBC-1 „да не постоји систем сигурносног обезбеђења који може ухватити професионалца“. — Само лопов може ухватити лопова — тврди он. — Ако се ипак догоди да нас ухвате, то је више срећа него резултат полицијског труда — закључује своје излагање име из „првих редова“.

Друга страна, покрет „Продавци против криминала“ слаже се да ће бити врло тешко. Лопови се понашају као да обављају најозбиљнији посао. Имају права књиговодства, „службе“ за прављење фалсификованих докумената, за превоз и разношење робе... Неки од њих редовно лете за Лондон да „раде“ по великим робним кућама, и да већину „подигнуте“ робе пребаце на Континент. Упркос свему, „Продавци против криминала“ надају се да ће лоповима стати на пут, што се управо ових дана проверава у Абердину, Единбургу и Глазгову. Час коначног обрачуна куцнуо је у целој Шкотској ■

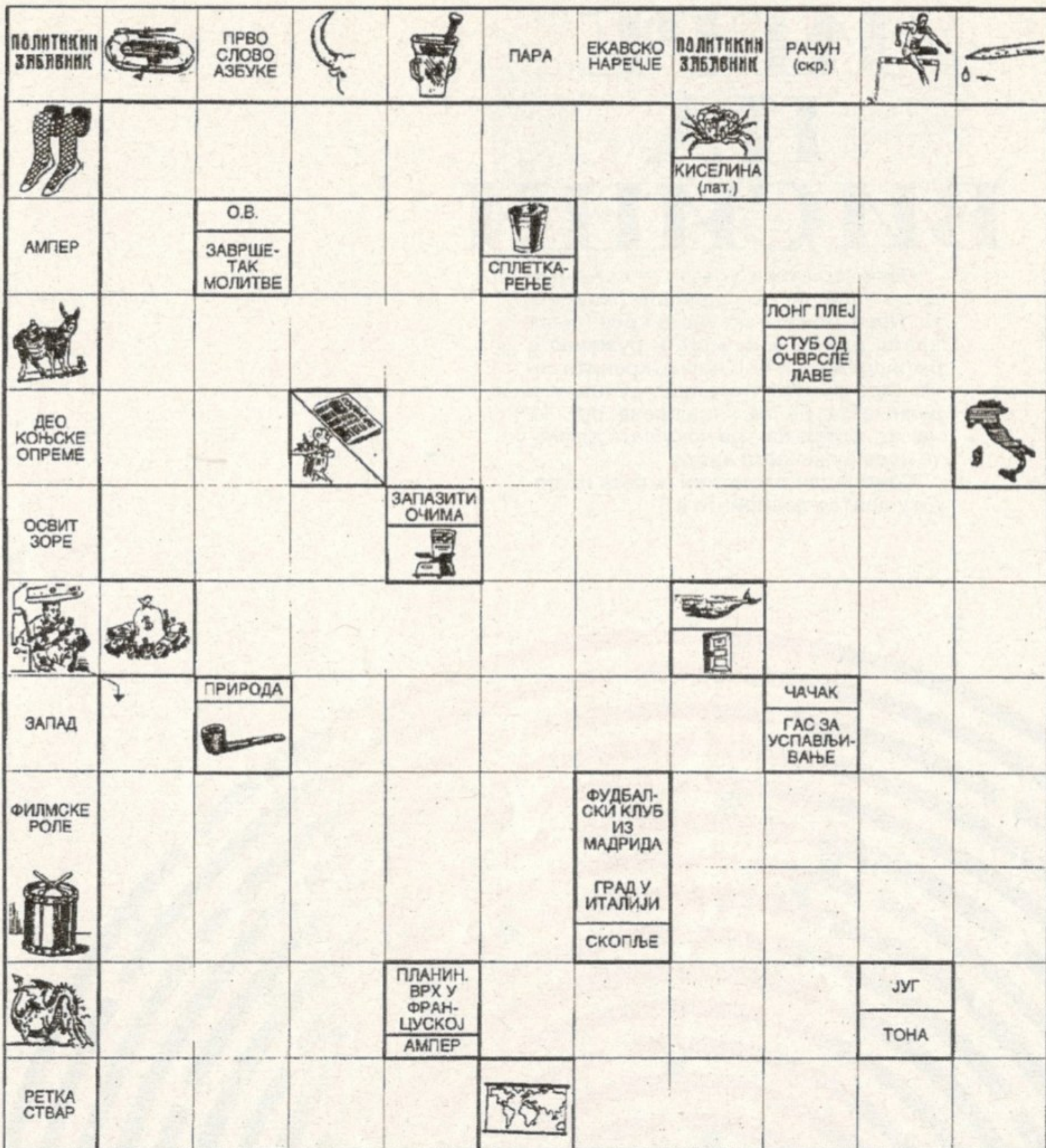
М. В.

ИГРЕ НА ВИСИНИ

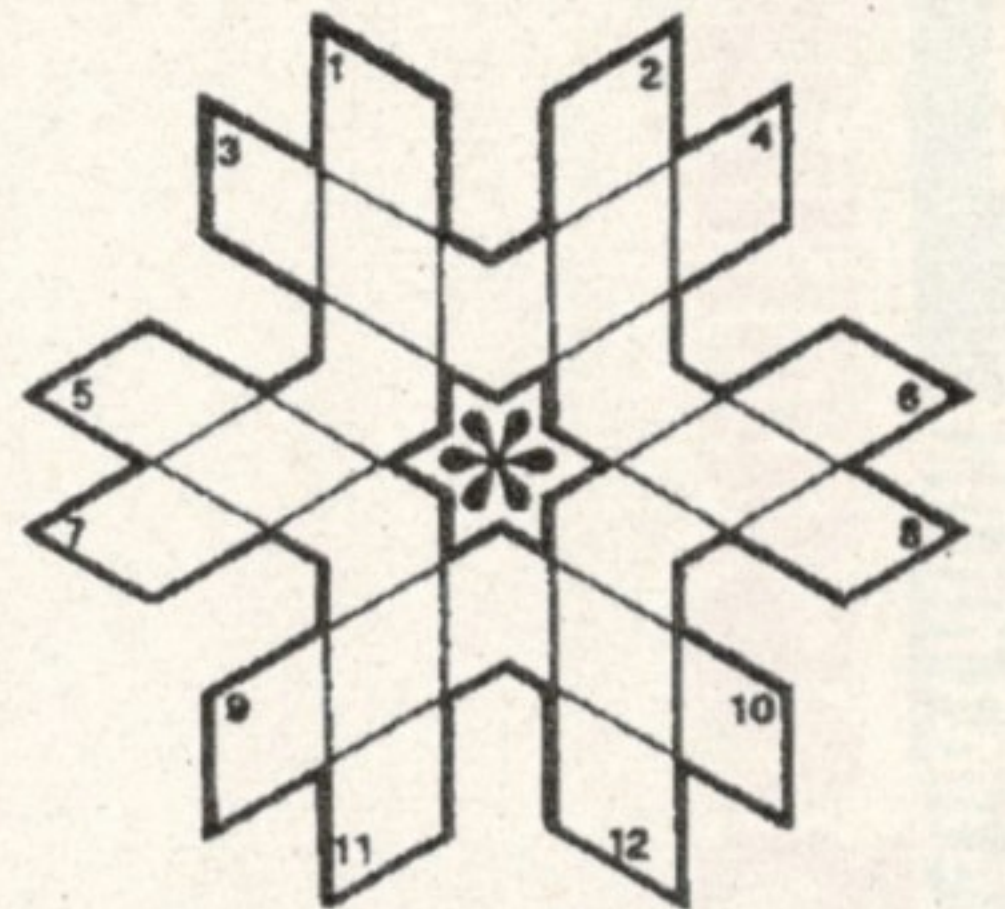
Постоје четири улаза и три начина да се нађе пут до средишта лавиринта. Прво можете да уђете кроз плава врата, али ће вам жута и ружичаста бити препрека. Као друго, крените само кроз жута врата, али ту су плава и ружичаста да вам препрече пут. И, најзад, остаје вам да покушате да уђете кроз ружичаста врата.

Само један од четири излаза не води у центар лавиринта ■

ЗВЕЗДА

1-7. Скуп ћелија истоветне грађе (ВИКОТ); 2-8. Врста геометријског тела (АККОЦ); 3-4. С краја на крај (ЗКОРС); 5-11. Врста плеса (ВИСТТ); 6-12. Име јапанског редитеља Куросаве (ААИКР); 9-10. Простирка од рогозине (ААРСУ).

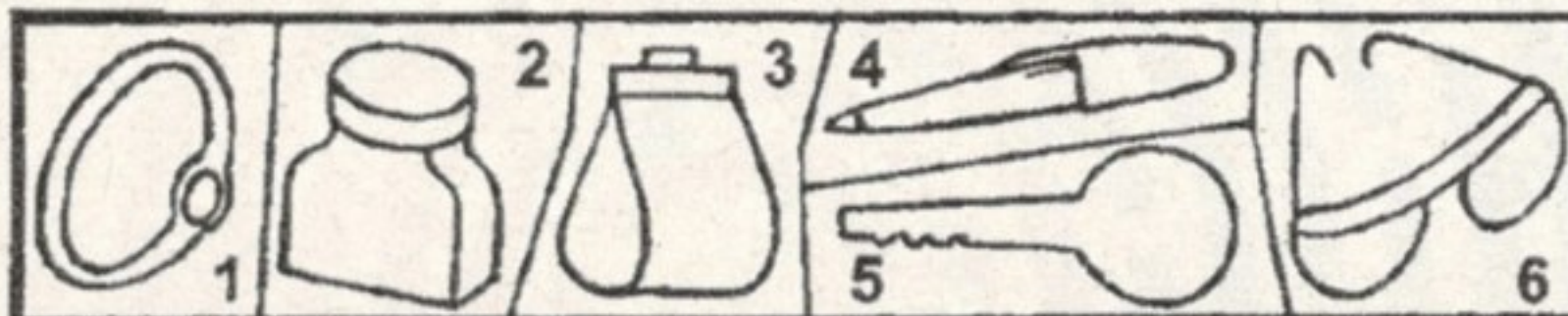
АНАГРАМНИ РЕБУС

5,6 → 1,6,8,7,9 – 4,3,11,2,10,5

ЗА БИСТРООКЕ

Који је од ових шест предмета скривен на доњој слици?

ОСМОСМЕРКА

С	В	Е	Т	О	З	А	Р
В	А	Л	М	А	Н	Д	А
Е	Л	И	З	А	Б	Е	Т
Т	С	О	Л	Ј	Д	Л	Б
Л	О	Т	А	Р	У	А	Л
А	Р	Е	Т	А	И	Е	Р
Н	И	Р	А	М	О	Н	А
А	М	С	Н	Н	И	Н	А

АДЕЛА, БЕНО, ЕЛИЗАБЕТ, ЕЛИОТ, ЗЛАТАН, ЛАУРА, ЛЕОН, МАНДА, МАРЈА, МИРОСЛАВ, НИНА, РАДА, РАМОНА, РИНА, СИМО, СВЕТАНА, СВЕТОЗАР, СРЕТО.

Кад у овој осмосмерци заокружите слова свих имена из горњег пописа, неће вам преостати ни једно слободно слово. Но, немојте се задовољити само тиме. Покушајте у мрежи пронаћи још које мушко или женско име. Има их још доста.

Решења се налазе на страници 44. Мање поште.

СИЛУЕТА

Којој слици одговара ова слицета?

а

б

в

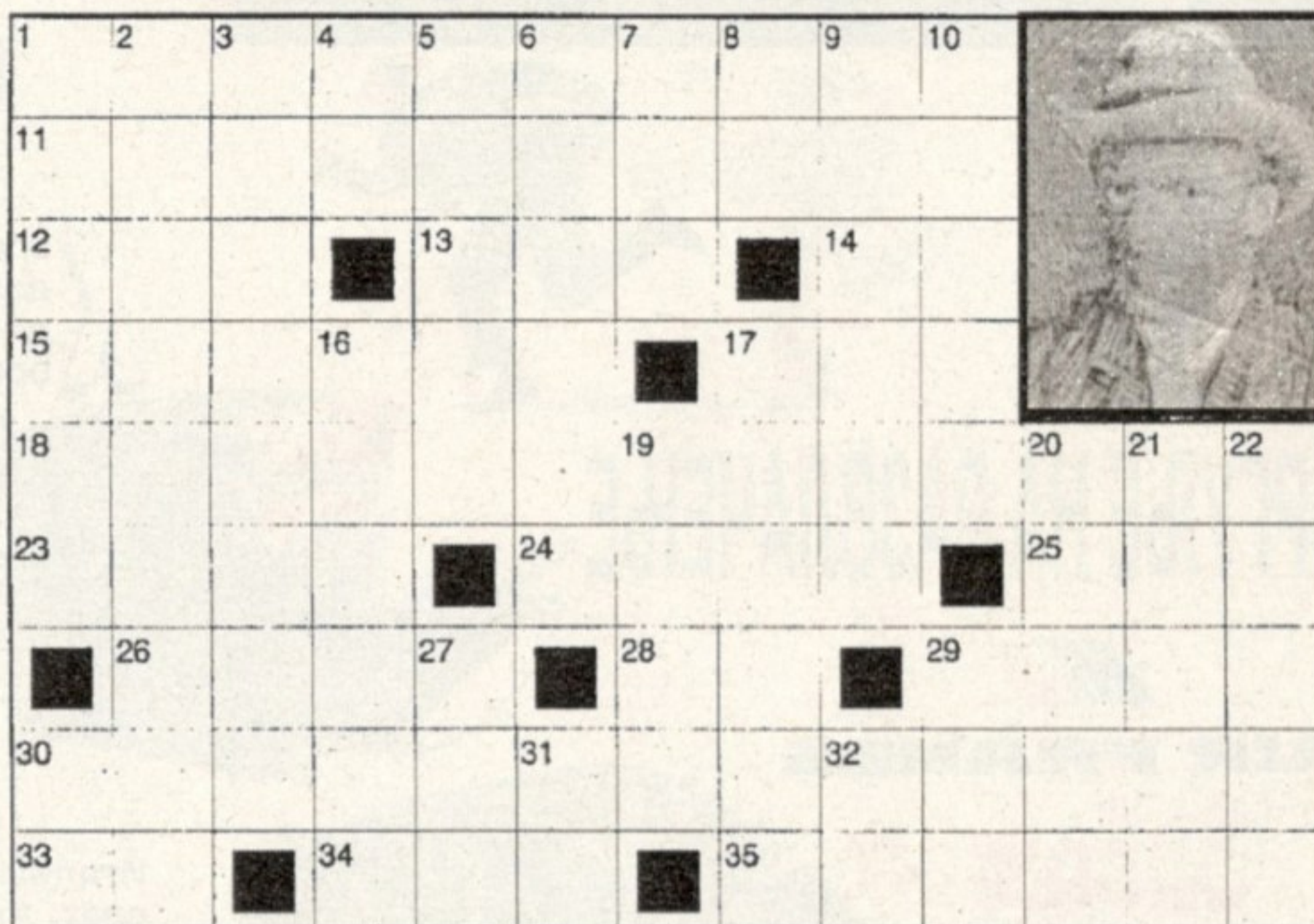

г

д

УКРШТЕНИЦА

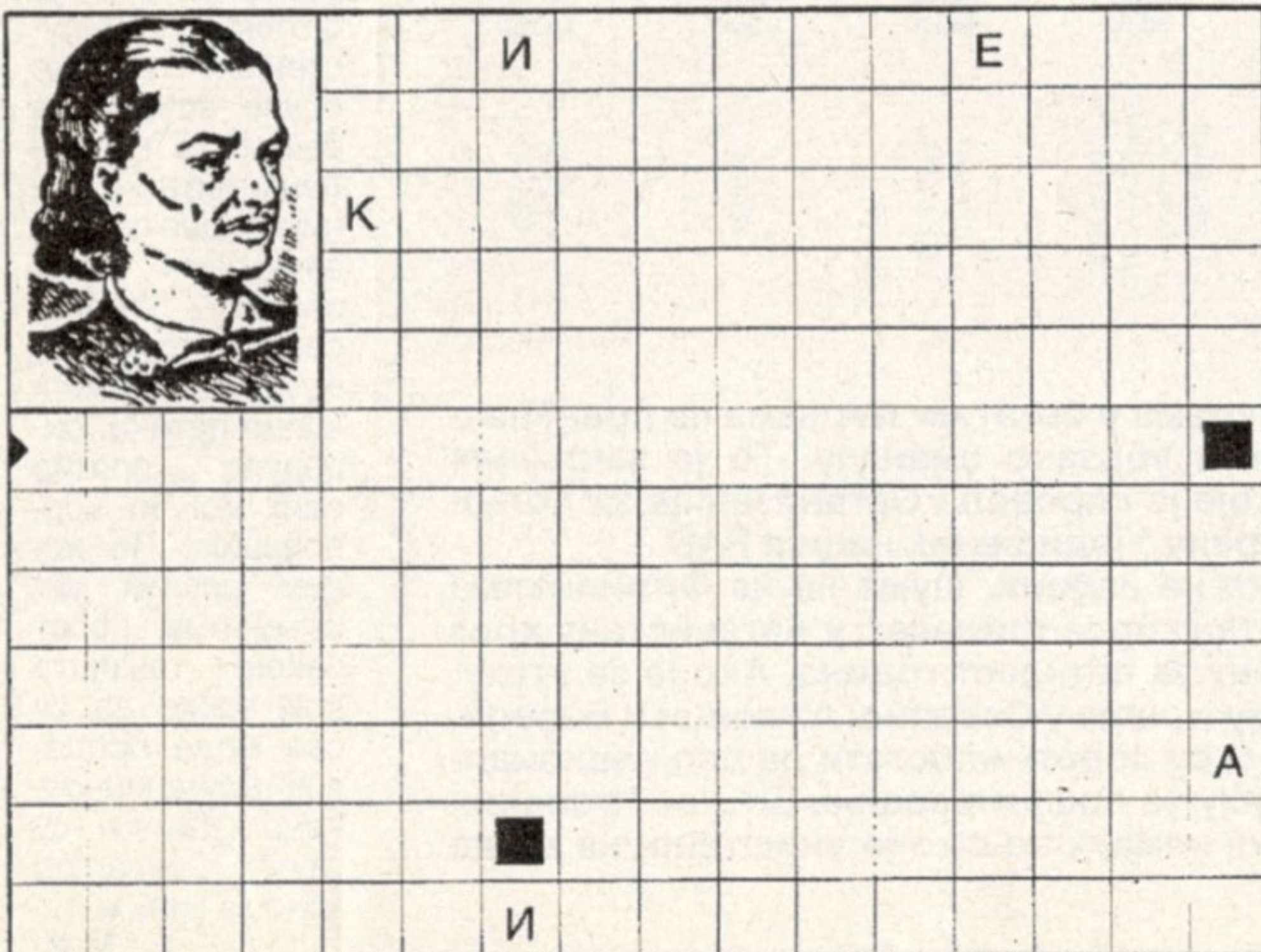
ВОДОРАВНО: 1. Чувена слика уметника са слике, 11. Име кошаркаша Ђорђевића, 12. Позив, дозивање, 13. Име певачице Фицџералд, 14. Иницијали глумице Филд, 15. Ваздухоплови, 17. Река у Русији, 18. Славни сликар аутопортрета, 23. Египатски бог Сунца (анаграм ТОНА), 24. Река у Француској, 25. Река у Холанидији, 26. Врста жбунасте биљке, 28. Тениски клуб (скр.), 29. Родно место Тургенјева, 30. Испуњавати се, постајати стварност, 33. Иста слова, 34. Немачки филозоф, Георг, 35. Врста занатлије.

УСПРАВНО: 1. Притока Влтаве, 2. Упасти у замку, 3. Нејужност, 4. Централни комитет (скр.), 5. Одсјај, одблесак (мн.), 6. Биљка из породице маслина, 7. Рибонуклеински ацид (скр.), 8. Едвард одмила, 9. Холандски морепловац, Абел, 10. Име глумца Менсура, 16. База, темељ, 17. Као ово, 19. Трљати, 20. Одбојкаш, Андрија, 21. Град на Црном мору, 22. Парче распрнуте гранате, 27. Човеку верна животиња, 29. Одржавање и техничке услуге (скр.), 30. Јапански писац, Кензабуро, 31. Морски гребен, 32. Прва два слова азбуке.

УКРШТЕНИЦА ЗА СТРОПЉИВЕ

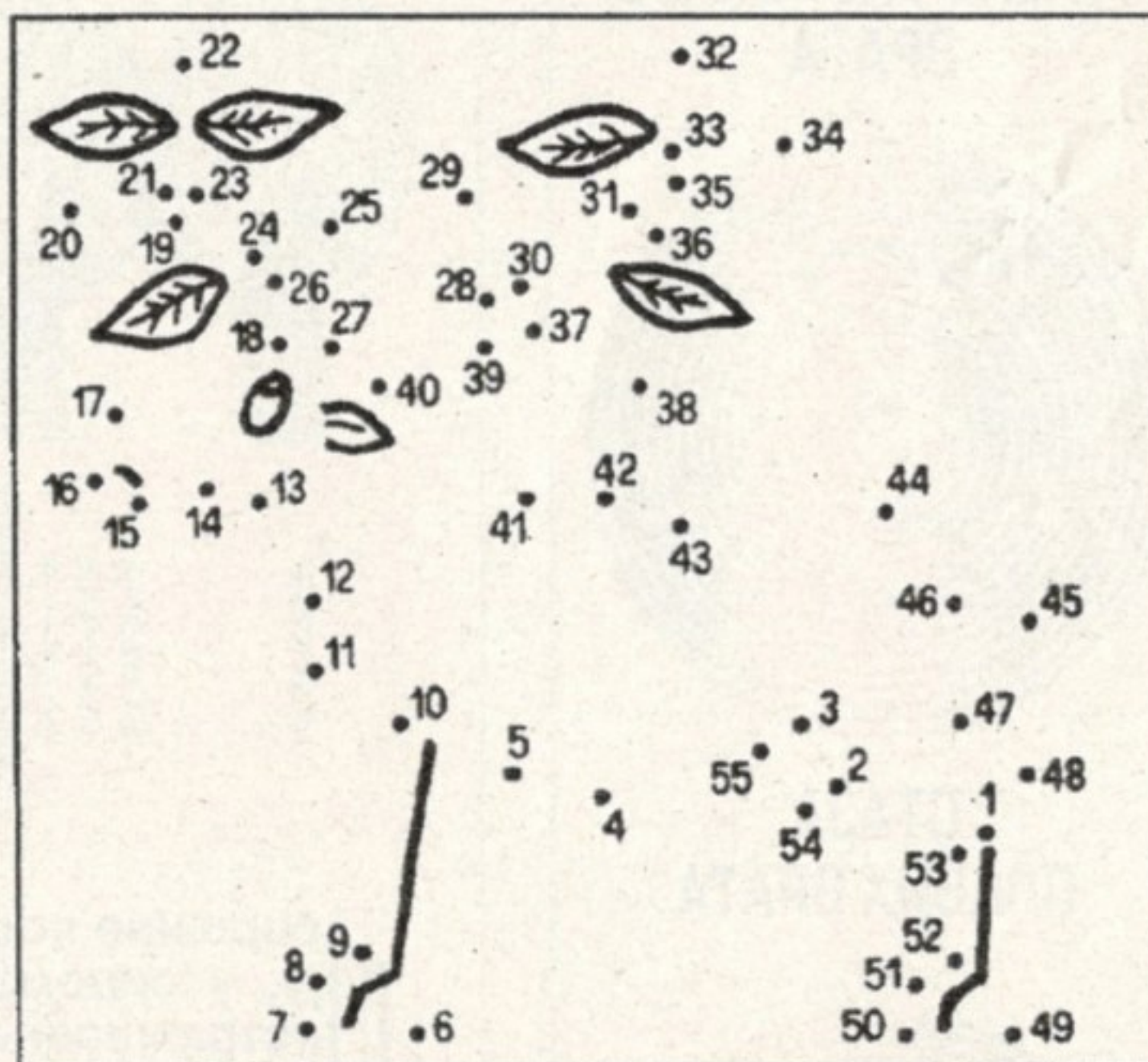
У смеру стрелице упишите име и презиме нашег песника са слике. Укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа и уцртавајући црна поља која недостају. Као помоћ, уписана су сва једносмерна слова и неколико црних поља.

АДР, АКОЛАДА, АЛЕН ДЕЛОН, АСОД, АТАМАНИ, АТАР, АТЕЛА, АЧЕЊЕ, БОА, БРЕСКВА, ВАДОЧА, ВАРНИЦА, ДРА, ЕА, ЕО, ЕТ, ЕТЕЛА, ЕФОРИ, ЗАТРЕСТИ, ЗЛОТА, ИДЕР, ИЗЕД, КЕОПС, КЕРАНА, КИ, КРАДОМИЦЕ, КРИ, ЛБ, МОРАЛИСТ, МОТОРИСТИ, НОРОДОМ, НУЛ, ОДРИ, ОМАН, ОНОМАД, ОО, ОТИТИС, ОЧА, ПЛИВАЧИЦЕ, ПРИН, ПРИСЕЋАЊЕ, РАЦ, РЕКОРДЕР, РЕФЕРАТ, РО, САА, САНТА, САРАЧИ, СЕЛО, СИЛАЗАК, СНЕТ, СРНА, СТВРАТИ, ТЕКС, ТРИНОМ, УНОСИ.

ОД БРОЈА ДО БРОЈА

Спојите тачке од 1 до 55.

ДОПУЊАЉКА

Нађите мушко име од 4 слова које завршава прву, а почиње другу реч. Тражене речи су именице у номинативу јединине.

ОД (...) ВАЦ

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

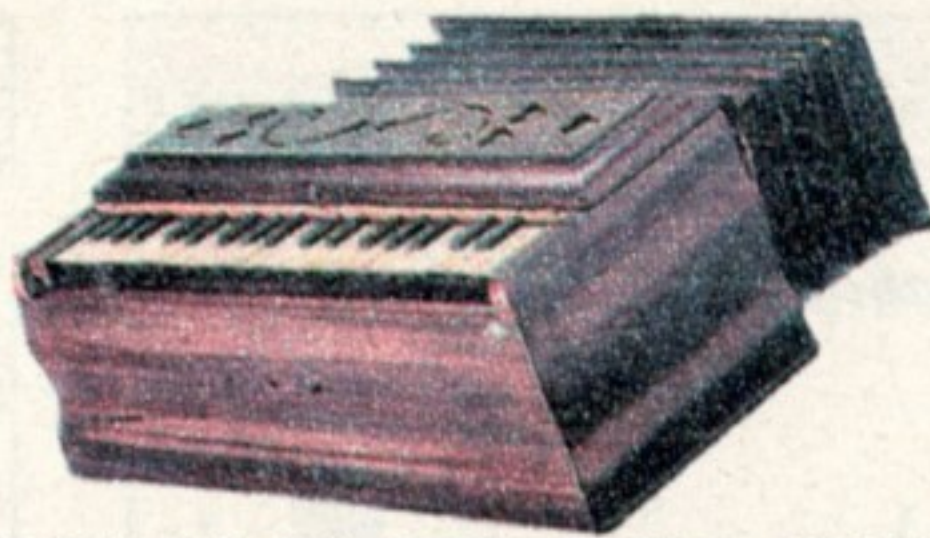
ОРГУЉЕ НА РАЗВЛАЧЕЊЕ

AIR FRANCE

ПОЛИТИЧКИ

ЗАБАВНИК

ИГРЕ
НА
ВИСИНИ

Хармоника на развлачење, какву данас знамо, рођена је 1829. године, комбинацијом уличних оргуља, односно вергла акордиона, и концертине. Нови инструмент одмах је прихваћен с одушевљењем, нарочито међу широким масама, јер је био једноставан за руковање, имао је разнолик звук, а и цена му је била прихватљива.

Током времена много се радило на усавршавању хармонике. У томе и дан-данас предњаче Италијани који, још од 1860. године, у свет извозе најквалитетније инструменте ове врсте, с печатом фирме „Сопрани“ и „Далапе.“ У месту Галбијати ди Бругерио, крај Милана, постоји и музеј хармонике са 260 занимљивих експоната од историјске важности ■

БИЛО ПА ПРОШЛО: „НАЈКЕ“

Пошто су последњих година обориле све могуће рекорде по продаваности и заради коју су доносиле произвођачима, спортске патике су у кризи. Напореда са опадањем продаје, на водећим светским берзама у последње време падају и донедавно „злата вредне“ акције водећег светског про-

Отварање продавнице „најк“ патика у Кини

извођача спортске обуће компаније „Најк“.

Разлози? По мишљењу једних, све учесталије оптужбе да индустрија спортске обуће почива на безочном коришћењу јевтине деције радне снаге у земљама такозваног трећег света што је јавност, а с њом и купце патика, окренуло против ових моћних корпорација. По неким другим мишљењима, прост закон тржишта који каже да су све моде пролазне. Другачије речено, патике су „аут“. Обућа од коже је „ин“ ■

М. И.

РЕШЕЊА

СТАЗА РУЖИЧАСТИХ
ВРАТА

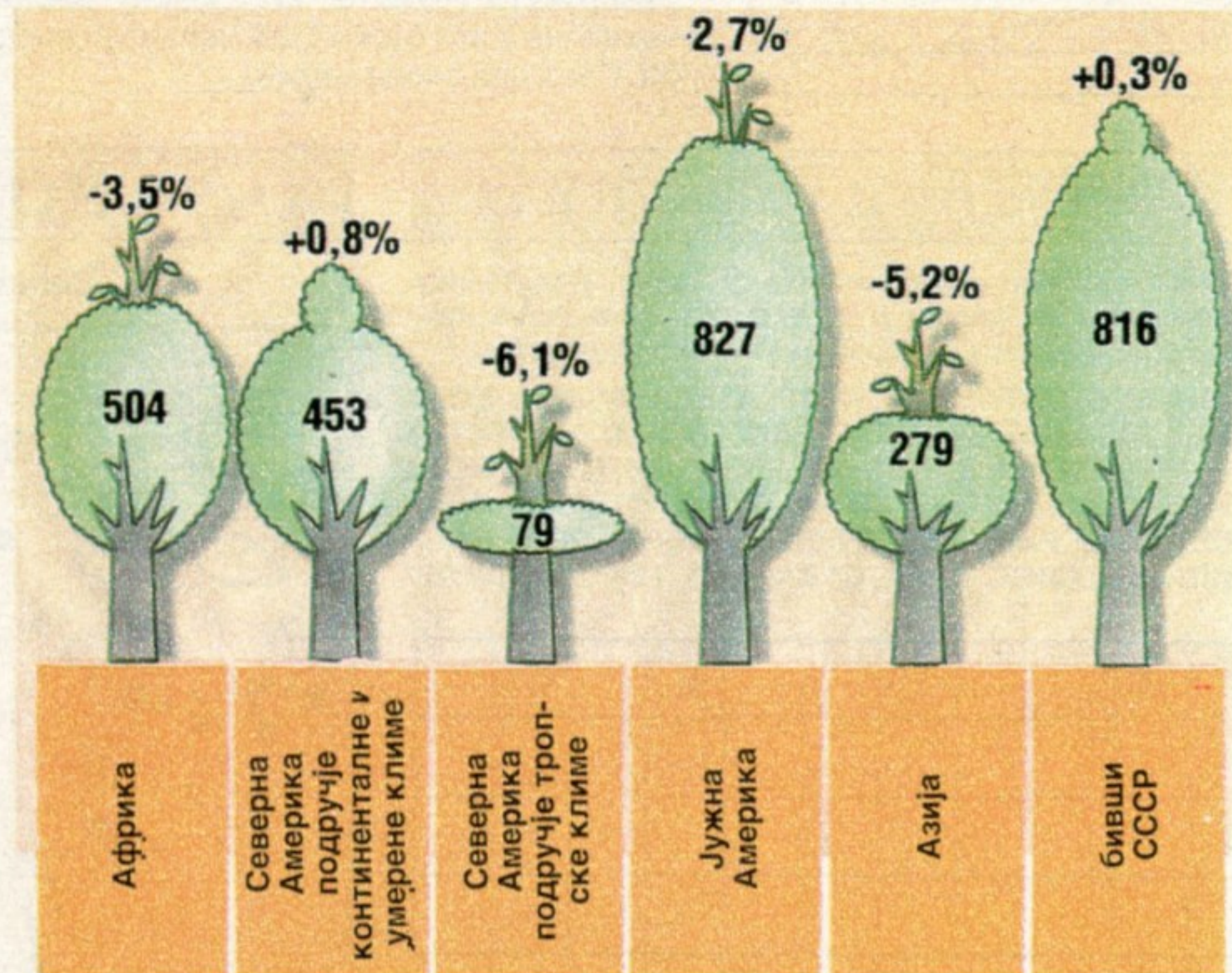
СТАЗА
ПЛАВИХ ВРАТА

СТАЗА ЖУТИХ ВРАТА

ВИШЕ ШУМА ЗА БОГАТЕ

Према извештају ФАО, површине под шумама тренутно су овако распоређене по континентима (у милионима хектара), а проценти се односе на њихово смањење, односно повећање.

Површине под шумама у богатим земљама се повећавају, у сиромашним убрзано смањују. То је закључак истраживања које је спровела Организација за пољопривреду и исхрану Уједињених нација ФАО.

Уколико се ништа не измени, шуме ће на Филипинима бити потпуно уништене кроз тридесет, у Авганистану кроз шеснаест, а у Либану за петнаест година. Ако је за утеху, лагано се обнављају и шире у Северној Америци и Европи, деловима света који су довољно богати да део националног дохотка издвајају за пошумљавање. Што се тропских прашума тиче, утехе нема. Оно што је уништено, не може се надокнадити ■

ДА СЕ ЗЕМЉА НЕ ПРЕТВОРИ У ПУСТИЊУ

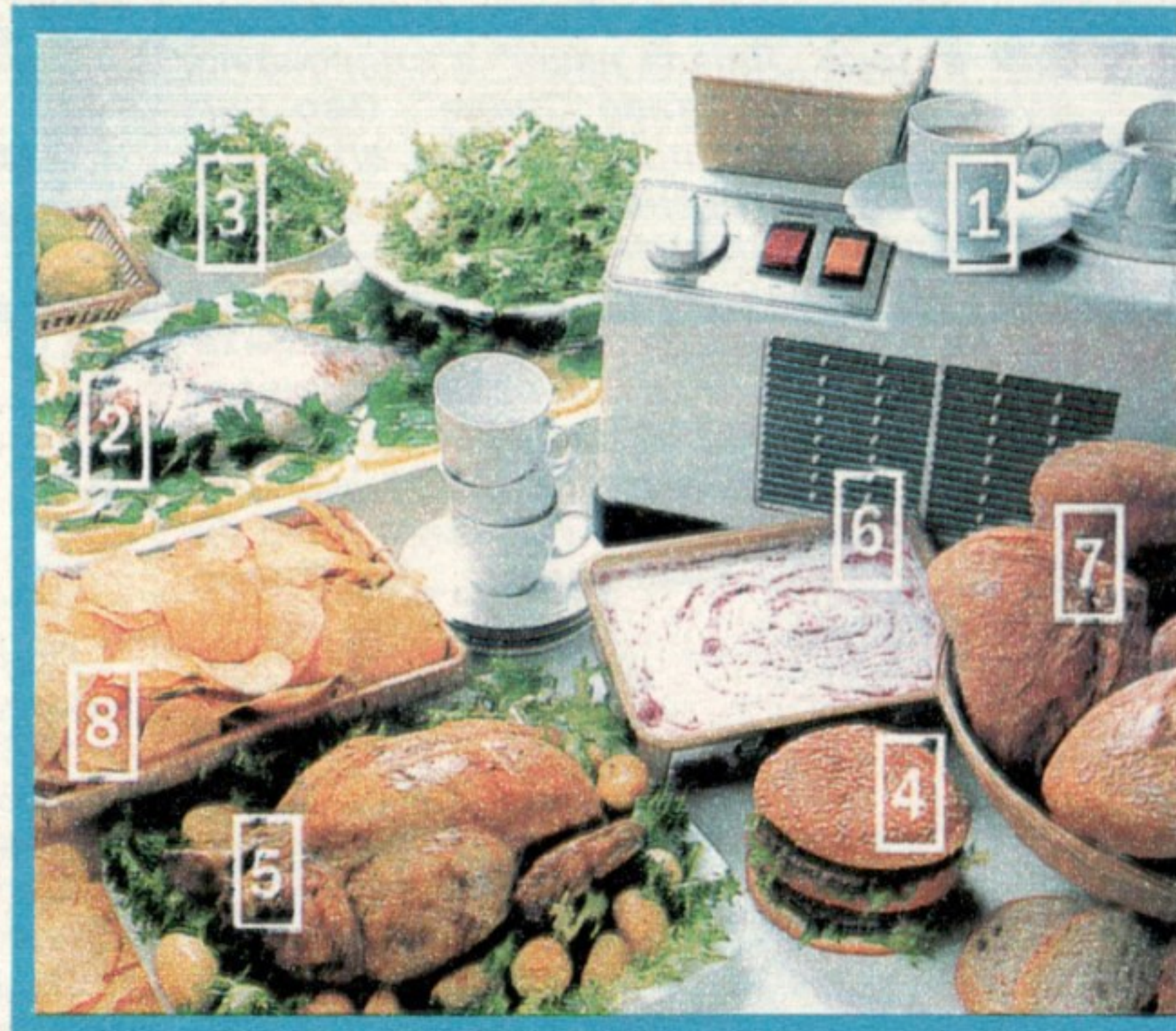
ВОЛИШ ПРИРОДУ? ЈЕДИ НЕЗДРАВО!

ЕКОЛОШКИ БАРОМЕТАР

Хамбургери, помфрит и сладолед – учесници Светске конференције о заштити животне околине у јапанском граду Кјоту требало је само то да једу ако им је уистину до заштите озонског омотача и природе. Штавише, озлоглашена „брза храна“ је, тврди британски еколог Дејвид Коли, прави избор за сваког коме је стало да се под утицајем „ефекта стаклене баште“ Земља једног дана не претвори у пустињу. Шта би неко такав по сваку цену требало да избегава? Кафу, поврће и интегралне житарице...

Начином исхране, тврди Коли, значајно доприносимо погоршању ионако очајног стања природне околине. Пре него што заврше у тањиру, намирнице прелазе дуг пут који подразумева њихову прераду и одговарајући утрошак енергије. А зна се како се та енергија махом добија: сагоревањем фосилних горива које прати ослобађање угљен-моноксида, кривца број један за погубни „ефекат стаклене баште“. Згодан пример? Рецимо, помфрит и чипс.

За узгој кромпира потребна је поприлична количина енергије: треба га засадити, нађубрити вештачким ђубривима, заштитити пестицидима, извадити из земље, опрати, исецкати, испржити, упаковати и превести до продајног места. То подразумева много дизел-горива и бензина за тракторе и индустријске машине. Значи ли то да у

борби за очување онога што нам је од нетакнуте природе још остало кромпир отпада?

Нипошто, објашњава Коли. Помфрит је, заправо, душу дао као храна за све којима је екологија у срцу. Образац који нам омогућава да одредимо еколошку исплативост неке намирнице почива на односу енергије која је потребна да би се она произвела и њене калоричне вредности.

На узгој сто грама свежег парадајза трошимо 204 килокалорије горива. Иста количина фабрички произведеног помфрита из кесице добија се уз утрошак

енергије који износи свега 80 килокалорија горива. При том нам, кад их поједемо, оних сто грама парадајза дају свега 17 килокалорија неопходних за живот према 85 килокалорија колико извучемо на сваких сто грама пржених кромпирића.

Слично је и са хамбургерима: као створени су за очување озонског омотача зато што нам без велике прераде и утрешка енергије обезбеђују много калорија, разуме се, под условом да месо није увезено, на пример из Аргентине. Исто важи и за све остале врсте намирница. Да бисте производили мање угљен-моноксида, једите домаће производе.

Кома је до очувања озонског омотача и планете уопште, има да заборави на кафу, парадајз може можда да приушти себи за државне празнике, а интегрални хлеб ретко. То је закључак до кога је дошао британски еколог Дејвид Коли након што је израчунао колико се горива (загађивача) троши за узгој, прераду и превоз неких основних животних намирница. Ево како то изгледа, а реч је о килокалоријама утрошеног горива на сваку килокалорију хранљиве вредности појединих намирница ■

килокалорије горива

Кад се све сабере, размишљању Дејвида Колија нема се шта замерити изузев једне ситнице. Шта да ради човек коме је еколошка заштита на срцу? Да ли да штеди озонски омотач и природну околину једући нездраву „брзу храну“ или самог себе? ■

М. И.

ВРЕЋА ЗА ДВОЈЕ, ТОПЛИЈЕ И БЕЗ ХЕМИЈЕ

Познати произвођач зимске спортске опреме „Лестра спорт“ пустио је недавно на тржиште врећу за спавање – за двоје, коју је назвао „Увек заједно.“ Унутра су две вреће за спавање које се, по вољи, могу користити одвојено или заједно. Спољна врећа израђена је од фиберскина (1050 g, 225x82 cm) а унутрашња, дупла с преградом, од квалопила (тежине и величине – 2050 g, 220x80 cm), наравно са капуљачом и врпцом за затезање. Спас је и на пингвинским температурама, по цени 1800 динара, може се наручити на телефон 99.331.47.57.01.35, уз позивни број за Париз ■

ПОВИЈУНИ
ЗАБАВНИК

Уређује Вито Недељковић

Илустровао Душан Павлић

Свечана песма

Како су настале химне и која је земља имала прву химну?

ДАРИО КЕРЧУЉ
Панчево

У старој Грчкој је химна (од грчке речи химнос – песма, хвалоспев) била свечана песма или хвалоспев у част богова и јунака, али и молитва и лирско-епска рапсодија. Према историји хеленске књижевности, изгледа да су најстарије хомерске химне. Реч је о 33 епска одломка у славу Аполона, Хермеса, Афродите, Деметре и Диониса, познатих старогрчких богова. Приписују се Хомеру, али без поузданих доказа.

Химне су се посебно неговале у хришћанској литургији и православна црква им је придавала посебан значај, као, рецимо, оној у славу Богородице од непознатог аутора.

Наша, југословенска химна „Хеј, Словени“ има веома дугу и занимљиву предисторију пре него је постала званична химна наше државе. Написао ју је, пре 164 године словеначки песник Самуел-Само Томашик (1813–1887) на мелодију полске песме буднице „Полска није згинела“ која је настала 1797. године.

Занимљиво је напоменути да је „Хеј, Словени“ у Краљевини Југославији (Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца) 1919. године постала химна соколског покрета (организације за телесно васпитање која је

никла у Чешкој). Ово је била масовна и веома популарна омладинска организација која је у Краљевини Југославији имала 254 друштва са готово педесет хиљада чланова.

Званична химна Краљевине Југославије била је на предлог музиколога Станислава Биничког (аутора „Марша на Дрину“), потпури од три химне, српске „Боже правде“, хрватске „Лијепа наша“ и словеначке „Напреј, застава Славе“. Ово није било најсрећније решење, али је било прилагођено новорођеној, уједињеној краљевини.

На правом заседању АВНОЈ-а, 26. и 27. новембра 1942. године у Бихаћу, химна „Хеј, Словени“ доживела је своју прву и праву премијеру, њено извођење присутни су једнодушно прихватили. Рођењем нове Југославије, 1945. године, „Хеј, Слове-

ни“ – постаје и званично химна новостворене државе. У почетку је прихваћена као привремено решење јер је својим текстом, па и мелодијом, била химна Словена, а познато је да на овим просторима има и народа несловенског порекла. Међутим, безброј покушаја није могло да скине са трона химну „Хеј, Словени“ ■

Први аутомобил

Ко је први измислио аутомобил и када?

ЛАЗА
Ниш

Прво копнено возило које се само кретало помоћу машине направио је 1769. године Француз Никола Кињо. Била су то незграпна кола на парни погон, са три точка и огромним котлом, а постизала су брзину од пет километара на сат.

Године 1789. Американац Оливер Еванс први је у Америци патентирао проналазак возила које се кретало на сопствени погон. То су била кола са четири точка, на задњем делу су имала точак с лопатама, тако да су се могла кретати и по копну и по води. Али, била су тешка читавих 20 тона.

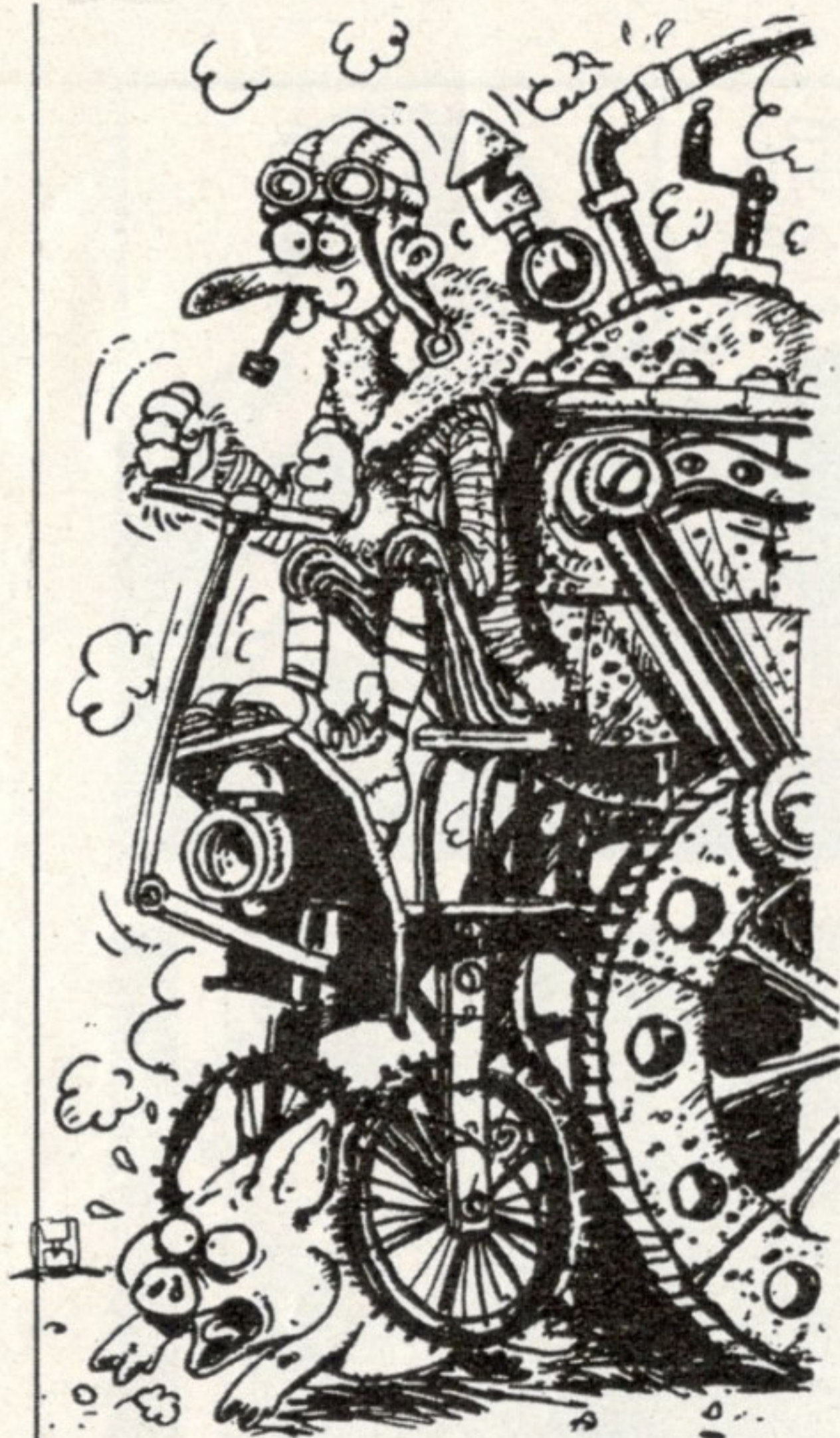
После ова два значајнија проналазка настаје испробавање неких „модела“ за вожњу друмовима, али су и даље сва возила била претежно на парни погон. Било је неких покушаја с погоном на електрику из огромних, кабастих батерија, али оне су заузимале простор и оптерећивале возило. А онда су се појавили бензински мотор и пнеуматичне гуме, на надувавање, два открића веома важна за аутомобил.

ДАН ПОЧИЊЕ
СА „ПОЛИТИКОМ“

ПОЛИТИКА
ЗАБАВНИК

педесет два

Тако је прва кола са бензинским мотором возио Немац Готлиб Дајмлер 1887. године. У Америци је први аутомобил са бензинским мотором направљен 1893. године и назван је „чезе без коња“. А ти први амерички аутомобили и јесу личили на чезе, додат је само бензински мотор испод седишта и преносни каиш или ланац који покреће задње точкове. Тада аутомобилима није прорицана успешна будућност, али кад су људи почели да схватају да аутомобилима могу удобно и брзо да преваљују велика растојања, почео је и нагли развој аутомобилске индустрије. Напуштена је конструкција чеза, мотор је премештен испод задњег седишта на предњи део, начињени су јачи точкови, а волан је стављен уместо ранијих полуга за управљање. Уместо дрвета, почео је да се употребљава челик и тако је временом створен савремени аутомобил. Није га, дакле, измислио један човек него је настајао захваљујући идејама многих проналазача кроз дуги низ година■

Библијска школа

Занима ме да ли знате адресу дописне Библијске школе у Београду?

МИЛАН ДИВЈАК
Нови Сад

У православној цркви „Александар Невски“ у Београду постоји мисионарска библијска школа у којој се полазници упознају са изучавањем Библије и веронауке. За сва детаљна обавештења, речено нам је, треба се обратити на телефон 011/629-274, после 16 часова свештенику Ваји Јовићу■

ЕНИГМАТИКА

РЕШЕЊА

Скандинавка: чарапе, рак, а, ов, канта, магарац, ЛП, ам, новине, цик, видети, новац, кит, 3, нарав, ЧА, улоге, Реал, бубањ, Атри, ала, Еста, Ј, рара, карта; Звезда: ткиво, коцка, скроз, твист, Акира, асура; Анаграмни ребус: Сидни Поатје (стопа, Индија); За бистрооке: 2 између клупе и флаше на столу; Силутета: В; Укрштеница: „Сунцокрети“, Александар, зов, Ела, СФ, авиони, Ома, Винсент Ван Гог, Атон, Аран, Еде, исоп, Тк, Орел, остваривати се, ее, Аст, обућар; Укрштеница за стрпљиве: трином, Кеопс, ео, уноси, ДРА, к, злота, Прин, САА, моралист, стварати, еа, Бранко Радичевић, рекордер, силазак, ефори, снет, ачење, село, отитис, Идер, крадомице, Рац, а, вадоча, Ален Делон, атамани, атар, боа; Допуњаљка: Лука.

Енигматске стране припрема:
ЕД „Ђорђе Натошевић“, Сомбор
Уређује Славко Бован

на ствар, по закону обавезно означавање имена
ПОЛИТИКИН БРОЈ 2435

ЗАБАВНИК

YU ISSN 0032-339X

Први број »Политикиног Забавника« изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник Зефирино Граси

Генерални директор »ПОЛИТИКА« А. Д. Хаџи Драган Антић

Издаје и штампа »ПОЛИТИКА« А. Д. 11000 Београд, Македонска 29

Ликовно графички уредник Душан Глушац

Графички уредник Горан Војиновић

Редакција Олга Вукадиновић

Бојана Дожић

Слободанка Делибашић

Мина Илић

Петар Милатовић

Весна Минић

Вито Недељковић

Љубомир Патрновић

Весна Софреновић

Недељка Сташић

Миленко Тодоровић

Бранислава Црномарковић

Слободанка Вујић

Зоран Петканић

Радоје Савић

Секретаријат Зорица Филиповић

Дописници »ПОЛИТИКА« из иностранства: Дарко Рибникар (Њујорк), Петар Поповић (Москва), Жарко Ракић (Франкфурт), Бошко Јакшић (Рим), Петар Мићковић (Пекинг), Боровој Ердељан (Атина)

Редакција »ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК« Македонска 29

11001 Београд, П. факс 124

Телефони Секретаријат 3224-471

Редакција 3224-483

Техничка редакција 3226-620

централа 3224-191 и 3225-761

преплата: 3228-776

Маркетинг агенција Македонска 31/1, тел. 3220-645

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 58,50 дин. 3 месеца 175,50 дин. 6 месеци 351,00 дин.

Претплата на жиро рачун број: 40801-603-2-47280, уз обавезну назнаку: »ПОЛИТИКА« А. Д. – ПРЕТПЛАТА

НА ЛИСТ »ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК«.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 136 DEM или противвредност осталих валута. Полугодишња/авионом: I група-Европа: 216 DEM. II група-Азија-Африка: 231 DEM. III група-Америка-Аустралија: 242 DEM или противвредност осталих валута.

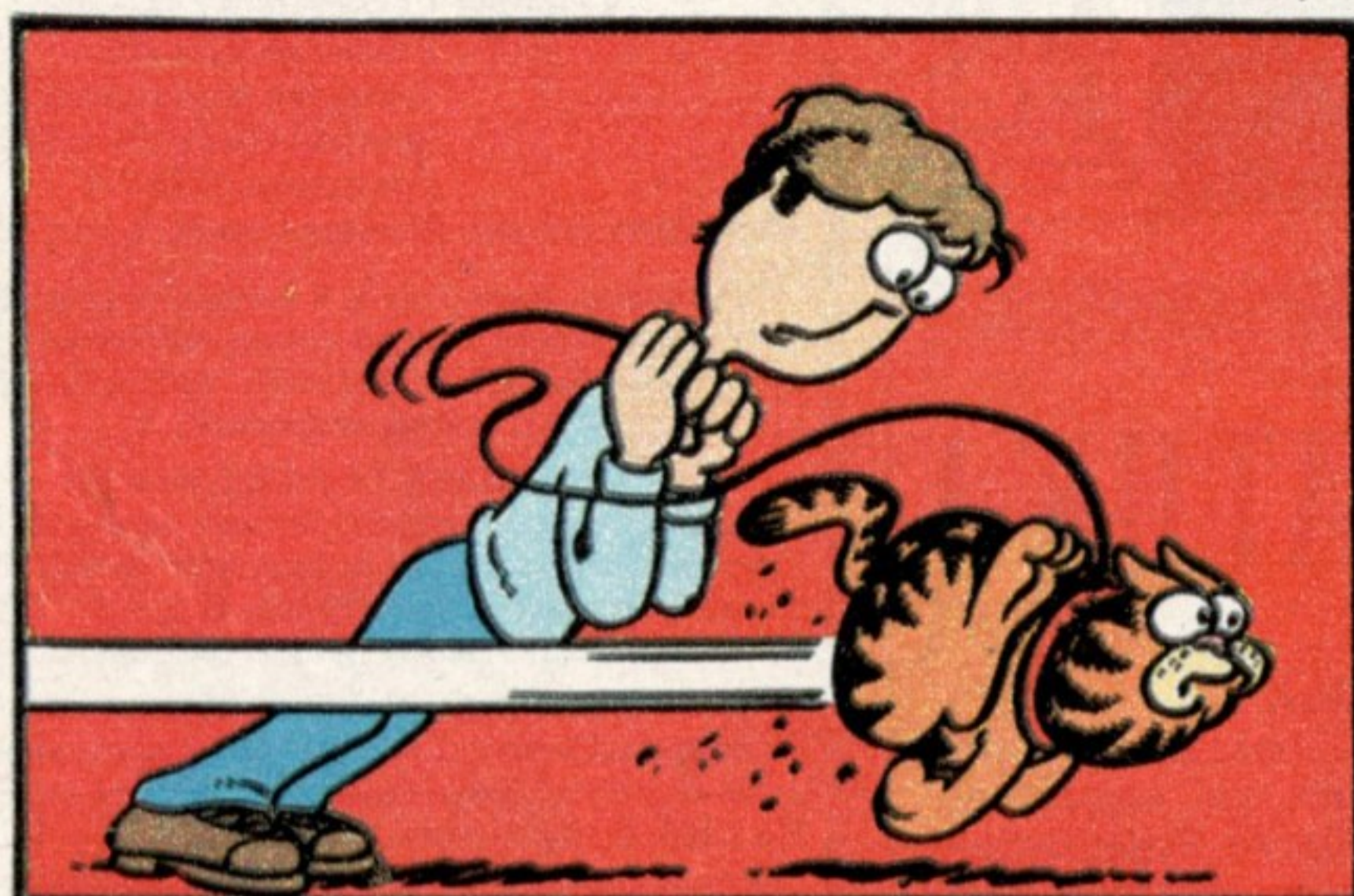
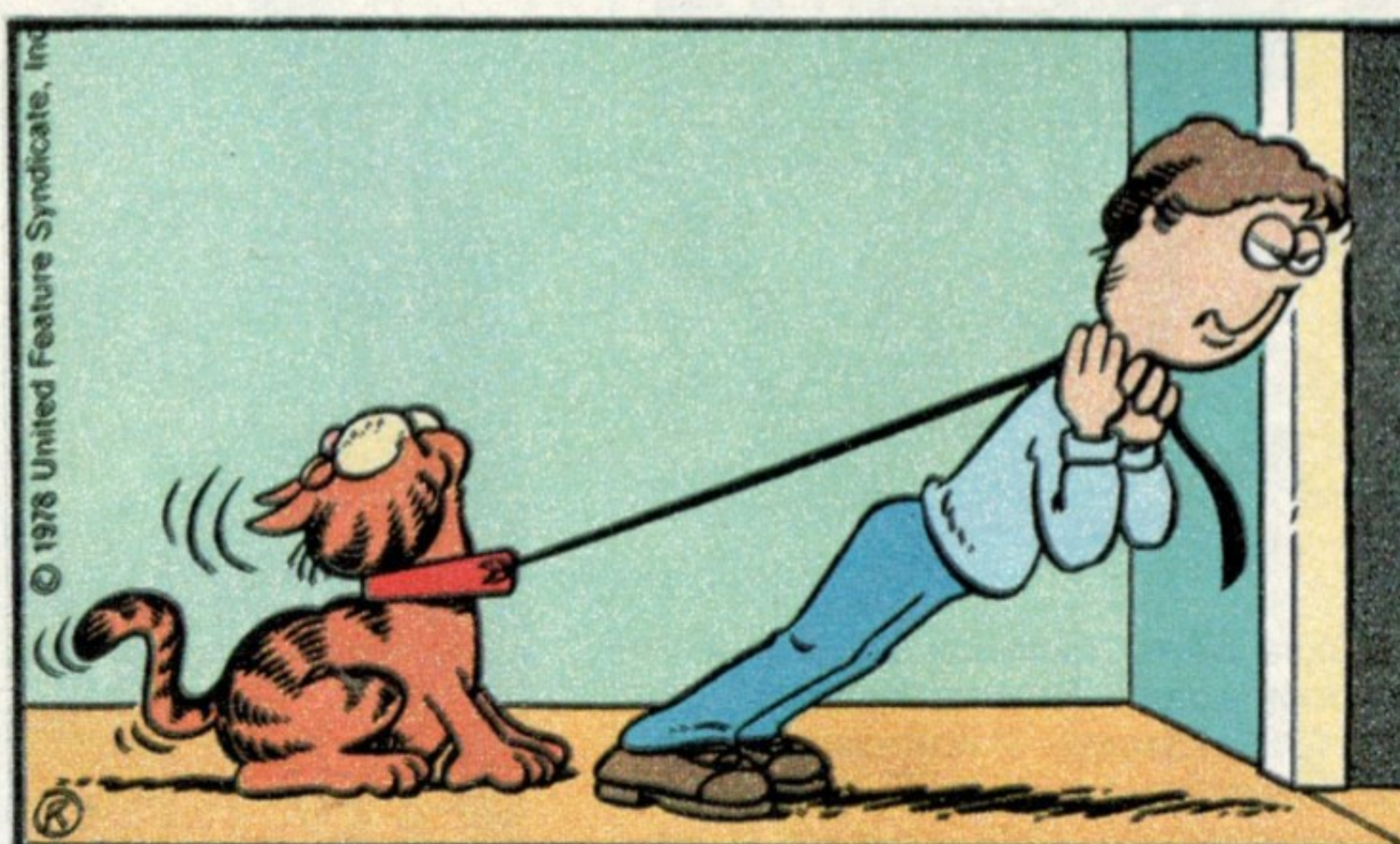
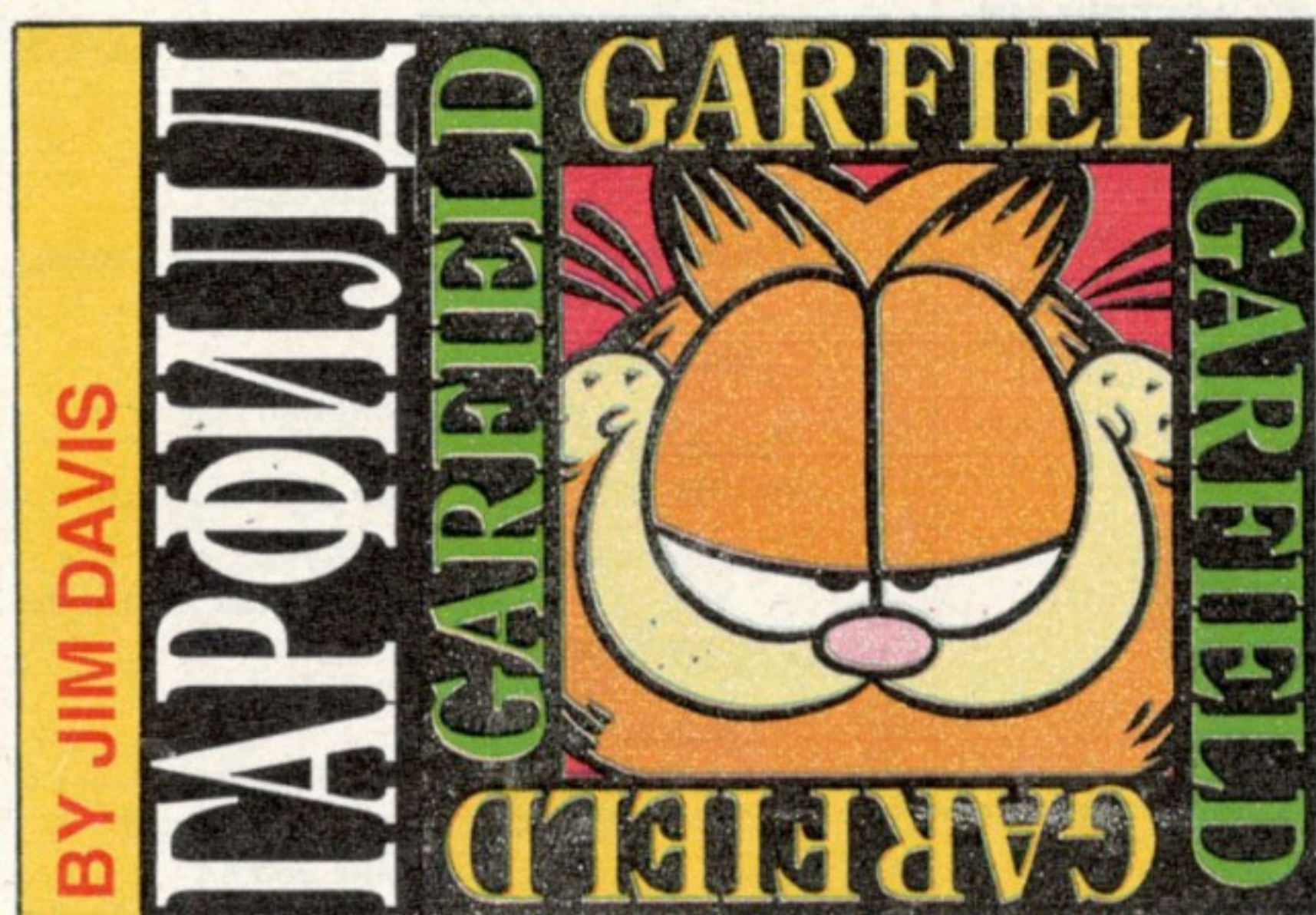
• Претплата се врши преко WEXIM BANK, Skakovaya 17, 125040 MOSCOW, Russian Federation, SWIFT: WJSCRUUM, на рачун Komercijalna banka A.D, Beograd, Sv. Save 14, Yugoslavia, – SWIFT CODE: KOBBYUBG, број: 30112280000000000025 /DEM ACC/, 30112840000000000025 /USD ACC/или противвредност осталих валута, у корист: »POLITIKA« A.D. – Beograd, Makedonska 29, Yugoslavia. Девизни рачун број: 70400-07021747 који се води код Комерцијалне банке А.Д. – Београд. Код уплате обавезно навести: »Сврха плаћања« – ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ »ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК«.

Копију уплате обавезно послати на факс: ++ 381 11 3228 776 или на адресу: »POLITIKA« A.D, 11000 Beograd, 29. novembra 24, Yugoslavia.

• Уплате за ОГЛАС на горе наведени рачун у Москви, а копију уплате на факс: ++ 381 11 3226 353 или ++381 11 3249 293

Годишњу претплату на лист не примамо.

Адреса на Интернету: www.politika.co.yu

„Kolega, imate grešku u proračunu...”

Vispreni umovi znaju:
mobilni telefon više nije statusni simbol.
On je sredstvo za brzu komunikaciju,
i sve one razgovore koji su važni i neodložni.

QUARTET Advertising. Foto: FOTOSPRING

Mobilna Telefonija Srbije nudi Vam prvi pripejd sistem u zemlji. To ste oduvek želeli: Neposredan pristup GSM mreži, bez potpisivanja ugovora i mesečne pretplate. Ubacite pripejd SIM karticu u svoj aparat i odmah možete da telefonirate i primite pozive. Kada potrošite kredit koji ste dobili prilikom prve kupovine, sami ćete dopuniti svoju karticu novim kreditom koji se jednostavno kupuje u bilo kojoj od ovlašćenih prodavnica Mobilne Telefonije Srbije. Ako to ne želite, i dalje ćete tokom 13 meseci moći da primite pozive na svoj broj - bez ikakve naknade. Pritom, svi hitni pozivi (policija, hitna pomoć, vatrogasci) su besplatni.

To Vam nudimo danas. Za sutra spremamo i nove pogodnosti za Vas.

Svet je u pokretu. A Vi?

 Telekom Srbija

11000 Beograd, Takovska 2, Tel: 064/789

Mobilna
Telefonija
Srbije

064

